ALMANAHUL FILATELIC

1981

ALMANAHUL FILATELIC 1981

STA ROMANA

Rompresfilatelia

LEI 17

O IMPORTANTĂ CONTRIBUȚIE LA ÎMBOGĂȚIREA TEZAURULUI NOSTRU POȘTAL

Dr. NICOLAE TRIPCOVICI

Nu de mult, filateliștii români au aflat că o importantă donație a venit să se adauge fondului de piese filatelice, multe dintre ele de o importanță documentară deosebită și de mare valoare, aflat în păstrarea Conservatorului de Timbre, din Direcția Generală a Poștelor și Telecomunicațiilor. Fond destinat a fi integrat într-un Muzeu poștal al R. S. România, la București.

Această donație, efectuată de cunoscutul cercetător și colecționar Ludovic Dengel, din Sibiu, se compune din două colecții distincte, ambele înscrise în cadrul mare al filateliei și istoriei poștale a țării noastre. Prima cuprinde emisiunile poștale românești, de la prima emisiune „Cap de Bour" pînă la „Cifra în patru colțuri" iar cea de a doua, Poștele străine care au funcționat vremelnic, în secolul trecut, în Țara Românească, Moldova și Dobrogea. Ludovic Dengel a constituit aceste colecții, în fond părți componente dintr-un tot, sub forma a două exponate distincte, întrucît a avut în vedere participarea la competiții internaționale de nivel ridicat, la care — precum se știe, numărul de cadre ce se putea obține era limitat și nu permitea o desfășurare mare a materialului de care dispunea.

Gestul lui Ludovic Dengel a adus în patrimoniul nostru poștal un material vast și de mare valoare filatelică, de un interes documentar remarcabil mai ales prin piesele de istorie poștală pe care le conține, din perioada prefilatelică și filatelică.

Încă înainte de a căuta să facem o succintă trecere în revistă a materialului donat, este necesar să se releve calitatea pieselor, strînse cu multă rîvnă și perseverență de donator în decursul unei vieți de o neîntreruptă activitate filatelică.

Prin prezentarea exponatelor sale la numeroase expoziții internaționale importante, Ludovic Dengel a adus filateliei românești o serie de distincții care i-au constituit un palmares personal de invidiat. Această latură a muncii sale pe tărîmul filateliei a fost îmbinată cu studierea atentă a materialului nostru filatelic dar mai ales a multiplelor aspecte ale istoriei poștale din Țara Românească, Moldova și Transilvania, numele său figurînd în citatele și în bibliografia multor lucrări de specialitate apărute în diverse țări.

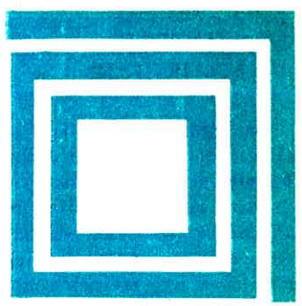

Donînd viitorului Muzeu poștal al R. S. România rodul unei atît de rodnice și îndelungate activități de colecționare, Dengel oferă filateliștilor de azi și de mîine posibilitatea de a vedea cum a înțeles să-și constituie exponatele ,cu cîtă grijă a știut să selecționeze materialul, cu cît gust estetic l-a incorporat într-un „tot" care va face cinste peste ani și ani numelui donatorului.

În limita spațiului restrîns de care dispunem, să încercăm să aruncăm o privire asupra celor două capitole mari ale donației.

A) ROMÂNIA EMISIUNILE CLASICE

Exodul peste hotare, în anii speculației capitaliste, al atîtor piese filatelice valoroase, a făcut ca în țară să nu avem decît prea puține exemplare din prima emisiune românească, vestitele „Capete de Bour" ale Moldovei.

Colecția Dengel se deschide cu pagina pe care este prezentat un foarte frumos exemplar din emisiunea întîia: 54 parale, obliterat, montat alături de desen, permițînd a stabili prin comparație semnele caracteristice de recunoaștere ale acestei mari rarități a filateliei mondiale. Următoarele șase pagini sînt rezervate celei de a doua emisiuni „Cap de Bour", prezentă cu o seamă de exemplare foarte frumoase atît neobliterate cît și obliterate. Mărcile de 5,40 și 80 parale, neuzate, ocupă două pagini, în variantele lor de hîrtie și nuanțe de culori. Se remarcă aici o piesă de 40 parale pe hîrtie azurie cu margini foarte late, două „tête bêche" de 40 parale, respectiv pe hîrtie albă și azurie și 3 mărci pe hîrtie albă, toate margini de coală. În continuare, pe o pagină, piese obliterate, din care trei pe fragmente, pe hîrtie albă și azurie, apoi patru scrisori francate cu mărci de 40 parale, pe hîrtie albă, galbenă și azurie, una în pereche, și două scrisori francate cu cîte două mărci de 80 parale. După cum se vede, această emisiune, chiar dacă-i lipsesc una sau două variante, constituie totuși o „prezență foarte consistentă" pe care mulți, foarte mulți colecționari ar dori s-o poată realiza cîndva.

Ambele emisiuni „Principatele Unite" sînt foarte bine reprezentate, cu mărci, perechi, blocuri, „tête bêche"-uri în diverse poziții etc. Colecționarul a dat toată atenția diferențelor de nuanțe de culoare. Din emisiunea „tipar de mașină", figurează două coli întregi, neuzate, de 6 și 30 parale. Foarte atractiv este un bloc de 4 neuzat, alcătuit din două perechi tete-beche, din care una cu mărcile îmbinate. Nouă scrisori cu francaturi din această emisiune dintre care două în pereche, încheie acest subcapitol al colecției.

Mărcile „Cuza" din 1864 „Neemise" figurează și în blocuri de patru, urmate de emisiunea din 1865, cu exemplare neuzate, în parte margini de coală, și trei blocuri de 4, 6 și 9 exemplare. Și aici, nuanțele de culoare sînt prezente. Ștampila „grătar" apare în întregimea ei pe cîteva perechi și pe scrisori.

Emisiunile „Favoriți" și „Barbă" constituie subcapitolul următor, cu un mare număr de exemplare noi și obliterate pentru **fiecare** valoare, printre care o seamă în perechi sau în blocuri.

Criteriul de montare a fost cel al explicitării pe varietăți cu semnalarea semnelor caracteristice, a nuanțelor și varietăților de hîrtie însă nu a procedat la reconstituiri de blocuri de report. Excepție face marca de 25 bani din emisiunea 1872, prezentată cu „blocul de report" nr. 1—10 complet, neobliterat.

Foarte atractiv este ansamblul de exemplare din valorile litografiate imprimate în două culori, dintre care unele și pe scrisori.

Imaginea de ansamblu a acestei perioade este completată de cîteva „Recipise de primire" francate precum și de cîteva pagini rezervate mărcilor pentru ziare, decupate din bandă sau în benzi întregi, noi și obliterate.

Fără a avea caracterul unui studiu sistematic și complet de ștampile, colecția oferă totuși celor ce se interesează de marcofilie o seamă de ștampile interesante și rar întîlnite.

După emisiunile „Litografiate", colecția continuă cu emisiunile așa numite „Paris" și „București". Fără a tinde a fi o colecție specializată sub toate multiplele aspecte posibile, colecția vădește și la aceste emisiuni predilecția celui care a alcătuit-o pentru nuanțele de culori, preocupare care se reîntîlnește și la emisiunile succesive, „Perle", „Vulturi"

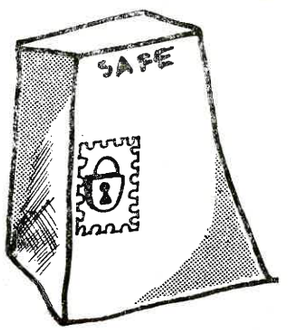

și „Cifra în patru colțuri", cu care se încheie perioada formînd obiectul acestei colecții.

Așa cum este, această colecție nu are un pronunțat caracter de specializare, mai ales la emisiunile mai recente, orientarea ei reflectînd criteriile de colecționare ce se uzitau cu ani în urmă, criterii care între timp au evoluat sub unele aspecte. În limita obiectivelor pe care și le-a propus, Ludovic Dengel a realizat însă un ansamblu

valoros, în care tot ceea ce a fost explicat şi anume în limitele pe care şi le-a propus, a fost ilustrat cu un material selecţionat cu exigenţă şi atent sistematizat.

Prezenţa unui foarte frumos exemplar din prima emisiune „Cap de Bour", unul dintre puţinele, din păcate prea puţinele cu care ne putem mîndri în ţară, frumoasa desfăşurare a emisiunii a doua „Cap de Bour", o seamă de piese de calitate din emisiunile succesive cît şi un număr mare de scrisori, vor conferi acestei colecţii un loc de cinste în tezaurul nostru filatelic naţional.

B) POŞTELE AUSTRIECE ÎN ŢĂRILE ROMÂNE

În cadrul donaţiei Dengel, poştele austriace care au funcţionat în secolul trecut pe teritoriul Principatelor Române şi în Dobrogea formează un tot, constituind, în felul său, o colecţie aparte, de sine stătătoare. De altfel tocmai sub această formă şi în aceste limite a fost prezentată la o seamă de mari expoziţii filatelice din ţară şi de peste hotare, inclusiv la expoziţii internaţionale F.I.P., situîndu-se întotdeauna la loc de frunte în clasamente.

În decursul anilor, poşta austriacă în Ţările române a îmbrăcat ipostaze diferite. Întîlnim, astfel, la început, oficiile poştei austriace care, funcţionînd pe lîngă consulatele imperiului, au intrat în istoria poştală şi în filatelie sub denumirea de **„poştă consulară"**. Primele oficii astfel înfiinţate le găsim la Bucureşti şi la Iaşi, pentru ca reţeaua să cuprindă mai tîrziu şi alte oraşe, pînă în 1854. Izbucnirea războiului Crimeii, care antrena atîtea mari puteri ale timpului, a determinat intrarea trupelor austriace în principate, în 1854. Odată cu aceasta, oficiile consulare austriece încetează a funcţiona ca atare şi sînt înlocuite de oficiile **poştei militare**, care extinde mult numărul localităţilor în care activează poşta austriacă. La încetarea războiului, încetează şi poşta de campanie şi reapar oficiile consulare poştale, pînă în 1867 numai austriace. De la această dată, ca urmare a instaurării „dualismului" austro-ungar, oficiile geograficeşte pendinte de Direcţia generală poştală de la Sibiu devin oficii ungare, restul rămînînd în subordinea poştei austriace. În 1869, activitatea tuturor oficiilor străine încetează, ca urmare a preluării integrale a serviciilor poştale de către Poşta Română.

În afara oficiilor poştei de stat austriac, au mai fiinţat la noi şi **poşta fluvială austriacă**, prin agenţiile şi vasele Companiei de navigaţie pe Dunăre D.D.S.G., precum şi poşta companiei de navigaţie **„Lloyd austriaco"** ale cărei vase făceau escală la Brăila, Galaţi, Constanţa.

Istoricul acestor activităţi poştale străine pe teritoriul românesc este cunoscut şi de aceea nu este cazul a insista asupra lui în aceste rînduri, limitîndu-ne a trasa în linii mari cadrul istorico-poştal formînd obiectul acestei părţi din donaţia Dengel. O parte care constituie fără îndoială cel mai amplu şi cel mai îngrijit ansamblu de piese prefilatelice şi filatelice ilustrînd acest capitol, existent la noi în ţară.

Dintr-un început se cade să facem o remarcă, pe deplin meritată. Colecţia este alcătuită dintr-un material selecţionat cu mare grijă şi pasiune. Tocmai de aceea colecţionarul n-a ezitat să includă în colecţie uneori şi piese duble sau multiple din aceeaşi scrisoare, marcă sau ştampilă, atunci cînd aduceau un adaus de estetică şi frumuseţe filatelică.

Colecţia prezintă sistematic evoluţia poştelor austriace în Ţările Române în secolul trecut, inclusiv oficiile din Dobrogea. Intenţionat nu se întinde şi asupra ocupaţiei austriace din primul război mondial, aceasta neavînd nici o legătură cu perioada formînd obiectul colecţiei.

Prin raritatea, frumuseţea şi interesul documentar al pieselor, se poate aprecia că partea reflectînd perioada prefilatelică este cea mai valoroasă şi interesantă. Ea cuprinde şi scrisori care au fost adeseori citate şi dezbătute în presa şi în literatura filatelică la noi şi peste hotare, unele dintre ele fiind extrem de rare, am putea chiar spune semi-unicate.

Tocmai sub acest aspect, donaţia Dengel aduce în zestrea viitorului Muzeu poştal al ţării, un fond extrem de valoros în care interesul documentar depăşeşte cu mult chiar, valoarea ce ar putea fi exprimată băneşte.

Pentru prima perioadă, a poştei consulare, colecţia se mîndreşte cu primele ştampile, pe scrisori, atît de la Bucureşti cît şi de la Iaşi. Pentru Bucureşti, întîlnim ştampila pe două rînduri „BUKAREST in der Walachey," într-una din cele patru variante cunoscute, dar anume în cea de tipul I, care este, pînă la proba contrarie, cea mai veche ştampilă folosită pe cuprinsul Ţărilor Române. Ceva mai mult, această ştampilă timpurie este aplicată pe o scrisoare datată, care o situează pe locul al doilea în lume în cronologia respectivă, 21 oct. 1811.

Pentru Moldova, colecţia prezintă două scrisori cu ştampila MOLDAU în cadru dreptunghiular. Precum se ştie, această ştampilă a fost multă vreme considerată nu ca ştampilă **de plecare**, întrucît, nu purta numele unei localităţi ci ca ştampilă **indicativă** a ţării de proveniență, de tipul celor ce se aplicau la intrarea în monarhie. Odată cu găsirea unei scrisori pe care figura ca ştampilă de proveniență „Turquie", pe atunci curierul din Moldova sosea în Austria odată cu corespondenţele din Turcia, sosite pe la Galaţi, a rezultat clar că nu putea fi vorba de folosirea în paralel a **două** ştampile de proveniență şi astfel a fost recunoscut ştampilei MOLDAU caracterul de „plecare". Ei bine, scrisori cu această ştampilă se cunosc foarte puţine şi nu apar decît cu totul rar la marile licitaţii. Prezenţa a două exemplare în colecţia Dengel conferă acesteia un plus de strălucire.

În continuarea „capetelor de coloană" amintite mai sus, colecţia înşiruie numeroase scrisori de mare interes pentru acest capitol al istoriei noastre poştale: ştampilele de la Iaşi (Jassy), cu variantele de încadrament oval şi cu caractere diferite; ştampilele liniare, pe un rînd şi pe două, de la Galaţi, cu ortografierile diferite, GALAZ, GALLATZ, GALACZ, GALATZ,; ştampilele rotunde de diferite tipuri din Iaşi, Galaţi, Focşani, Ploieşti, Brăila, Roman etc, pentru a trece apoi la perioada francării cu mărci poştale, în care găsim şi numeroase mărci pe scrisori, pe fragmente sau izolate, toate însă cu ştampile clar citeţe.

Perioada războiului Crimeii aduce ştampile, pe mărci, în cele două tipuri majore: cu denumirea oraşului sau cu numărul oficiului poştal militar. Dar nu lipseşte nici ştampila, oarecum singulară, liniară, localitatea şi dedesubt data, de la Botoşani, destul de rar de văzut în marile colecţii de peste hotare şi poate, singura aflată la noi în ţară.

În această perioadă străluceşte în colecţia Dengel faimoasa scrisoare cu ştampila rotundă K. J. OST. F. P. RIMNIK, Poşta de campanie imperială şi Regală, Rimnic, din care se cunosc numai două exemplare în lume, ambele provenite din colecţia Gh. Mateescu — Sinaia şi dintre care unul, deci am putea spune, un „semi-unicat", este cel din colecţia de care ne ocupăm.

Subcapitolele „D.D.S.G." şi **„Lloyd austriaco"**, deşi cuprind un material ales cu grijă şi foarte atractiv, nu au ajuns să cuprindă totalitatea stampilelor aferente agenţiilor din porturile româneşti. Cu toate acestea, donatorul a reuşit să acumuleze piese de toată frumuseţea, unele deosebit de interesante, cum ar fi, spre pildă, variantele de ştampile „Giurgiu", scrisorile agenţiei „Lloyd" din Constanţa, lipsind din păcate o francatură mixtă cu marca liniei ferate Constanţa—Cernavodă, scrisorile poştei austriace din Tulcea şi Sulina etc.

Ca un apendice la colecţia „Poştele austriace în Ţările române", cîteva pagini sînt rezervate pentru celelalte poşte străine care au avut — temporar, oficii poştale în Principate.

*

Astfel cum se prezintă, cele două colecţii constituie un fond filatelic de prim ordin, în care paginile rezervate primelor două emisiuni „Cap de Bour", materialul din emisiunile litografiate şi mai ales piesele din perioada prefilatelică au o valoare deosebită. Un asemenea ansamblu nu „se bate din palme" şi nu putea fi decît rodul unor strădanii de o viaţă.

Repetatele distincţii obţinute de colecţiile donate, la mari competiţii filatelice din ţară şi de peste hotare constituie cartea de vizită a unui fond documentar care a putut intra „cu capul sus" în tezaurul nostru filatelico-poştal.

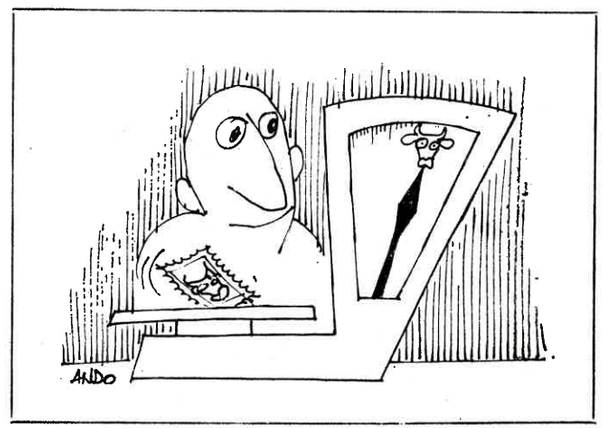

Ştampila clasică

DEGETAR

OBLITERARE DE MARE INTERES FILATELIC

LEONARD PAŞCANU

Trecînd în revistă ştampilele clasice româneşti, atenţia se opreşte asupra celor mai reuşite şi reprezentative obliterări. Acestea sînt fără îndoială ştampilele FRANCO cu menţiunea localităţii, utilizate în Moldova, precum şi ştampilele telegrafice din 1871 cunoscute sub denumirea de ştampile DEGETAR. Încercînd o comparaţie între aceste două tipuri de ştampile, putem afirma că preferinţele colecţionarilor români şi străini se îndreaptă datorită impresiei estetice şi gradului de raritate spre ştampila DEGETAR, clasificînd-o drept cea mai valoroasă realizare grafică a Poştei Române în acest domeniu.

Articolul de faţă avînd la bază o expunere prezentată în cadrul Cercului de studii A.F.R., urmăreşte studiul diverselor tipuri de ştampile degetar, utilizate de oficiile telegrafo-poştale.

Apariţia ştampilei degetar este strîns legată de introducerea la 1/13 oct. 1871 a mărcilor telegrafice comandate de Poşta Română la Viena. Pentru anularea lor s-au confecţionat ştampile de zi cu denumirea oficiului telegrafo-poştal. Asemănarea evidentă cu ştampilele degetar austriece, precum şi acurateţea cu care au fost executate ne duc la ipoteza că o dată cu mărcile au fost comandate la Viena şi aceste graţioase ştampile. Rămîne ca pe viitor această ipoteză să fie confirmată prin descoperirea unor documente oficiale care să o certifice. Raritatea în general a acestor ştampile, constă în faptul că la diverse oficii telegrafo-poştale au fost folosite accidental, la obliterările zilnice ale scrisorilor, nerespectînd destinaţia limitată de a fi utilizate numai pentru anularea mărcilor telegrafice.

Fig. 1

Fig. 2

Ştampilele DEGETAR se clasifică în patru grupe distincte:

D1 — 16 sau 17 mm diametru, avînd ca ornament o steluţă cu cinci raze.

D2 — 17 mm diametru prezentînd un ornament sub cifrele anului de forma unor raze.

D3 — 18 mm diametru avînd un ornament alcătuit din 3 floricele cu patru petale.

R.D. — rurale degetar, cu diametrul variabil între 17 şi 20 mm prezentînd ornamente diverse.

GRUPA D1

ALEXANDRIA D1a, ALEXANDRIA D 1b, ADJUD, BACAU, BERLAD, BECHET, BOLGRAD, BOTTOŞANI, BRAILA, BUCURESCI D1a, BUCUREŞTI D1b, BUCURESCI D1c, BUZEU, BUHUŞI, CAHUL, CALAFAT D1a, CALAFAT D1b, CĂLĂRAŞI, CÎMPULUNG, CAMPINA, CARACAL, CURTEA D'ARGEŞ, CRAIOVA, CHILIA, DRĂGĂŞANI, DOROHOIU, FĂLCIU, FOLTICENI, FILIPEŞTI, FOCŞANI, GALATZI D1a, GALATZI D1b, GAEŞTI, GIURGIU, HUSY, IASSY, JSLAZU, ISMAIL, JSMAIL, LEOVA, MARGINENI, MIHAILENI, MIZIL, MOINEŞTI, OLTENIŢA, PAŞCANI, PEATRA D 1a, PEATRA D1b, PITEŞTI, PLOEŞTI, PREDEAL, RENI, RÎMN-SĂRAT, RÎMNICUL-SARAT, RÎMNICUL-VALCEA, ROMAN, ROŞI DE VEDE, SLATINA, TECUCI, TÎRGU-VESTEI, TÎRGU-FRUMOS, TÎRGU-JIU, TÎRGU-NEAMŢU, TÎRGU-OGNA, TURNU-MĂGURELE, TURNU-SEVERIN, URDICENI, URLAŢI, VALENI DE MUNTE, VASLUI D1a, VASLUI D1b, ZIMNICEA, OFICIUL PRINCIAR. Voi analiza în continuare diversele tipuri din cadrul grupei D1.

ALEXANDRIA — D1a cu 17 mm diametru, întîlnită din 1871
— D1b cu 16 mm diametru, întîlnită din 1886

BUCURESCI — D1a — 17 mm diametru, avînd cifrele şi literele datei de format mic. Circulă din 1871 (fig. 1).

BUCUREŞTI — D1b — 17 mm diametru întîlnită din 1871 (fig. 1).

BUCURESCI — D1c — 17 mm diametru avînd cifrele şi literele datei mult mai mari. Întîlnită din 1873 (fig. 1).

CALAFAT — D1a — 17 mm diametru literele mai distanţate între ele formînd un semicerc în jurul datei (fig. 2)
— D1b — 17 mm diametru, avînd literele mai apropiate şi puţin mai mici (fig. 2).

GALATZI — D1a — 17 mm diametru, literele localităţii mai înalte şi mai aproapitate între ele (fig. 3)

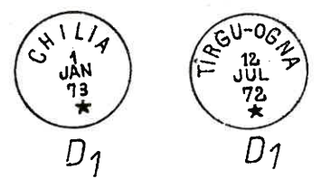

Fig. 3

Fig. 4

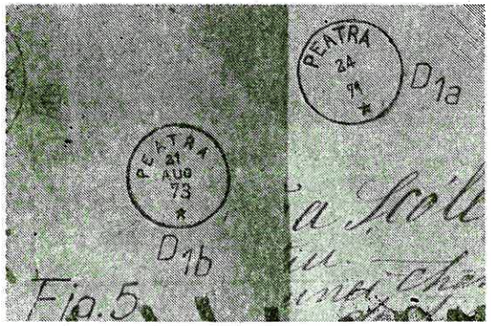

Fig. 5

— D1b — 17 mm diametru avînd literele localităţii mai scurte şi distanţa din, tre ele mai mare (fig. 3)

ISMAIL D1a, **JSMAIL** D1b, 17 mm diametru, deosebindu-se prin prima literă (fig. 4)

PEATRA — D1a — 17 mm diametru, cu litere mai mari şi mai distanţate (fig. 5)

— D1b — 17 mm diametru, avînd literele localităţii mai mici şi mai aproapiate (fig. 5)

RÎMNICUL-SĂRAT—D1a, **RÎMN -SĂRAŢ** D1b (fig. 6)

VASLUI — D1a — 17 mm diametru, avînd literele mai apropiate (fig. 7) întîlnită în 1871.

Fig. 6

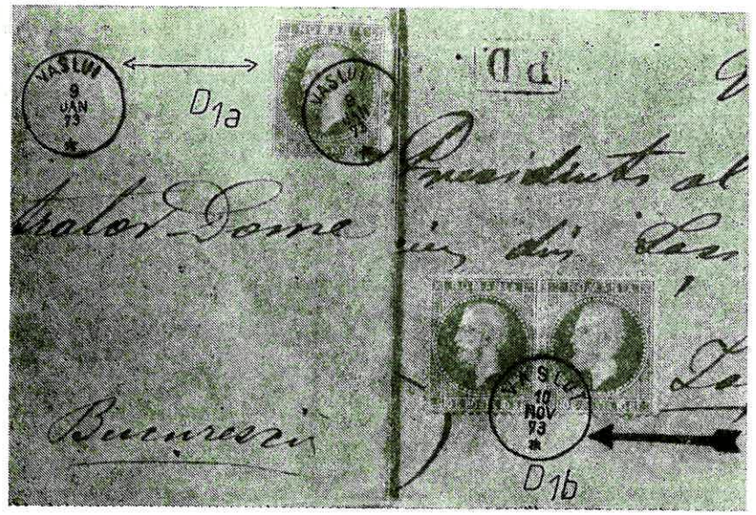

Fig. 7

— D1b — 17 mm diametru cu literele mai distanţate între ele (fig. 7). Întîlnită în 1873.

Din această grupă atrag atenţia asupra ştampilelor publicate pentru prima oară: Calafat D1b, Galtzi D1b, Peatra D1b, Vaslui D1b pentru a fi în atenţia colecţionarilor. De asemenea, prezint cîteva ştampile necunoscute sau publicate greşit ca ortografie în diverse lucrări de specialitate: CHILIA, FILIPEŞTI (fig. 8) TÎRGU-OGNA, DOROHOIU.

Grupa D — cuprinde deocamdată doar ştampila oficiului MIHĂILENI cu diametrul de 17 mm. Se deosebeşte de MIHĂILENI D1 prin mărimea şi distanţa dintre litere. Are un ornament format din mai multe raze.

Grupa D3 — 18 mm diametru cuprinde ştampilele oficiilor BRAILA şi SLATINA. Au un ornament din trei floricele cu patru petale fiind puse în circulaţie din 1873 (fig. 9).

Grupa R.D., rurale degetar. Aceste ştampile apar din anul 1873. Au diametre variind între 17—20 mm cu diverse ornamente. Prezentarea lor necesitînd mult spaţiu va fi făcută pe larg într-un viitor articol. Aceste ştampile le putem clasifica după judeţe (fig. 11).

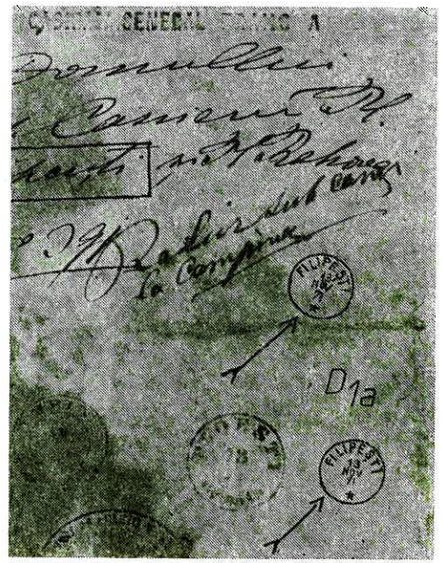

Fig. 8

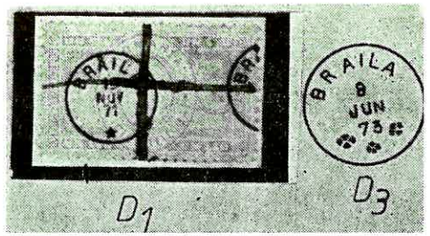

Fig. 9

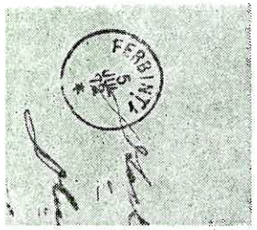

Fig. 10

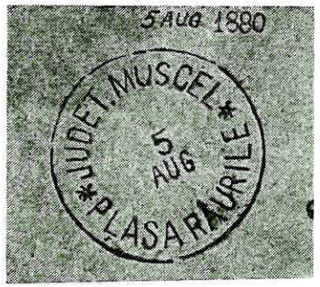

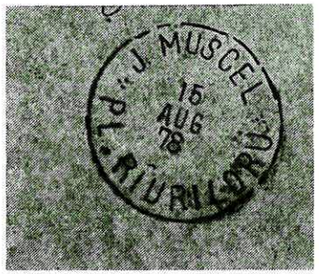

Fig. 11

Ştampilele degetar se găsesc la loc de cinste în orice colecţie de mărci clasice sau postclasice România. Din acest motiv adresez un îndemn tuturor colecţionarilor de a studia în continuare această minunată ştampilă pentru a-i completa clasificarea cu noi tipuri necunoscute astăzi şi care datorită pasiunii filateliştilor ar putea fi aduse la lumină.

UN ALFABET ÎNTREG....

Dr. T. CUTLIC

Cu ani în urmă filatelistul englez Forster din Scarborough şi-a pus în gînd să-şi întocmească o colecţie de mărci, purtînd ştampilele oficiilor poştale a căror denumire începe cu prima literă din alfabet, urmată de litere de asemenea clasate după alfabet.

Însuşi identificarea acestor oficii poştale, dintre cele peste 600 mii existente în lume, nu e o treabă prea uşoară. Un ajutor substanţial l-a primit originalul colecţionar din partea Uniunii Poştale Universale din Berna, căreia i s-a adresat pentru informaţii.

Iniţial Forster s-a fixat asupra localităţii Abberley din Anglia. Spre marea lui surprindere însă această denumire se situa în ordine alfabetică abia pe locul 230, după oficiile poştale Aaabenran, Aaaby, Aach, Aache, etc.

După îndelungate investigaţii, care au durat cîţiva ani buni, el a reuşit să identifice oficiul poştal dintr-un sat pescăresc din Norvegia, cu numele de A localitatea este situată la 35 km de oraşul Trandheim, un alt sat pescăresc tot în Norvegia purtînd aceeaşi denumire de A, este situat nu departe de oraşul Lofot.

Acum el a trecut la căutarea altui oficiu poştal, la cealaltă extremitate a alfabetului. La început a crezut că l-a identificat în insula Cipru nu departe de oraşul Larraca şi anume Zyy. Dar nici aici n-a ghicit, căci serviciile UPU i-au precizat, că oficiul poştal cu numele începînd cu o succesiune de ultime litere ale alfabetului se găseşte în R.P. Polonă şi se numeşte Zyznow, nu departe de Rzeszow.

Exponat pentru pacienţi

ADRIAN MITU

Pentru elevii Liceului Sanitar din Bucureşti, str. Pitar Moş, doctorul Alexandru Valentin Ştefănescu a pregătit o vitrină cu 18 planşe în care sînt prezentate mărci şi coliţe, cărţi maxime, plicuri prima zi a emisiunii etc., exponat care a fost dedicat Jocurilor Olimpice.

Fără a conţine piese spectaculoase, accentul căzînd pe emisiunile olimpice româneşti începînd cu anul 1960, microexponatul medicului Ştefănescu este rodul exclusiv al pasiunii pentru filatelie în sensul cel mai bun al cuvîntului. Punctul forte al exponatului îl reprezintă doar două cărţi maxime olandeze legate de Olimpiada de la Amsterdam din anul 1928.

„Nu m-a interesat să expun şi nici să am în colecţia mea vreo coliţă nedantelată din cele care toţi se fac luntre şi punte să le obţină, chiar dacă făceau parte din aria tematică pe care o abordasem. Pentru mine filatelia nu înseamnă valoarea intrinsecă a mărcilor, sau cota pe care o vor obţine acestea de-a lungul anilor, ci valoarea lor estetică. Este o încîntare varietatea lor coloristică şi dacă vreţi, constituie un mijloc de propagandă pentru frumos, iar o expoziţie filatelică la o scară atît de redusă cum este cea pe care o prezint eu, este şi un mijloc de deconectare", ne-a spus în cîteva cuvinte interlocutorul nostru, doctorul Alexandru Valentin Ştefănescu. Într-adevăr, trebuie să precizăm că exponatul constituie un mijloc de deconectare pentru tinerii veniţi la consultaţie, el aflîndu-se amplasat chiar în sala de aşteptare a cabinetului de stomatologie.

M-am despărţit de doctorul Ştefănescu cu bucuria de a şti că filatelia noastră, a tuturor, are în persoana sa, nu numai un pasionat, ci şi un vajnic propagandist, pentru că doctorul Ştefănescu a mai prezentat anterior şi alte microexponate, cum ar fi bunăoară cel prilejuit de Ziua internaţională a copilului, pentru că în momentul de faţă pregăteşte două noi exponate filatelice: „Vestigii daco-romane" şi „Case memoriale". Îi urăm succes.

COPERTĂ LITERARĂ DE ANUL NOU

(9, 9, 2, 6, 2, 5, 3)

Prin anagramarea literelor din coperta alăturată veţi afla o urare de anul nou adresată dv. de publicaţia noastră.

Filatelia și...radioamatorismul

ȘTEFAN FENJO

Azi, în condiţiile exploziei tehnice, cînd milioane de oameni pe lîngă obişnuinţele cotidiene se preocupă de diferite hobby-uri, tehnica cea mai modernă pătrunde în viaţa noastră de zi cu zi. Un hobby, strîns legat de tehnică este şi activitatea de radioamatori. Numeroşii ei reprezentanţi sînt peste un milion de radioamatori pe toate meridianele, în toate ţările unde există un petec de pămînt locuit. Din oceanul îngheţat de nord, din insulele Spetzbur pînă în Antartica în staţiunile de cercetări a continentului alb, aceşti oameni emit semnale radio, stabilesc legături, adevărate punţi ale cunoaşterii reciproce. Pentru a putea demonstra că aceste legături sînt reale, ele se confirmă printr-o carte poştală personală numită „QSL".

Acest „QSL" pentru a ajunge la destinaţie trebuie să folosească într-un mod oarecare serviciile poştale care străbat lumea în toate direcţiile.

Cel mai ieftin este să se folosească un sistem de trimitere şi primire colectiv, pentru care s-au înfiinţat birourile de QSL. Dar acestea sînt lente şi fiecare radioamator poate să folosească schimbul direct. Îşi dau adresa reciproc, trimiţîndu-şi unul altuia QSL-ul. Astfel se creează o corespondenţă în care inevitabil apar mărcile poştale. Ele sînt de obicei mărci obişnuite care în lungul lor drum sînt lipite pe plicuri care pot fi obliterate simplu sau cu diverse ştampile tematice, din cele mai diverse colţuri ale globului pămîntesc. Din însoritele insule din Caraibe, din întinderile imense ale Pacificului, din ţările Europei, din toate locurile unde activitatea de radioamator este cunoscută.

Pentru colecţionarii de mărci poştale valoarea deosebită este dată de autenticitatea obliterărilor plicurilor cu mărci, fiind circulate real, nu obliterate de complezenţă, valoare dată de ineditul lor.

Şi astfel, dacă mărcile poştale cu plicuri sînt adunate în timp, ele formează alături de colecţia de QSL-uri, o colecţie deosebit de interesantă, atît prin diversitatea lor, cît şi prin valoarea lor informatică.

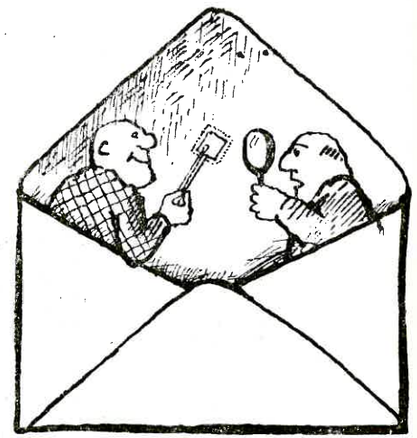

SING SING

Faimoasa închisoare americană Sing-Sing posedă una din cele mai bogate colecţii de mărci poştale din lume. De cînd există această temniţă, ori de cîte ori unul din pensionarii ei şi sînt din toate colţurile lumii, primeşte o scrisoare din străinătate, directorul deslipeşte marca şi o rînduieşte într-un clasor.

cîte ceva despre MARI COLECŢII

Dr. NICOLAE TRIPCOVICI

Întotdeauna, oamenii au îndrăgit strîngerea de obiecte cu caracteristici înrudite, pe cît posibil atractive şi rare. Printre ramurile de colecţionare răspîndite în lumea întreagă în prezent, este neîndoielnic că filatelia ocupă primul loc.

Marele număr de colecţionari este sinonim cu un număr imens de colecţii, atingînd sectoarele cele mai variate ale filateliei. În mod firesc, unele sînt modeste, de început; altele avansate şi importante; altele, în fine, îmbracă o amploare sau o valoare excepţională, care îndreptăţeşte faima pe care şi-au cîştigat-o în lumea iubitorilor de mărci poştale.

Dacă în primele decenii ale răspîndirii filateliei, importanţa unei colecţii era determinată numai de gradul de cuprindere a mărcilor apărute, noţiunea de „complet" fiind criteriul major de afirmare şi de apreciere, cu timpul s-a trecut la compararea raritaţii pieselor, la aprecierea lor sub aspecte multiple, între care cele legate de istoria poştală au jucat şi joacă un rol de căpetenie. Toate aceste criterii sînt avute în vedere de cei care se străduiesc să-şi alcătuiască ansambluri filatelice de prestigiu. Iau naştere **marile colecţii**, de care mai toţi filateliştii avansaţi au cunoştinţă din auzite şi care — odată cu înmulţirea prilejurilor de expunere în public, pot fi cunoscute şi „de visu" de un număr tot mai mare de amatori.

Numele **„marilor colecţii"** circulă din om în om, din revista de specialitate în ziarele de mare tiraj. Giuvaerurile filatelice care împodobesc cutare sau cutare colecţie sînt larg popularizate de lucrări şi publicaţii, nu ultimele dintre acestea fiind numeroasele cataloage de licitaţii care apar în atîtea centre filatelice, în condiţii excepţionale de prezentare grafică.

Toate acestea fac ca practicarea filateliei de nivel **ridicat**, cu adevărat să nu mai poată fi posibilă fără o cunoaştere a materialului „de vîrf" existent, fie şi numai cu titlu de orientare şi de comparaţie, sau, dacă preferaţi, de „cultură generală filatelică".

Marile colecţii cu faimă mondială, nu au fost rodul întîmplării. Chiar atunci cînd au pornit de la un fond dobîndit prin moştenire s-au găsit în vreun sipet prăfuit, ele nu s-au putut închega decît în urma unei perseverenţe îndărătnice. Mai toţi cei care au ajuns a poseda colecţii de frunte şi-au început activitatea filatelică în primii ani ai tinereţii şi o viaţă întreagă au căutat să folosească orice prilej pentru a întregi, pentru a adînci colecţiile, pînă la aducerea lor la un nivel cu adevărat de frunte.

Dacă o vreme aceste acumulări erau păstrate în umbra geloasă a locuinţelor sau a cabinetelor de lucru, de la un timp încoace ele au început a fi întredeschise, în şedinţe de cerc sau club mai întîi, cum erau şi mai sînt încă, spre pildă, comunicările de la prestigioasa „Royal Philatelic Society" din Londra sau din alte cercuri de studiu, mai apoi în expoziţii publice, deschise oricui. Merită a fi astfel amintite aici — pentru istoricul filateliei — prima expoziţie **unipersonală**, organizată la Bruxelles, în îndepărtatul an 1852, la numai doisprezece ani de la apariţia primelor mărci adezive din lume, cînd totalul mărcilor existente nu depăşea o cifră de ordinul cîtorva sute, sau expoziţia, mult mai mare, pe care vestitul filatelist german dr. Alfred Moschkau o organizase la Dresda, în 1870. De atunci, prilejurile de expunere s-au înmulţit şi s-au înmulţit şi diferenţiat, totodată, şi colecţiile ca atare. Într-o perioadă în care criteriul hotărîtor de apreciere era valoarea comercială a pieselor, marii colecţionari ai timpului au început goana cu bani grei după rarităţi şi acolo unde era posibil, după unicate sau quasi-unicate.

Întîlnirea cu astfel de piese în expoziţii a trezit în rîndul filateliştilor păreri contradictorii. Unii au privit cu răceală şi chiar cu o invidie puţin duşmănoasă această „Paradă sfidătoare" a „colecţiilor de milionari", încărcate cu rarităţi inaccesibile, pe care, probabil, niciodată nu şi le-ar fi putut procura. Această poziţie a fost justificată cu argumentul că

astfel de „prezentări", departe de a promova și populariza filatelia în masele mari, nu ar duce decît la o descurajare a colecționarilor mai modești sau începători, convinși de-acum că niciodată nu ar putea realiza mult doritul „complet".

Totuși, mulți alții, mai ponderați, au adoptat și în filatelie atitudinea amatorilor din alte ramuri de colecționare. Oare faptul că niciodată nu va putea dobîndi un Velasquez sau Rafael, un Renoir sau un Grigorescu, împiedică pe un amator de pictură să renunțe la plăcerea de a poseda picturi de renume mai mic dar care îi pot procura multă satisfacție și bucurie?

Că majoritatea filateliștilor gîndesc în felul acesta ne dovedește marele interes pe care îl stîrnesc expozițiile filatelice de amploare și de nivel ridicat, nu numai ca simplă curiozitate dar și pentru a cunoaște atît numele colecționarilor cît și conținutul filatelic și criteriile după care au fost întocmite exponatele.

Goana neîncetată ce se duce de peste un veac după material „bun" filatelico-poștal a dus la constituirea unui număr însemnat de colecții importante. De mult, noțiunea de „importantă" nu se confundă cu cea de „colecție generală", incluzînd toate țările și toate epocile. Marile colecții din zilele noastre sînt de aceea profilate pe sectoare bine limitate, pe o singură țară, o singură epocă sau chiar, în cazuri mai rare, pe o singură emisiune. Totul depinde de cantitatea și de raritatea materialului care poate fi prezentat în sectorul ales; de aci va decurge, cînd este cazul, și calificativul de „mare colecție". Ca exemple de colecție cu arie limitată putem cita, spre pildă, colecția Barcella, (mare premiu la New Delhi, 1980), constituită numai din cele nouă mărci din Romagna (și acela nu excesiv de rare), studiate însă în adîncime sub aspectul istorico-poștal, prin excepționale scrisori cu orientările cele mai neașteptate și rare, sau colecția Bojanowicz (Londra), alcătuită numai din studiul unei singure mărci: „Polonia, nr. 1". Cu o arie atît de mică, ea a putut să realizeze un adevărat ansamblu de referință, care și-a cîștigat un loc binemeritat în filatelia mondială.

De asemenea, calificativul de „Mare colecție" nu se limitează numai la cele din perioada clasică. Nu numai vechimea materialului conferă prestigiu unei colecții, ci felul cum a fost privit și studiat. Și aici exemplele vor fi mai grăitoare. Astfel, amintim cele cîteva colecții „Cehoslovacia", (Kvasnicka, Pankrac etc.) care au reușit să se situeze la nivel de „mari premii" în expoziții F.I.P.

În fine, mai trebuie relevat că în prezent calificativul de „mare colecție" nu mai depinde numai de prezența unor rarități excepționale, cu valoare comercială amețitoare. Odată cu extinderea interesului pentru istoria poștală, colecționarul a încetat să privească numai „marca", ca atare. El se interesează de scrisorile circulate și, implicit, de ștampilele și însemnările poștale pe care le poartă. Au început astfel să pătrundă, cu cîteva decenii în urmă, piese de această natură în colecții și azi nu există exponat mai important care să nu le cuprindă.

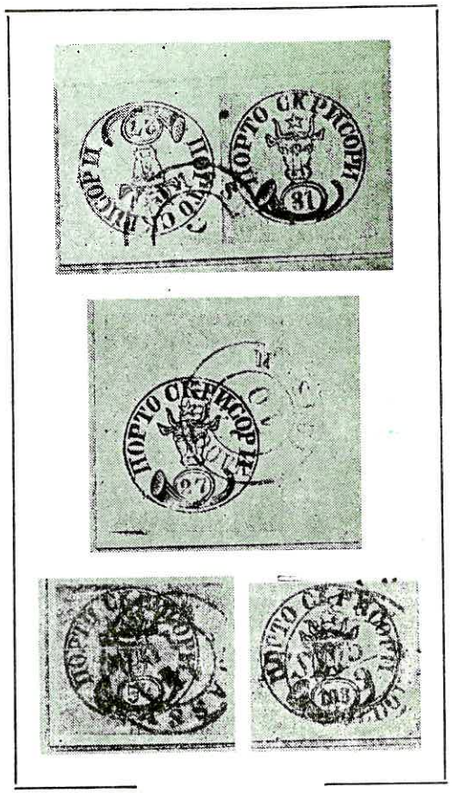

Fig. 1 — Pagină „tradițională" din colecția Heimbüchler.

Am putut constata această orientare și la noi în țară, în colecțiile D. Passalega, Ludovic Dengel, Kiriac Dragomir, Negulescu, Iosifescu și multe altele. Dar am relevat-o și în „mari colecții" românești de peste hotare, „Moldova" și „România" ale lui Fr. Heimbüchler, dr. Skladovski, Paya Noguera, Hirsch etc., cît și în colecții excepționale din alte sectoare. Astfel, includerea unor cadre de scrisori prefilatelice cu obliterări otomane pe teritoriul Bulgariei, a făcut ca exponatul „Bulgaria" al lui Ian Poulie să întreacă tot cea putut fi văzut pînă atunci privind filatelia și istoria poștală a țării vecine și prietene. Astfel de exemple sînt multe și nu este posibil a ne opri mai mult asupra lor. Ne vom mărgini însă a observa că tendința de a completa colecțiile tradiționale cu elemente de istorie poștală, prin însăși folosirea diferențiată a materialului de acest fel, a dus la formule în care orientarea nu rezultă întotdeauna limpede. Nu se desprinde, anume, dacă tratarea s-a făcut după criterii tradiționale, sau dacă se ajunge la exponate în care predomină regulile istoriei poștale. Această problemă mult controversată se reflectă și în „mari colecții" ale țării noastre. Astfel, spre pildă, în ultimele ei ieșiri în public, colecția Heimbüchler din München, cea mai mare acumulare de mărci „Cap de Bour" care a existat vreodată într-o singură colecție, în lume, a încetat a pune accentul numai pe numărul de exemplare de acest fel și pe ștampilele lor, (Fig. *1*) trecînd la o extindere cu cîteva cadre de prefilatelie românească și de studiu al evoluției obliterărilor, pe orașe (Fig. *2*). Iată cum o colecție cu adevărat mare a trecut la o profilare nouă, de resortul atît al filateliei tradiționale cît și al istoriei poștale, care i-a adus „Marele premiu" la expoziția F.I.P. de la Sofia.

Indiferent de rezultatele obținute de astfel de colecții, pe care le-am putea denumi „mixte", rămîne problema unei profilări riguroase într-o direcție sau alta, din care va decurge și amplasarea colecțiilor în diversele secții ale expozițiilor. Acest aspect este în curs de studiu la comisiile de specialitate ale F.I.P. și figurează pe agenda discuțiilor congreselor de la Essen, și de la Viena, din 1980 și 1981.

În gradarea ecoului pe care îl pot trezi în lumea colecționarilor, marile colecții sînt condiționate de o serie de criterii determinante, dintre care ar trebui să citățm în primul rînd **gradul de preferință** și de **afecțiune**, respectiv atracția de care se bucură un sector de

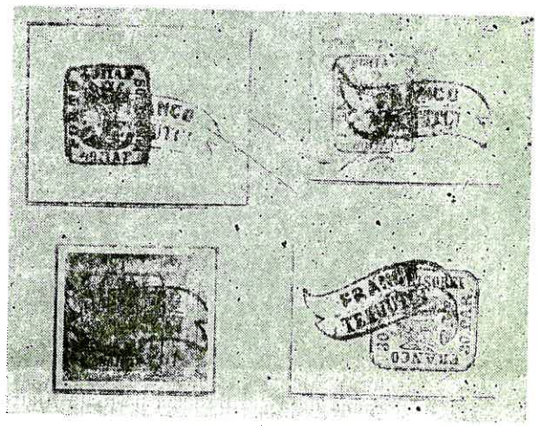

Fig. 2 — Din colecția Heimbüchler, prezentînd studiu de ștampile, pe localitate.

colecționare: țară, emisiune,gen. De multe ori acest „sex-appeal" filatelic este greu de explicat. Raritatea numerică relativă nu este deajuns pentru a-l justifica. Astfel, unele mărci relativ „urîte" ca aspect, primele emisiuni din Bermuda, (Fig. 3), Havai (Fig. 4) și într-o măsură, chiar „Capetele de Bour" ale Moldovei, cu desenul lor rudimentar, atrag mai mult decît alte mărci mult „mai frumoase".

Determinant în astfel de cazuri este „hinterlandul" de afecțiune, care se trage din impresii sau înclinații pătrunse nu se știe prea bine cum în subconștientul filatelic, de multe ori cu ani sau cu generații în urmă. Ceea ce interesează în fond este că există o gradare a preferințelor, care nu se confundă cu „modele" de moment care influențează nemijlocit cererea și oferta în sectoarele respective și indirect pătrunderea în sfera exclusivistă a „marilor colecții".*

Aceste criterii pot oscila în timp, după considerente ivite pe parcurs, însă rămîn perfect valabile ca linie generală. Printre cauzele care pot determina o promovare pe scara preferințelor pot fi citate cazurile unor sectoare mai puțin colecționate care, la un moment dat, au fost alese de unii filateliști cu mari mijloace bănești, pentru a construi exponate de efect. Astfel de situații duc automat la o ridicare a cotărilor pe piața filatelică.

Sectorul filatelic „România" s-a bucurat întotdeauna de o poziție bună pe piața filatelică. În ultimii ani, migrațiunile de piese determinate de crearea unor noi colecții mari, au avut ca efect o creștere mare și rapidă a cererii. La aceasta a contribuit și situarea unui număr de colecții românești la locuri de frunte, inclusiv două „Mari premii F.I.P., în decursul ultimului deceniu.

Cei care vizitează o mare expoziție filatelică sau cei ce consultă cataloagele acestor manifestări sau a marilor licitații filatelice, își pot pune întrebarea încotro trebuie să-și îndrepte atenția, pentru a fi la curent cu evoluția și totodată cu situația generală a filateliei mondiale.

În mod firesc, atenția se va îndrepta în primul rînd spre acel sector sau acele sectoare de colecționare de care se ocupă fiecare. Aceasta pentru a-și putea forma o idee de ansamblu asupra acestor capitole filatelice, asupra colecțiilor și materialului de vîrf existent dar și cu privire la felul cum ar trebui să fie orientată colecția proprie. Toate aceste elemente vor concura la formarea a ceea ce vom numi „cultura generală filatelică", fără de care filatelia este sortită a rămîne o preocupare oarecum minoră și cu slabe rezonanțe culturale.

Un timp, în expozițiile de mare nivel, una dintre atracțiile principale, mai ales pentru marele public, pentru „nespecialiști" o constituia prezența unor rarități excepționale, cu cea mai mare valoare de catalog. Astfel, la „Praga 68," cozi imense se formau în fața cadrului în care japonezul Kanai expunea „cea mai scumpă scrisoare din lume", respectiv piesa franeată cu cele două mărci ale primei emisiuni din Mauritius. La „Stockhlomia", în 1974, un serviciu de ordine impresionant păzea „unicatul filateliei europene", celebra și mult discutata eroare de culoare a mărcii din 3 „Skillingi Banco", (Fig. 5) provenită de asemeni din colecția lui Carol II. La rîndul lui, unicatul „Guyana britanică" a constituit punctul de atracție nr. 1 la toate expozițiile la care a fost expus. La „Interphil", Philadelphia, iscusiții organizatori americani au creat o secție specială, strașnic asigurată și păzită, la care cu greu ajungeau zecile de filateliști dar și de simpli curioși, dornici să vadă măcar o clipă piese cu valori astronomice, mult trîmbițate de presă. Printre aceste „aristocrate ale filateliei" se află și „cea mai scumpă gazetă din lume", respectiv publicația moldovenească francată cu două șiraifuri, de 5 și de 3 exemplare, din marca de 5 parale", „Cap de Bour."

Ceea ce nu trebuie scăpat din vedere este că astfel de piese vîrf, cînd sînt prezentate izolat fără a forma obiectul unui ansamblu articulat, specializat, de studiu, nu pot fi considerate drept „mari colecții", oricît de importantă ar fi valoarea lor bănească.

În concepția actuală, filatelia nu mai poate fi o simplă „chestiune de bani". Pentru a merita calificarea ca „mari colecții", trebuie neapărat să se îmbine raritatea și valoarea pieselor cu studiul sistematic de specializare ca și cu justa situare și interpretare în contextul istoric.

Un exemplu de „salt" în preferința colecționarilor (și implicit în cererea pieții filatelice), îl oferă primele emisiuni din Havai, Deși acestea figurau și pe vremuri printre raritățile filatelice, ele au marcat un „plus" uriaș de interes după ce Havai a trecut sub dominația S.U.A. și — mai apoi — a devenit unul dintre Statele Unite.

De atunci, colecțiile „Havai" au trecut pe planul întîi. Dintre acestea, cea aparținînd ziarului „Honolulu Advertiser" cuprinde unele dintre cele mai mari rarități. De observat, în încheiere, că dat fiind statutul politic actual, acest sector filatelic participă în expozițiile S.U.A., în clasa „Națională", cu titlu de precursor.

Pus în fața puzderiei de material prezentat în expozițiile de amploare, vizitatorul, fie el filatelist sau simplu curios, își va pune întrebarea cum poate depista, timpul scurt disponibil, marile colecții.

O metodă expeditivă este de a-și îndrepta atenția, (în sălile expoziției sau în citirea cataloagelor) spre exponatele din clasele de vîrf: Curtea de onoare și Clasa de onoare. Aici va găsi colecții trecute de multe ori prin focul criticii unor juriuri competente și apreciate la treptele cele mai înalte: mari premii sau medalii de aur.

În ceea ce privește „Marile Premii" acordate în perioada 1952—1980, în cartoteca F.I.P. figurează colecțiile premiate în clasele „Națională" și „Internațională" cît și lista „marilor premii de onoare". Găsim aci o primă orientare asupra configurației de ansamblu a treptei celei elevate.

Nu trebuie însă uitat că în plutonul de frunte nu-și au locul numai colecții adeseori expuse și premiate ci și colecții care au strălucit pe firmamentul filateliei, independent de participarea sau nu la competiții publice. O simplă înșiruire de cîteva nume va evoca astfel de colecții de excepție: „Marea Britanie" și teritoriile din Commonwealth, ale regelui George al V-lea, continuate de George al VI-lea și de regina Elisabeta a-II-a; colecțiile fostului rege Faruk al Egiptului sau extraordinarul ansamblu de rarități care forma colecțiile lui Ferrari de la Renotiere, printre care și multe piese „Moldova". Această colecție a fost dispersată la licitație în 1921 ca pradă de război, posesorul ei fiind cetățean austo-ungar. Mai pot fi amintite celebrele colecții Rothschild, Caspary, Berlingin (toate bogate în piese clasice românești), Steinway, Lars Amundsen,

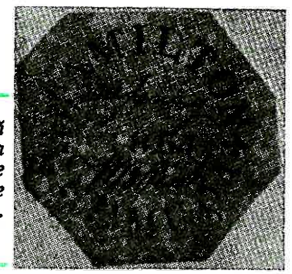

Fig. 3 — Marcă din Bermuda (1854) pe scrisoare (fostă în colecțiile Ferrari, apoi R. Tomasini).

Louise Boyd și cîte altele din cele mai variate sectoare ale filateliei mondiale.

Trebuie observat că dintre marile premii F.I.P. apar de regulă „țări" care se bucură de mare simpatie în lumea largă filatelică. În rotația acestui clasament, nu figurează unele țări la care există colecții cu adevărat mari, dar care nu au putut întruni numărul de voturi derterminant pentru „mare premiu" în balotajele juriilor. Puține sînt țările care revin de două sau trei ori în tabelul F.I.P., abstracție făcînd de marile premii atribuite în „Clasa națională", în țara respectivă. Cu deosebită satisfacție putem arăta că țara noastră a figurat de trei ori, deși nu a fost gazda nici unei expoziții F.I.P.. Cele trei „Mari colecții" premiate astfel au fost: Ed. Cohen, Barcelona, 1960,; colecția ing. C. Tomasini, prezentată sub pseudonimul „Emanuela", la Sofia 1969"; și colecția Fr. Heimbüchler, la „Philaserdica",; Sofia 1979.

Fig. 4 — Marcă din Havai, din colecția „Honolulu Advertiser"

Ca repartiție geografică, dintre sectoarele filatelice care figurează pe avanscena „marilor premii" citățm: Elveția, cu poștele cantonale și primele emisiuni clasice, colecțiile Anderegg, Rothmayr și altele; statele vechi italiene, colecțiile Gerli: „Toscana" și „Sicilia" etc; „Austria" și „Lombardo Veneția" colecțiile

Fig. 5 — Unicatul „3 Skillingi Banco"

Rivolta (Fig. 6), Provera, Madarasz etc; Spania, colecțiile Perpina Sebria; Turcia, colecțiile Orhan Brandt, cunoscută în partea ei prefilatelică, de la Balkanfila, București; Rusia, U.R.S.S. și Tuva, colecțiile Blechmann, Lipschtz, Schatzkes etc.; Suedia, Olsson Hedborg. Nu lipsesc statele vechi germane Württemberg, colecțiile Trost; Saxonia, colecțiile Horst Knapp; Thurn și Taxis, colecțiile. Salm etc. Și celelalte continente au figurat în lista F.I.P, spre pildă cu o colecție minunată „Chile", poate cel mai important ansamblu care a existat vreodată în acest sector, Galvez; Persia veche Khorshid, Brazilia, Kuyas; (Fig. 8) Noua Zelandă, Stanley; Havai „Honolulu Advertiser";

Mexic, Jaretzki; S.U.A., inclusiv statele confederate, colecțiile Kilbourne și Knox; Japonia, Esaki; Argentina, colecțiile Del Mazo și Sarachago și altele. O minunată **colecție** „Marea Britanie" ilustrînd cu bogăție **de eseuri** (Fig. 7) dar și de piese circulate **prima perioadă a** filateliei mondiale a fost **creată de J. Griffiths,** altele similare de **R. Lee etc.**

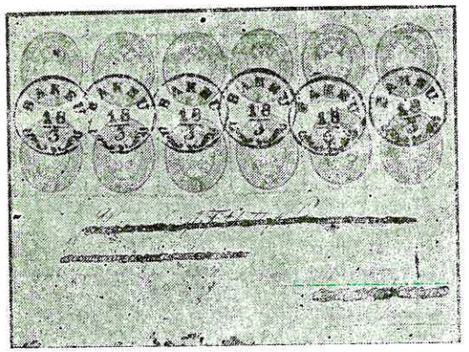

Fig. 6 — Francatură „grea", formată din mărci „Lombardo Venetia" și Levant, pe o scrisoare expediată din Bacău (colecția Rivolta)

Întrucît spațiul nu ne îngăduie să insistăm mai mult asupra colecțiilor din plutonul „marilor premii", trebuie să arătăm că merită din plin calificativul de „mari colecții" și unele care s-au situat numai în zona medaliilor de aur sau chiar de vermeil, însă cu totul ieșite din comun prin profilul lor original, prin specializarea adîncită a unor aspecte sau chiar prin faptul că sectoarele respective apar foarte rar în expoziții. Din nou cu titlu de exemplificare vom cita aci Poștele străine în Levant colecțiile Kuyas; în Principatele Unite colecțiile Ludovic Dengel;, în Palestina colecțiile dr. Skladovski; în Egipt colecțiile Khouzam;, Poștele „Zemstvo" din Rusia imperială, colecțiile Lipschitz și altele; Tibetul, Afganistanul, Noua Zeelandă colecțiile Odenveilles; Montenegro colecțiile J. Poulie; „Mărcile austriace uzate în Ungaria colecțiile Ryan; Grecia colecțiile Photiadis, azi Lee; Poșta austriacă în alte țări, colecțiile regretatului Franz See, colecția Bertoncini și mai ales colecția Achille Rivolta aceasta premiată și cu „Grand prix, cu fabuloase blocuri obliterate la București și Bacău.

Întrucît vorbind despre „mari colecții" am vorbit implicit și despre „mari colecționari", merită să amintim că nu sînt puțini aceia care, pasionați sincer de filatelie, nu se mărginesc a da ordine de achiziție și a avea „secretari filatelici" ci îngrijesc singuri de alcătuirea exponatelor lor. Printre aceștia, cîteva nume ies în evidență la toate marile expoziții. În primul rînd trebuie amintit Jan Poulie, olandez; care în afară de colecția „Olanda" (premiată cu „Grand Prix în 1962 și cunoscută în parte și la noi, de la expoziția „Centenarului", din 1958) mai continuă colecționarea unei serii întregi de sectoare, dintre care „Montenegro" și „Bulgaria" reprezintă poate exponatele cele mai bune în prezent cunoscute. De asemeni, „Poșta locală din Cracovia," „Polonia", „Baden" și multe alte sectoare întregesc aria preocupărilor sale. Ca atare, la fiecare expoziție, numele său și al soției sale figurează repetat în rîndul medaliilor de aur. Situații similare crează și cei trei membri ai familiei Kuyas soț, soție și frate , cu minunate colecții eclectice Capul Bunei Speranțe,

Fig. 7 — Eseu „Marea Britanie (col. J. Griffiths)

cu emisiunile „triunghiulare"; (Fig. 9) Brazilia, cu emisiunile „Ochi de bou" și „Ochi de pisică"; emisiunile su supratipar din Anatolia, din timpul războiului de eliberare națională condus de Kemal Ataturk; Egipt etc. Numele cel mai nou apărut pe firmamentul pluricolecționarilor fruntași este poate al lui I. de Bustamante, care la Sofia 1979 s-a prezentat cu diverse colecții, printre care

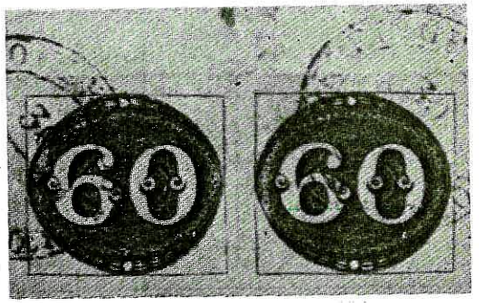

Fig. 8 — Pereche „Ochi de bou" (Brazilia); colecția T. Kuyas.

două au înfățișat într-o lumină nouă prefilatelia și chiar și emisiunile clasice ale Perului. Creatori de colecții paralele avem de altfel și la noi. Am putea cita numele lui

Ludovic Dengel-Sibiu, P. Passalega — Craiova etc. Revenind la cei de peste hotare, mai amintim pe francezul Schatzkes (Rusia veche" și „Franța"), pe doctorul Skladowski din Berlin (Moldova și Principatele Unite", „Poșta fluvială din S.U.A."; „Precursori Israel") toate premiate cu înalte distincții; pe fostul președinte al lui „Royal Philatelic Society

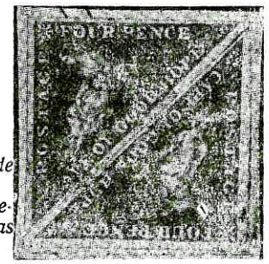

Fig. 9 — Pereche de „Triunghiulare", Capul Bunei Speranțe (col. T. Kuyas

R. Lee, cu Marea Britanie", citată mai sus dar și cu o „Grecie", avansată poate pe primul loc în lume în urma adăogirii colecției remarcabile a regretatului Photiadis. Dar enumerarea lungindu-se, sîntem nevoiți să ne oprim, liberi fiind cei interesați s-o completeze consultînd cataloagele expozițiilor și literatura de specialitate.

În afara sectorului strict al filateliei tradiționale cu inevitabile încălcări ale domeniului istoriei poștale, mari colecții există și în celelalte compartimente ale filateiiei. Din domeniul **tematicii** am putea menționa doar în treacăt cîteva, cum ar fi colecția cu tema „O.N.U., Paikelt, RFG, care a obținut „Marele Premiu internațional" la „Themablega", Bruxelles; colecțiile Henin și Viti, colecția de „Istorie a Medicinii", Maria Groer, colecția regretatului Fr. de Troyer, părintele filateliei tematice moderne, cu subiectul „Madona în pictură și filatelie", premiată de mai multe ori cu aur. Tot un „aur" a obținut, în Portugalia și colecția „Istoria României", prezentată de ing. Constantin Dumitru. Multe alte „tematici" ar putea lungi prin originalitatea temei și prin bogăția materialului mai vechi sau modern lista „Marilor colecții tematice"

Nici în domeniul „Aerofilateliei" nu lipsesc „Mari colecții", sectoarele preferate fiind poșta cu balonul din timpul asediului Parisului, în războiul franco-prusian, așa ziscle „Ballons montes", poșta cu Zeppelinul, poșta aeriană din timpul asediului fortăreței Prszemysl (col. Liniger), (Fig. 10) și începuturile aviației civile în diferite țări. Printre acestea din urmă poate fi amintită colecția ing. M. Popovici, reflectînd epoca de pionierat a aviației românești. De asemeni, în acest sector, au figurat la loc de cinste în expoziții colecțiile dedicate primelor zboruri transatlantice cum ar fi colecția „Terra Nova", care apare mereu sub pesudonimul „Saint John" (Fig. 11).

Pe marginea acestor prezențe este cazul să amintim că, de o vreme, colecțiile „Zeppelin" au marcat o ușoară diminuare preferențială din partea juriilor, poate datorită unei prea mari abundențe de material în circulația comerțului filatelic. Cînd acest material se va resorbi în colecții organizate, se poate prevedea o redresare.

Fig. 10 — Cărți poștale transmise cu poșta aeriană, Przemysl (col. Liniger).

Între filatelia tematică și filatelia tradițională se situează colecțiile formate din primele emisiuni olimpice, din Grecia Un timp, ele erau considerate ca strict tematice, fapt care, în perioada de afirmare a „tematicii", ducea la unele clasări mai slabe în palmares De aceea, la congresul F.I.P. de la Amsterdam, delegația greacă a ridicat problema trecerii lor în clasa „tradițională", ca exponate de studiu, propunere care a și fost admisă. De atunci, unele colecții „Olimpice", constituite după criterii de specializare, colecția M. Tsironis, Caruso, Doliantis, se situează meritat în rîndul „marilor colecții" din sectorul respectiv. Un caz aparte îl formează colecția M. Anghelopoulos, care folosește cam același material însă prezentat după criterii strict tematice. Ca atare această „mare" rămîne hotărît în comparti-

mentul strict tematic. Amintim aici că atît colecţia Tsironis cît şi cea Doliantis sînt cunoscute şi la noi, de la „Balkanfila 1971".

Răsfoind publicaţiile filatelice din anii care s-au scurs, mai pot fi întîlnite adeseori cu emoţie şi numele altor mari colecţionari care au ilustrat cercetarea filatelică şi filatelia ca atare prin străduinţile lor. Adevăraţi deschizători de drum, ei au indicat calea de urmat prin cercetări şi eforturi suplimentare. În domeniul filateliei româneşti în primul rînd amintim pe cel ce a fost regretatul Gh. Mateescu-Sinaia, iar de peste hotare, pe Sir John Wilson sau pe ing. Tomasini, fostul preşedinte al Federaţiei filatelice italiene, tatăl celui care a continuat colecţionarea mărcilor româneşti, obţinînd „Marele Premiu" de la Sofia, 1979.

Fig. 11 — Poşta aeriană Terra Nova (col. Saint John)

Anticipînd pe de altă parte asupra viitoarelor expoziţii, putem anunţa că o nouă „mare colecţie" românească, Hugo Künzi, Elveţia, este în curs de perfectare, cuprinzînd printre altele piesele majore din fosta colecţie Tomasini şi altele achiziţionate recent, printre care şi spectaculoase piese din emisiunile litografiate, „Cuza" şi „Carol".

Marile colecţii, cît şi cele mai modeste, se nasc şi mor. Multe se dispersează de către urmaşi, adesea în condiţii desavantajoase, altele rămîn uitate, prin sertare sau sînt păstrate cu pioşenie. Mai puţine sînt continuate activ de urmaşi, născîndu-se astfel o **continuitate** în cadrul aceloraşi familii.

Dar nu sînt puţine nici colecţiile pe care posesorii le dispersează de bunăvoie, fie pentru le valorifica în cunoştinţă de cauză, evitînd „asalturile şacalilor" sau greşelile urmaşilor, fie pentru a readuce în circuitul filatelic piese pe care le-au îndrăgit. Rămîne astfel vie în memorie pilda dată de marele colecţionar Caspary, care a ţinut să repună în circulaţie bogatele sale colecţii, pentru ca piesele respective să fie dătătoare de bucurii şi satisfacţii şi pentru alţii.

Şi mai meritorie este atitudinea celor care şi-au donat colecţiile unor muzee sau instituţii, pentru ca ele să poată servi ca material documentar şi să poată fi admirate de cît mai mulţi iubitori ai micilor pătraţele colorate de hîrtie, obiectul pasiunii multora. La noi în ţară, este pilduitoare donaţia lui Ludovic Dengel, din Sibiu. Peste hotare a devenit celebră donaţia Tapling către British Museum, în care figurează, printre altele, şi toate mărcile noastre „Cap de Bour". Şi aceasta, în pofida faptului că ani de-a rîndul intenţia donatorului nu fusese acceptată de curatorii muzeului pe motiv că, la vremea lor, „filatelia nu era socotită demnă a figura sub acoperămîntul acelei instituţii". Pe drept se poate spune, aici: „tempora mutandur ".

În lectura acestor rînduri va rămîne poate în memoria citirorului înşiruirea cîtorva mari colecţii, cu nume pe care le vor mai putea întîlni ades în conversaţii sau în publicaţii, trezind ecouri de domeniul culturii generale filatelice. Dacă nu tuturor le poate fi dat să ajungă pe primul plan al clasamentului filatelic, nu trebuie să se uite în schimb că, asemănător olimpiadelor, şi aici important nu este a fi pe podium ci de a fi prezent, de a şti să te bucuri de ceea ce îşi face plăcere. În acest spirit, evocarea unor mari colecţii, sperăm să fi avut darul de a satisface curiozităţi dar şi de a trezi noi ambiţii, de a da un nou imbold pentru cei ce activează pe tărîmul filateliei ca factor de cultură.

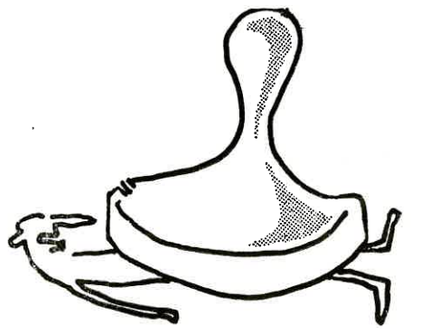

Mărci evocatoare

Un erou al clasei muncitoare: JOE HILL

Tematica aleasă pentru emisiunile „C.E.P.T." din 1980 a fost „Mari personalităţi"

În cadrul acesteia, poşta suedeză a dedicat emisiunea sa memoriei lui Joe Hill (1879-1915) al cărui chip apare în desenul mărcii, alături de un pasaj dintr-un cîntec compus de el: „Nimeni nu va mai plînge pentru pîine/ Vom avea libertate, dragoste şi sănătate / cînd marele drapel roşu va flutura într-o lume a muncitorilor"

Cine a fost Joe Hill?

Născut în Suedia, numele său de obîrşie era Joel Hägglund. Emigrat în S.U.A. dimpreună cu fratele său Paul, în 1902, munceşte la început ca zilier pălmaş. În 1910 îl găsim muncitor în minele de cupru. În 1910 se înscrie în sindicat şi de atunci începe activitatea lui curajoasă şi fără preget în lupta muncitorimii împotriva abuzurilor şi împilării monopolurilor. În 1911 ia parte, la loc de frunte la luptele muncitorilor de la calea ferată „Southern Pacific" pentru satisfacerea dreptelor lor revendicări. Pe atunci compune Joe Hill vestitul său „Cîntec despre Casey Jones, spărgătorul de grevă", care contribuie nespus la ridicarea moralului şi a spiritului combativ al muncitorimii, răspîndindu-se pe întregul cuprins al Statelor Unite.

Această activitate neobosită, contribuţia pe care o aducea ca activist sindical în greve, şi acţiuni muncitoreşti nu puteau să nu-i atragă ura exploatatorilor. Pentru a-l înlătura, i se înscenează o învinuire pentru un omor de care era cu totul străin.

Arestat, i se intentează un proces care, în ciuda lipsei oricăror dovezi, se încheie prin condamnarea lui la moarte.

Valul de indignare trezit în mase obligă pe preşedintele Statelor Unite să intervină pentru o revizuire a procesului, însă demersul rămîne fără urmări şi odioasa sentinţă este executată.

De altfel, un procedeu asemănător avea să se repete, prin înscenările şi osîndele pronunţate şi executate în cazul Sacco şi Vanzetti, şi altele.

De atunci, memoria lui Joe Hill a rămas vie şi neîntinată în memoria şi în conştiinţa clasei muncitoare. Pe linia reabilitării acestei memorii, Comitetul suedez pentru lupta pentru pace a propus şi obţinut ca o marcă poştală a ţării în care s-a născut, să-i evoce chipul şi viaţa, ca o cinstire adusă în numele muncitorimii, ideii de dreptate.

DISPOZIŢIUNI UPU

În conformitate cu dispoziţiunile Uniunii Poştale Universale, din care fac parte toate ţările cu un serviciu de poştă organizat, toate ţările, membre trebuie să-şi tipărească timbrele în anumite culori şi aceasta în mod obligatoriu. În acest fel cercetarea şi manipularea corespondenţei se face mai uşor (este vorba material numai de corespondenţa externă). Astfel mărcile destinate pentru francarea imprimatelor trebuie să aibe culoarea verde, cele pentru francarea scrisorilor simple culoarea albastră, iar pentru recomandate, culoarea roşie. Deşi această dispoziţie există nu prea mai este respectată.

ISTORIE POȘTALĂ

Prima legătură poștală militaro-civilă

CONSTANTINOPOL – BUCUREȘTI

Ing. MIHAIL POPOVICI

Odată cu începerea primului război mondial, o preocupare pentru țara noastră, a fost transportul de pasageri și poștă pe cale aeriană. Din inițiativa României, prin marele său om politic, unul din cei mai mari diplomați europeni din perioada interbelică, Nicolae Titulescu (1882 — 1941), anul 1920 a marcat primele începuturi ale aviației noastre pentru transportul de pasageri, marfă și poștă, an cînd s-a înființat Aviația Civilă în România și s-au pus bazele Companiei Franco-Române de Navigație Aeriană (C.I.D.N.A.), care a servit prima linie aeriană transcontinentală din lume, PARIS-BUCUREȘTI—CONSTANTINOPOL[1], a cărei inaugurare s-a făcut pentru țara noastră la 12 septembrie 1922.

Pînă la încheerea acordului din 1921 dintre guvernul turc și compania franco-română de navigație aeriană, transportul corespondenței pe distanța Constantinopol—București se făcea pe mare și prin calea ferată. România, care întotdeauna a avut rolul european de zonă de tranzit între occident și orient, a trebuit să realizeze de urgență pentru transportul corespondenței între Constantinopol și București, o legătură aeriană cu celelebrul tren internațional Orient—Express.

Amănunte în legătură cu transportul corespondenței între aceste două mari capitale, în perioada 1918—1921 cînd la Versailles, Saint Germain, Neuilly, Trianon și Sevres se încheiau tratate de pace cu țările învinse, ne sînt date de buletinul filatelic francez Champion din mai 1931[2]. Acest buletin menționează că transportul corespondenței între Constantinopol și București, a fost încredințat aviației militare franceze care opera încă în teritoriile din Orient și Orientul mijlociu, prezentînd în facsimil afișul Serviciului de Poșta Aeriană, publicat în iulie 1919 la Constantinopol (fig. 1). Afișul, un extras din instrucțiunile pentru transportul corespondenței pe cale aeriană, cuprindea 7 articole în ordine cronologică iar un ultim articol notat cu no. 16, prevedea între altele, că serviciul de poștă aeriană între cele două capitale, se făcea bisăptămînal (marțea și vinerea), cu avioane militare franceze, circulînd pînă la București, de unde apoi în legătură cu trenul internațional „Orient—Epress", corespondența ajungea la destinație pe cale obișnuită. În continuare afișul, prevedea că transportul poștal cu avionul, era strict limitat la corespondența provenită din Constantinopol cu destinația București sau Franța, pentru scrisori oficiale (simple și recomandate) ca și pentru corespondența particulară a populației civile, în greutate de pînă la 50 grame. Greutatea totală a corespondenței pe avion, nu putea depăși 50 Kg., în care corespondența oficială avea prioritate la concurență cu

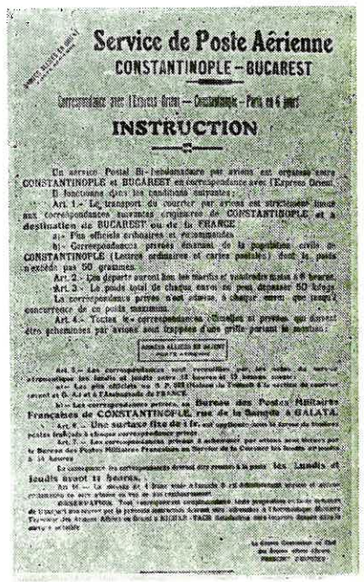
Service de Poste Aérienne
CONSTANTINOPLE – BUCAREST
INSTRUCTION

Fig. 1

cea particulară pînă la limita greutății maxime admise. Atît corespondența oficială cît și cea particulară îndrumată prin avion, se oblitera cu o ștampilă specială pentru poșta aeriană cu inscripția în limba franceză: „ARMÉES ALLIÉES EN ORIENT/POSTE AÉRIENNE", obliterare care a fost aplicată și pe marginea din stînga sus, a afișului. Le Pileur, unul din membrii Academiei de Filatelie din Paris, în „Cahiers Philatelique" din 1948, completează indicațiile date prin afișul serviciului de poștă aeriană din Constantinopol, semnalînd existența a două tipuri de ștampile pentru poșta aeriană, puțin diferite una de alta. Ambele ștampile, sînt de formă dreptunghiulară cu dublu chenar, din care una cu dimensiunile 79×22 mm. — originală — și alta de 77×18 mm cu litere mult mai regulate ca prima, dar falsă. Mai mult, cercetătorul Luciano Bozzetti, în articolul său „La posta dell' Armée d'Orient"[3], cît și catalogul francez de poștă aeriană Champion, menționează că s-au găsit corespondențe obliterate și cu un alt tip de ștampilă de poștă aeriană, de formă ovală, cu dublu chenar, avînd aceeași inscripție în limba franceză. Corespondențe obliterate cu astfel de ștampile sînt însă foarte rare și faptul că ele au fost falsificate în scop filatelic, examinarea și expertizarea lor, trebuie făcută cu multă atenție.

Din afiș mai aflăm că corespondențele pentru avion erau strînse prin grija Serviciului Aeronautic, lunea și joia între orele 18—19, cea oficială fiind depusă la oficiul poștal militar 502 (Maison du Tunnel) sau la Ambasada Franceză, iar cea particulară avînd pentru fiecare trimitere o suprataxă fixă de 1 Fr., aplicată sub formă de mărci poștale franceze, era depusă la biroul poștei militare franceze din Constantinopol — Rue de la Banque a Galata — de unde era îndrumată serviciului de cenzură. Instrucțiunile erau semnate de comandantul armatelor aliate din Orient general Franchet d'Esperay.

Cunoscuții filateliști S. Strowski, în articolul „Les estampilles postales francaises au XXe. siècle"[4], ca și Luciano Bozzetti în articolul sus citat (3), și mai recent cercetătorul, colonel Deloste, în lucrarea sa „Histoire postale et militarie de l'Armée d' Orient 1915—1920" Paris 1964 menționează că corespondențele (oficiale și particulare), îndrumate pentru avion, erau obliterate în primul rînd cu o ștampilă specială purtînd indicativul numeric al oficiului poștal militar din Constantinopol iar separat sau uneori chiar pe francatură, era aplicată ștampila specială de poșta aeriană.

Corespondența oficiala primită de la alte oficii poștale militare franceze pentru a fi expediată prin avion și care era deja obliterată cu ștampilele speciale cu indicative numerice ale oficiilor poștale militare respective primeau în plus ștampila specială de poștă aeriană. Cu alte cuvinte, corespondența circulată prin poșta aeriană, trebuia să fie obliterată, p e de o parte cu ștampila purtînd indicativul numeric al oficiului poștal militar respectiv, iar pe de altă parte, să poarte și ștampila specială de avion.

Cu titlu informativ, arătam că în colecția colonel Deloste se găsesc cîteva piese, din care una singura oficială, deci nefrancată, obliterată cu ștampila de poștă aeriană și cu ștampila purtînd indicativul numeric 526, adresată Cpt. Bergeret — Misiunea Franceză la București cu data de 11.10.1919.

O altă piesă aerofilatelică, de data aceasta particulară, obliterată cu ștampila de poștă aeriană și francată cu 5 mărci franceze a 25 c. fiecare, obliterată cu o ștampilă purtînd indicativul numeric 506 din 7.8.1919 (se pare: baza militară din orașul Mudhros — insula Limnos), se găsește în colecția subsemnatului. Scrisoarea mai cuprinde un însemn poștal, pînă în prezent necunoscut și anume inițialele „ON" sau „NO", dispuse într-un triunghiu. În legătură cu aceste ștampile speciale purtînd indicative numerice, folosite de oficiile poștale de campanie ale armatelor franceze de ocupație, aplicate pe corespondența care nu mergea prin poșta aeriană, cercetătorii mai sus citați menționează că ștampila se aplica direct pe corespondența oficială, care nu era francată și pe francatură atît în cazul scrisorilor particulare simple (10c. și 15c) sau recomandate (40c). Aceste ștampile speciale cu indicativ numeric se păstrau sub cheie și funcționarul respectiv era răzpunzător de modul lor de folosire. Ștampilele erau de formă circulară cu diametrul de 22—23 mm la începutul războiului, iar mai tîrziu cu diametrul de 26—27 mm avînd în partea superioară textul „TRESOR ET POSTES", în partea inferioară, între două stele un indicativ numeric, iar în centru pe trei rînduri o stea, apoi ziua și luna, după care urma anul menționat prin două cifre, toate datele exprimate în cifre arabe.

Cercetătorul S. Strowski menționează în legătură cu indicativele numerice, că numerile din seria 500 erau atribuite oficiilor poștale militare din zona europeană, în timp ce numerile din seria 600 erau folosite de teritoriile din

[1] Denumire pe care o purta în trecut, azi orașul ISTAMBUL.
[2] „Începuturi de poștă aeriană în țara noastră" de ing. M. Popovici și T. G. Comănescu, în revista Filatelia No. 2/1966.
[3] Publicat în revista „Il Collezionista" no. 5/1968
[4] Publicat în revista „L'Echo de la Timbrologie" no. 844/931; vezi de asemenea și (2).

orient și orientul mijlociu, iar cercetătorul italian Luciano Bozzetti, menționează că indicativele numerice din seria 600, au intrat în funcțiune din anul 1917.

În general cercetătorii menționați arată că ultimile două cifre ale indicativului numeric, reprezintă numărul de ordine al Oficiului Poștal Militar de Campanie, care în mod obișnuit nu era legat de localitate, ci se muta odată cu deplasarea trupelor, cunoscîndu-se însă și oficii poștale militare care și-au schimbat indicativul în timpul deplasărilor.

Astfel, dacă luăm ca exemplu ștampila cu indicativul numeric 502, prima cifră „5" reprezintă zona europeană a armatelor de operațiuni, în timp ce ultimile două cifre „02" indicau numărul de ordine al Oficiului Poștal Militar de Campanie, care după îndelungate cercetări s-a găsit că aparținea orașului Constantinopol.

Se mai menționează că unele indicative numerice erau prevăzute și cu una din primele inițiale ale alfabetului, inițiale care denumeau oficiile poștale militare aflate în subordinea oficiului poștal militar propriu zis.

Astfel oficiul poștal militar 502 (Constantinopol) avea în subordine oficiile poștale de campanie 502 C (cantonat în orașul Gallipoli) și 502 D (cantonat în orașul Kilid-Bahr).

Oficiul poștal militar 525, după afirmațiile lui Strowski s-ar fi aflat în București, cu toate că colonel Deloste în cercetările sale de mai bine de 30 ani, nu a putut verifica aceasta. Acest indicativ numeric 525 a fost atribuit după afirmațiile colonel Deloste și Luciano Bozzetti, în noembrie 1917 Bazei Militare din Taranto, cînd a fost înlocuit prin indicativul numeric 603. Se pare însă că indicativul numeric 525, a rămas nefolosit pînă după armistițiu și reluat apoi de unele formații militare în Bulgaria. Este posibil, afirmă, colonel Deloste, că unele formații militare franceze din Bulgaria să fi ajuns în primăvara anului 1919 la București folosind același indicativ numeric așa cum arată ștampila reprodusă pe mărcile românești (fig 2). Tot colonel Deloste consideră însă că aplicarea ștampilei speciale purtînd indicativul numeric 525 pe mărcile românești în bloc de patru din emisiunea anului 1909 și anume: 1 ban (Y2 58 A); 5 b (Y 258 B): 10 b (Y 259), ca și pe marca de ajutor de 5 b (Y 18) din emisiunea 1916/18 MVIR, este o fantezie a unui funcționar poștal, cu atît mai mult cu cît nu este vorba de

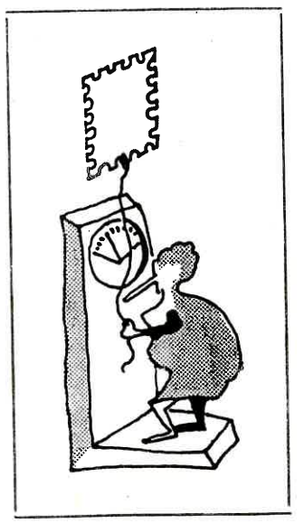

un plic românesc circulat și atribuit poștei militare franceze. Este anormal și imposibil ca mărcile românești să fi fost folosite ca francatură și obliterate cu această ștampilă franceză. Rămîne totuși de cercetat condițiunile în care s-a aplicat această ștampilă franceză pe mărcile românești.

Cunoscînd însă că în această perioadă existau deja amatori filateliști, e de presupus ca să fi existat în București un poștaș militar filatelist, care a fost în directă legătură cu oficiul poștal militar francez de campanie. Și dacă acest lucru s-a petrecut în București numai aceasta ar putea explica existența unui oficiu poștal militar francez în capitala României, care să poarte indicativul numeric 525.

Rămîne ca cercetări viitoare, să confirme acest lucru.

Fig. 2

RARITATE FILATELICĂ

Cu ocazia vizitei suveranilor englezi prin Africa de Sud, s-a emis o serie de timbre. Pînă acum nimic deosebit. Iată însă că pe valoarea de 3 penny care reprezintă portretele celor două principese, figurează și o ramură de „aloe". După apariție s-a aflat abia că această plantă nu crește în Africa de Sud ci exlcusiv în America de Sud. Marca cu pricina imediat a fost scoasă din circulație și s-a retipărit fără valoarea buclucașă.

UMOR

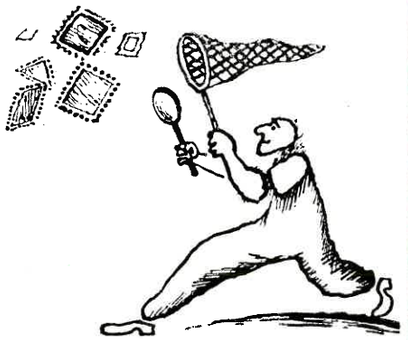

FLORIN CREANGĂ

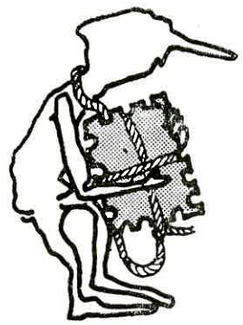

CONSTANTIN GRIGORE

LAURENȚIU DRĂGAN

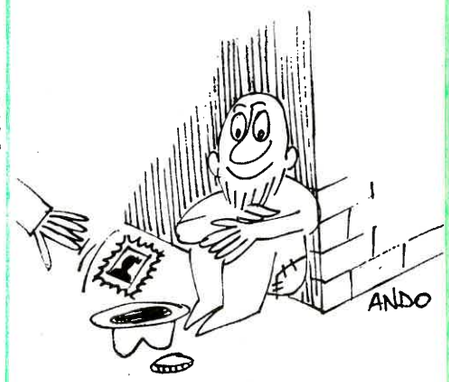

OCTAVIAN ANDRONIC

la fețele lor înnegrite de praf și arse de soare, la ochelarii lor pe care azi nici motocicliștii nu-i mai poartă, socotindu-i demodați, la chipurile lor deschise, fericite pe care își făcea loc un zîmbet, ca o scuză pentru că s-au încumetat să se ia la întrecere cu spațiile nemărginite, că au ieșit din rîndul oamenilor obișnuiți care calcă, așa cum s-a moștenit, pe pămînt, privind așadar la acei oameni ai anilor de început nu se poate să nu ți se încălzească inima de un fior de înțelegere, de admirație și de emoție. Erau primii, erau cei dintîi ... Erau altfel decît toți ceilalți oameni. Erau minunați. Cu atît mai minunați cu cît își luau, în pozele lor, drept sprijin ca pe un suport, ca pe o scuză, dar și ca pe un ajutor, ca pe un scut, dacă vreți, mașinile lor zburătoare cu care doreau să arate că au venit să facă ceea ce mintea omenească își imaginase demult, în legenda lui Icar sau a meșterului Manole.

— Și cînd mă gîndesc că nici nu era să fiu admis în școala de aviație continuă să-și rostească gîndurile cu voce tare Nicolae Tănase.

— Din lipsă de aptitudini?

— Nu era vorba de așa ceva. Faptul este strîns legat de marea deziluzie în dragoste a primului meu profesor. Din clipa cînd a fost părăsit de iubita lui, a început să bea, să joace cărți, să piardă nopțile și să nu se mai ocupe de noi ...

— Și pentru el trebuia să ... pătimească elevii ...

— Într-un fel, da. O să vedeți de ce. Într-una din zile, directorul școlii de aviație din Dealul Cotrocenilor l-a chemat pe profesorul meu și i-a cerut o listă cu cei care sînt sau nu sînt apți pentru a deveni piloți. Drept răspuns a primit o foaie cu numele celor care n-aveau ce căuta la manșă. De unde să știe bietul om că instructorul nostru nu ne lăsase să ne apropiem de avioane, că nu ne pusese să facem nici un tur de pistă, că nu cunoștea ce putem și ce nu. Nu știa sărmanul ce flacără arde în sufletul fiecăruia dintre noi: fiindcă a lui se stinsese. Și așa se face că am primit o hîrtie prin care eram invitat să-mi văd de alte treburi și să mă apuc de o meserie pe măsura puterilor mele.

Îmi aduc aminte ca și acum. Era o amiază de primăvară tîrzie și rece. Pe cîmpul de la Cotroceni nici țipenie de om. Am luat hîrtia și m-am adăpostit în spatele unui hangar, o magazie mare de lemn, pe la încheieturile căreia își făcea loc vîntul și ploaia. M-am dus în spatele hangarului, m-am proptit, de peretele de scînduri ca un cîine rebegit de foame și de frig și m-am pus pe plîns.

Nu știu cît am stat așa cu fața înfundată în pumni, că la un moment dat, am simțit că mă apucă cineva de umăr...

— Ce faci aici, băiete După cine bocești?

Cînd am ridicat fruntea, l-am zărit lîngă mine pe șeful hangarului numărul unu. M-am sculat și i-am întins hîrtia mototolită în buzunar. A citit-o și m-a întrebat:

— Și totuși pentru ce plîngi?

— Nu-s bun de aviator, i-am răspuns printre suspine.

— Măi băiete, da' te prostești de tot ... Hai cu mine.

Și din clipa aceea a devenit noul meu profesor. La cîteva luni după ziua de care v-am vorbit, zi amarnic de tristă, dar și de fericită pentru mine, am dat examenul și am devenit pilot.

— Și în ce au constat probele?

— O probă era aterizarea la punct fix. Nu aveai voie să depășești punctul indicat pentru oprirea avionului cu mai mult de douăzeci de metri sau să te oprești înaintea locului stabilit la o distanță mai mare tot de douăzeci de metri. Asta era o probă și cea mai dificilă. A doua: să faci opturi la orizontală cu aparatul, de cinci ori, deasupra aeroportului. Astăzi, asemenea exerciții le fac aviatorii sportivi, care abia s-au suit la manșă. Atunci, însă, nu era deloc ușor ...

Și gazda mea scoate dintr-un sertar un carnet cu coperți colorate în albastru deschis pe care sînt imprimate cu litere aurite următoarele cuvinte: ROMANIA — MINISTERUL DE RĂZBOI — DIRECȚIA AERONAUTICII — Brevet de pilot inferior. După care urmează notat în interior: „Trecînd probele de pilot inferior cu procesul verbal numărul treizeci și șase din șase octombrie una mie nouă sute patrusprezece, Tănase Nicolae se înscrie în numărul Piloților inferiori la numărul treizeci și cinci".

Așadar, în acea zi a începutului de octombrie a lui una mie nouă sute patrusprezece s-a înmînat cel de-al treizeci și cincilea brevet din istoria aripilor românești. Privesc cu emoție carnetul cu coperțile albastre încrustat cu litere aurii și am sentimentul participării la momentele dintîi ale pionierilor aviației.

O perioadă romantică? Fără îndoială. Dar o perioadă romantică în care cele mai generoase idealuri au fost slujite cu pasiunea, cu dăruirea proprie oamenilor care nu precupețesc nimic pentru o idee.

Îmi închipui că este acea tărie pe care o capeți din cutezanță și ispita învingerii necunoscutului, din curajul și arderea sufletească pînă la mistuire pe care o au doar deschizătorii de drumuri. Fiindcă doar ei au acest curaj, dar și o minte ce sfredelește și poate vedea mai departe în viitor, decît pot oamenii obișnuiți ...

AF/1981

MĂRCILE POȘTALE ROMÂNEȘTI

cu supratipar (1948—1980)

Prof. SERGIU GĂBUREAC

Un capitol aparte în filatelie îl constituie, fără îndoială, mărcile poștale cu supratipar, adică acele timbre peste care s-au tipărit, ulterior emiterii lor, noi desene, cifre sau texte în scopul de a-i schimba valoarea nominală inițial tipărită, sau de a marca un eveniment.*

Primul supratipar poștal românesc imprimat pe o marcă poștală detașabilă a fost aplicat la 1 mai 1918 pe valoarea de 1 ban (CMPR 216) din emisiunea de mărci uzuale intitulată „Tipografiate" (CMPR 216-221). Noul preț nominal al mărcii poștale este dat de către acest supratipar: 25 BANI (CMPR 233)

Constatăm cu ușurință că supratiparul poștal a apărut dintr-o necesitate imperioasă a administrației poștale de a pune în vînzare neîntîrziat mărci poștale cu o valoare nominală conformă cu cerințele. Cum tipărirea unei emisiuni poștale nu se realizează într-un timp prea scurt, s-a ajuns la soluția supratipăririi unei mărci poștale deja emise, din care însă existau mari stocuri nevîndute. Mai tîrziu motivele care au determinat apariția mărcilor poștale cu supratipar s-au înmulțit, dar cauza principală rămîne aceeași, imposibilitatea de a imprima într-un timp foarte scurt emisiuni de timbre care să răspundă cerințelor imediate, indiferent de natura lor.

Vom încerca, în continuare, să trecem în revistă mărcile poștale cu supratipar existente în filatelia românească în perioada 1948—1980, clasificîndu-le în funcție de motivele ce le-au determinat apariția.

* *Dicționarul explicativ al limbii române. București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975, p. 915.*

1. Supratiparuri datorate schimbării formei de guvernămînt

Primele supratiparuri poștale, aplicate în perioada studiată, se datorează unui eveniment de mare însemnătate în evoluția poporului român, cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare și instaurarea unei noi forme de guvernămînt REPUBLICA, stat al tuturor oamenilor muncii. Evident administrația poștală română nu putea scoate într-un timp scurt cantități prea mari de timbre, în concordanță cu noile realități social-politice. De aceea, s-a hotărît supratipărirea celor unsprezece valori ale emisiunii de mărci poștale uzuale intitulată „Vederi" (CMPR 1122-1132) pusă în circulație la 15 august 1947 și din care existau mari stocuri, tirajul aproximativ a fost de 15 milioane de bucăți. Supratiparul de culoare neagră, aplicat peste efigia regală, cuprinde inițialele noii denumiri a statului: R.P.R., Republica Populară Română, (CMPR 1156-1166). Aceste mărci poștale sînt totodată și un important document de istorie ce ilustrează marile prefaceri ale societății românești, de fapt începutul unui lung șir de transformări uriașe în toate domeniile de activitate.

2. Supratipăruri aplicate ca urmare a schimbării tarifului pentru unele servicii poştale

Reducerea tarifului poştal la scrisorile recomandate interne, de la 32 lei la 31 lei, a determinat supratipărirea mărcii poştale dedicate prieteniei romono-bulgare (CMPR 1172) emisă la 28 martie 1948. Supratiparul, aplicat pe un număr de 2,7 milioane de exemplare, este de culoare neagră. Noua emisiune poştală (CMPR 1209) a fost pusă în vînzare la 17 august acelaşi an.

3. Supratipăruri datorate reformei monetare din 27 ianuarie 1952

În urma stabilizării din anul 1952 au fost modificate, după cum era şi firesc, tarifele poştale. Pentru soluţionarea rapidă a cererii mari de mărci poştale, serviciile poştale se dezvoltaseră simţitor, administraţia poştală română a supratipărit, paralel cu imprimarea de noi emisiuni, diverse valori din seriile emise între anii 1948—1951. În total, în perioada 1952/1953 au fost supratipărite un număr de 77 tipuri de mărci poştale.** Supratipărurile se compun, în general, din noua valoare nominală care variază între 3 bani şi 5 lei. Tirajele acestor mărci poştale sînt cuprinse între 100 000—1 900 000 exemplare, excepţie făcînd timbrele din emisiunea de mărci uzuale „Stema R.P.R." — unele supratipărite în tiraje nelimitate.

Iată, în ordinea noilor valori nominale, mărcile poştale pe care s-au aplicat supratipăruri. Culoarea supratiparului este dată între paranteze: (A) — albastru; (R) — roşu; (N) — negru.

Supratiparul ***3* bani** a fost aplicat pe mărcile poştale: CMPR 1218 (A), 1219 (R), 1220 (R), 1287 (A) din emisiunea „Poşta aeriană"; CMPR 1273 (N), 1274 (N), 1276 N(), 1277 (N), 1280 (N), 1281 (N) din emisiunea de mărci uzuale „Stema R.P.R." emisă în 1950.

— *10* **bani** pe mărcile poştale: CMPR 1247 (N), 1248 (R) din emisiunea „A. S. Puşkin" din 1949; CMPR 1291-1294 (R) — emisiunea „Aurel Vlaicu" 1950; CMPR 1341-1342 (N) — emisiunea „ARLUS" din 1951; CMPR 1343 (R) — emisiunea „Pavel Tcacenco" 1951; CMPR 1258 (R), 1259 (R), 1260 (N), 1261 (N), 1262 (R) — emisiunea „Mihai Eminescu" din 1950.

— *20* **bani** pe mărcile poştale: CMPR 1356 (N) — emisiunea „I. L. Caragiale" 1952; CMPR 1266 dantelat (N), 1267 (R) — emisiunea „Planul de stat — 1950"; CMPR 1296 (R) — emisiunea „Lupta pentru pace" 1950; CMPR 1313 dantelat (R), 1314 dantelat (R), 1315 dantelat (N), 1316 dantelat (N) — emisiunea „Ordine şi medalii ale R.P.R." 1951.

— *35* **bani** pe mărcile poştale: CMPR 1335 (R), 1344 (R), 1345 (R), 1346 (N), 1347 (N) şi (R), 1348 (R) — emisiunea „Planul cincinal 1951—1955" din 1951.

— *50* **bani** pe marca poştală CMPR 1175 (R) — emisiunea „Constituţia R.P.R." din anul 1948.

— *55* **bani** pe mărcile poştale: CMPR 1357 (R) — emisiunea „I. L. Caragiale" ;CMPR 1149 (R) — emisiunea „Recensămîntul" 1948; CMPR 1263 (R), 1264 dantelat (R) — emisiunea „Ion Andreescu" 1950; CMPR 1268 dantelat (N) — emisiunea „1 Mai 1950"; CMPR 1269 (R), 1270 (R), 1271 (N) — emisiunea „Pionieri" 1950; CMPR 1272 (R), 1275 (R), 1278 (R), 1283 (R), 1284 (R), 1285 (R), 1286 (R) — emisiunea de mărci uzuale „Stema R. P. R." 1950; CMPR 1299 (N) — emisiunea „G.M.A.—F.G.M.A." 1950; CMPR 1309 (N), 1310 (R) emisiunea „Jocurilor mondiale universitare de iarnă" 1951; CMPR 1312 dantelat (R) — emisiunea „Expoziţia tehnică industrială şi agricolă 1950" ;CMPR 1320 (N) — emisiunea „Pionieri" 1951; CMPR 1332 (R) — emisiunea „Ziua minerului" 1951; CMPR 1334 (N) — emisiunea „Ordinul Apărarea patriei" 1951.

— *75* **bani** pe marca poştală CMPR 1358 (R) din emisiunea „I. L. Caragiale" 1952.

— *1* **leu** pe mărcile poştale: CMPR 1336 (R), 1349 (R), 1350 (R), 1351 (R), 1352 (R), 1353 (R), 1354 (R), 1354 (R) — emisiunea „Planul cincinal 1951—1955" din 1951.

— *1,75* **lei** pe mărcile poştale: CMPR 1188 (N), 1189 (R), 1190 (R), 1191 (R), 1192 (N) — emisiunea „Centenarul revoluţiei de la 1848" din 1948.

— *3* **lei** pe marca poştală CMPR 1249 (A) —emisiunea „Jubileul 75 ani U.P.U. (Uniunea Poştală Universală)" din 1949.

— *5* **lei** pe marca poştală CMPR 1250 (R) — emisiunea „Jubileul 75 ani U.P.U. (Uniunea Poştală Universală)".

Ultimele două supratipăruri de 3 şi 5 lei, compuse din mai multe elemente sînt cu siguranţă cele mai frumoase supratipăruri aplicate pe mărcile româneşti. De reţinut şi faptul, nu lipsit de importanţă filatelică, că mărcile emisiunii „I. L. Caragiale" din 28 ianuarie 1952, a doua zi după reforma monetară, au fost supratipărite cu excepţia valorii de 1 leu (CMPR 1359), care din prima marcă a seriei a ajuns ultima ca valoare nominală, înainte de a fi puse în circulaţie, lucru fără precedent în filatelia mondială.

4. Supratipăruri poştale realizate cu ocazia unor evenimente

Cele mai multe supratipăruri se datorează, în mod cert, marcării pe plan poştal a unor evenimente deosebite, evenimente oarecum neaşteptate pentru care nu s-au pregătit în mod special emisiuni poştale, dar pe care administraţia poştală a considerat că ele trebuie popularizate şi pe cale filatelică. Se ştie că unul din principalele roluri ale mărcii poştale este acela de a popula-riza evenimentele de seamă, realizările importante din viaţa unui popor sau a popoarelor lumii. Evenimentele ce au prilejuit astfel de emisiuni supratipărite au fost de ordin politic, ştiinţific, cultural, filatelic, sportiv etc.

a) Supratipăruri care nu aduc modificări în valoarea nominală a mărcii poştale

— Un prim supratipar, ce se încadrează în această categorie, este realizat cu ocazia sărbătoririi în întreaga ţară, a Săptămînii prieteniei româno-maghiare. Supratiparul s-a aplicat pe valoarea de 15 lei (CMPR 1283) din emisiunea de mărci uzuale „Stema R.P.R.". El este de culoare roşie şi cuprinde textul: TRĂIASCĂ / PRIETENIA / ROMANO MAGHIARĂ /. Tirajul noii emisiuni este de 500 000 exemplare (CMPR 1298).

— Deschiderea marii expoziţii universale de la Bruxelles în 1958 a fost popularizată de Poşta română prin supratipărirea a 70 011 serii din emisiunea „Sateliţi artificiali ai Pămîntului" (CMPR 1765—1768). Desigur, alegerea acestei emisiuni pentru supratipărire nu s-a făcut de loc întîmplător, dacă ne gîndim că una din marile realizări, prezentată la această grandioasă manifestare a inteligenţei umane, a constituit-o expunerea machetelor primilor mesageri ai omului în spaţiul cosmic. Supratiparul de culoare roşie este compus din mai multe elemente corespunzătoare unui triptic. Reamintim că emisiunea a fost imprimată în coli a cîte 27 tripticuri (un triptic fiind format dintr-o valoare de 25 bani, o vignetă şi o altă valoare de 3,75 lei, poziţia

* *La fel s-a procedat şi cu mărcile porto (P 108—111), CMPR, p. 446.*

** *Tot cu ocazia reformei monetare s-au supratipărit mărcile porto (P 116—119), CMPR, p. 447, precum şi o serie de întreguri poştale.*

vignetei fiind diferită de la un rînd la altul). În plus, aşezarea în coală a tripticurilor s-a făcut în aşa fel încît s-au creat şi cîte şase perechi de tripticuri în poziţie têtê-bêchê. Cum supratiparul a avut o formă fixă au luat naştere mai multe variante (CMPR 1815—1818).

— În 1959, cu prilejul împlinirii a 10 ani de comerţ filatelic de stat a fost supratipărită una din coliţele dedicate Centenarului mărcii poştale romoneşti (CMPR 1847) şi anume colita dantelată de culoare albastru verzui. Supratiparul de culoare roşie a fost aplicat pe un număr de 20 000 colite (CMPR 1853) emise la 27 aprilie.

— Un frumos supratipar argintiu este realizat cu prilejul celei de a XVIII-a ediţii a Jocurilor balcanice de atletism desfăşurată la Bucureşti între 19—21 septembrie 1959. Format din mai multe elemente supratiparul s-a aplicat pe marca poştală a emisiunii „Spartachiada tineretului" (CMPR 1848) emisă în 1958

— Conferinţa pe ţară a Asociaţiei Filateliştilor din Romonia a fost marcată pe plan filatelic prin supratipărirea unui număr de 100 000 exemplare din emisiunea „Ziua mărcii poştale romoneşti — 1962" (CMPR 2207). Textul supratiparului dispus în formă de romb (fig. 10) are culoarea albastră (CMPR 227).

— Expoziţia filatelică „Naţionala '74", organizată de către A.F.R. şi Muzeul de istorie al R.S.R. în cinstea celui de al XI-lea Congres al Partidului Comunist Romon, este popularizată prin supratipărirea emisiunii din acelaşi an dedicată zilei mărcii poştale româneşti (CMPR 3335). Textul supratiparului / Expoziţia filatelică „Naţionala '74 / 15—24 noiembrie / Bucureşti / este de culoare roşie, fiind aplicat în partea de sus a mărcii poştale. Tirajul total al noii emisiuni (CMPR 3336 este) de 100 000 exemplare.

— O mare manifestare poştală comercială şi anume Tîrgul Internaţional de mărci poştale de la Riccione dă naştere supratiparului imprimat pe marca poştală emisă cu prilejul aniversării a 500 ani de la naşterea lui Michelangelo Buonarrotti (CMPR 3355). Primele două rînduri ale supratiparului sînt aşezate deasupra portretului lui Michelangelo: / Tîrg internaţional / de mărci poştale /, iar celelalte două rînduri dedesbut: / Riccione — Italia / 23—25 august 1975/. Culoarea supratiparului este roşie, iar tirajul emisiunii (CMPR 3388) cuprinde 125 000 exemplare.

NOTA. Tot aici s-ar încadra şi cele 1 500 serii supratipărite la expoziţia „Săptămîna presei democrate", dar, cum acest supratipar nu este recunoscut de către Direcţiunea P.T.T. considerăm normal acest lucru nici noi nu putem să-l cuprindem în prezentul studiu. Supratiparul a fost aplicat pe mărcile poştale ale emisiunii „Săptămîna presei democrate 12—19 septembrie 1948" (*CMPR* 1210—1213) şi reproduce emblema expoziţiei.*

b) Supratiparuri care modifică şi valoarea nominală a mărcii poştale

— La 14 septembrie 1959 este lansată spre satelitul natural al Terrei, Luna prima rachetă cosmică. Poşta română popularizează acest remarcabil succes al ştiinţei umane prin supratipărirea emisiunii poştale „Prima planetă artificială a sistemului solar" (CMPR 1852). Supratiparul, cel mai bogat supratipar românesc în elemente, este dispus pe cinci rînduri: / h. 00.02.24 / 14—IX—1959 / PRIMA RACHETĂ COSMICĂ / ÎN LUNĂ / 5 lei /. El are culoarea roşie şi a fost imprimat pe 275 000 exemplare. După cum este lesne de observat valoarea nominală iniţială de 3,35 lei a fost anulată prin supratipărirea unei noi valori nominale de 5 lei.

— Campionatul mondial de handbal feminin, ediţia a II-a, desfăşurat la noi în ţară a fost un important eveniment sportiv. Pentru popularizarea marii competiţii sportive s-a emis din timp o emisiune filatelică formată dintr-o valoare de 55 bani (CMPR 2138). Cîştigarea acestei ediţii de către echipa României a produs o mare satisfacţie tuturor. Poşta română ţine să onoreze succesul reprezentantelor noastre şi supratipăreşte marca poştală amintită cu textul: /Campioană / mondială / 5 lei /. Culoarea supratiparului este albastră, tirajul emisiunii (CMPR 2185) fiind de 200 000 exemplare. Anul emisiei 1962.

— Asemănător s-au petrecut lucrurile în momentul cîştigării de către echipa de juniori a României a celei de a XV-a ediţii a Turneului internaţional de juniori al Uniunii europene de fotbal amator (U.E.F.A.) desfăşurată la Bucureşti între 20—29 aprilie 1962. Popularizarea acestui succes l-a realizat supratipărirea mărcii poştale, emise în cinstea competiţiei (CMPR 2134), cu textul: / 1962/ Campioană / europeană / 2 lei /. Culoarea supratiparului — albastră. Tirajul emisiunii (CMPR 2186) numără 200 000 exemplare.

— Comemorarea în 1963 a 50 ani de la moartea lui Aurel Vlaicu, unul din pionierii aviaţiei romoneşti şi mondiale a fost marcată pe plan filatelic printr-o emisiune realizată prin supratipărirea valorii de 10 bani (CMPR 1973) a emisiunii „Ziua aviaţiei" din anul 1960. Supratiparul dispus pe trei rînduri: / 1913—1963 50 ani de la moarte / 1,75 lei / şi un pătrat ce acoperă fosta valoare nominală este de culoare neagră. Tirajul emisiunii (CMPR 2274) — 300 000 exemplare.

— Încheirea programului spaţial „Ranger" care s-a materializat prin lansarea a nouă sonde spaţiale spre Lună, organizat de către NASA între anii 1963—1965, a fost popularizată prin supratipărirea valorii de 1 leu (CMPR 2464) din emisiunea „Cosmonautica" pusă în circulaţie la 5 ianuarie 1965. Cele 60 000 exemplare ale noii emisiuni (CMPR 2487) au supratiparul de culoare albastră aşezat pe trei rînduri: /RANGER 9 / 24 3 1965 / 5 Lei /.

— România pentru a patra oară campioană mondială la handbal masculin. Iată o performanţă rar întîlnită. Marele succes este sărbătorit de administraţia noastră poştală prin emiterea unei mărci realizată prin supratipărirea cu textul: ROMANIA / CAMPIOANA / MONDIALA / 1974 /, imprimat în partea de sus, a valorii de 20 bani (CMPR 3171) din emisiunea „Medalii olimpice" din 1972, iar în partea de jos este imprimată noua valoare nominală: / 1,75 L /. Supratiparul este de culoare neagră, fiind aplicat pe 100 000 exemplare din noua emisiune (CMPR 3301).

— Popularizarea marii expoziţii filatelice, ce a făcut parte din suita de manifestări dedicate aniversării a 100 ani de la naşterea celui mai mare sculptor român Constantin Brâncuşi, s-a realizat şi prin supratipărirea valorii de 3,60 lei (CMPR 3423) a emisiunii filatelice scoasă în cinstea marelui sculptor la 15 februarie 1976 (CMPR 3421—3423). Supratiparul de culoare neagră cuprinde textul: / EXPOZIŢIA FILATELICĂ / BUCUREŞTI / 12—19.IX. 1976 /, iar valoarea nominală iniţial imprimată este completată cu / 1,80 /. Astfel, noua valoare nominală a emisiunii (CMPR 3459) este de 5,40 lei. Tiraj — 100 000 exemplare.

În încheire am dori să subliniem faptul că supratiparul poştal, deşi strică estetica mărcii peste care a fost aplicat, rămîne valoros atît prin semnificaţia sa deosebită, cît şi prin tirajele mici ale emisiunilor astfel realizate.

BIBLIOGRAFIE

— **Catalogul mărcilor poştale romaneşti.** Bucureşti, 1974.
— Emisiunile de mărci poştale româneşti apărute în anii 1974, 1975, 1976. Bucureşti
— **Rompresfilatelia,** 1977.
— **Filatelia** nr. 1—284.
— **Îndrumătorul filatelistului** 1970—1971. Bucureşti, 1971.
— **Îndrumătorul filatelistului.** Studii şi cercetări filatelice. Bucureşti, 1978.
— **Micu, Iosif, Sportul în filatelia romanească.** Bucureşti, „Sport-Turism", 1976.

*

— Dănescu Marcel, **Dicţionar filatelic.** Bucureşti, „Sport-Turism". 1979.
— **Dicţionar de astronomie şi astronautică.** Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1977.
— **Dicţionarul explicativ al limbii romane.** Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975.

TESTE

1.

Sînt două vase identice. În primul este o amoebă, în al doilea sînt două. O amoebă se poate reproduce în trei minute. Cele două amoebe din al doilea vas le trebuie trei ore pentru a-l umple; cît timp însă îi trebuie în schimb amoebei din al doilea vas?

2.

Un vizitator se adresează paznicului de la grădina zoologică: „Cîte păsări şi cîte mamifere sînt aici?". Paznicul îi răspunse: „Sînt 30 de capete şi 100 de picioare". Vizitatorul se gîndi o clipă şi apoi plecă mulţumit. Dumneavoastră ştiţi cîte păsări şi cîte mamifere erau?

Ciudata soartă a legii telegrafo-poştale din 1870—1871, denumită legea Cociu-Peridi, rămasă neaplicată

DUMITRU PAŞŞALEGA

Potrivit dispoziţiilor cuprinse în art. 34 din legea telegrafo-poştală din 5 decembrie 1864, intrată în vigoare la 1/13 ianuarie 1865, taxele telegrafo-poştale au fost stabilite prin regulamentul „pentru fixarea taxelor telegrafo-poştale a corespondenţelor interioare din România", sancţionat prin decretul nr. 1728 din 5 decembrie 1864. Aceste taxe poştale, aplicate de la 1/13 ianuarie 1865, au suferit unele modificări, la începutul anului 1868, ca efect al aplicării dispoziţiilor legii din 22 aprilie 1867, pentru „înfiinţarea unui nou sistem monetar şi pentru fabricarea monetelor naţionale".

In anul 1868, ministrul de interne a întocmit un proiect de lege telegrafo-poştală şi un proiect de lege pentru fixarea taxelor telegrafice şi poştale interne. Prin acesta din urmă se propuneau unele mici reduceri ale taxelor poştale (de ex.: 3 bani, în loc de 4 bani, pentru scrisorile locale francate; 15 bani, în loc de 18 bani, pentru scrisorile francate adresate în alte localităţi din România; taxa de recomandare la 15 bani în loc de 18 bani etc). Cele două proiecte de legi nu au fost votate şi nu au devenit legi.

La începutul anului 1870, ideea reducerii taxelor poştale a fost reluată în cadrul unui proiect de lege telegrafo-poştală, întocmit de Al. Cociu, directorul general al telegrafelor şi poştelor. Reducerea taxelor poştale devenise posibilă datorită dezvoltării corespondenţei poştale particulare (1.357.123 scrisori particulare în anul 1869, faţă de 789.375 în anul 1868) şi chiar necesară, parţial, faţă de unele dispoziţii cuprinse în „Convenţia de poştă între România şi Austria", încheiată la 24 iulie 1868, în Viena, (clauza referitoare la scrisorile adresate destinatarilor din districtele Austriei, limitrofe României).

Proiectul Cociu prevedea, prin art. V, următoarele taxe poştale:

a) 3 bani în caz de francare şi 5 bani în caz de nefrancare, scrisorile în interiorul aceleiaşi comune;

15 bani în caz de francare şi 25 bani în caz de nefrancare, scrisorile pentru altă localitate din interiorul ţării.

Prin urmare, pentru cazul scrisorilor francate, taxele erau aceleaşi din proiectul 1868, dar pentru cazul nefrancării corespondenţei, scrisorile adresate în alte localităţi se taxau cu 25 bani, deci cu 5 bani mai mult decît în proiectul din 1868, dispoziţie necesară pentru punerea de acord cu clauzele convenţiei poştale încheiate cu Austria.

b) Spre deosebire de regulamentul din 5 decembrie 1864 şi de proiectul din 1868, care acordau reducere numai pentru ziare şi foi periodice, proiectul Cociu aplica taxa redusă de 3 bani pentru toate felurile de imprimate, precum şi pentru probele de mărfuri, cu condiţia ca ele să fie francate de trimiţători.

In privinţa obiectelor de mesagerie se făcea o distincţie între obiectele de valoare, care se puteau expedia fie francate, fie nefancate, *şi între cele fără valoare, care puteau fi expediate* numai francate *de trimiţător. Taxa obiectelor de mesagerie era stabilită,* pentru fiecare distanţă *de 150 km, sau fracţiune de 150 kilometri, la cîte 15 bani, în raport de valoare, pentru fiecare 500 lei cum şi la cîte 15 bani, în raport de greutate, pentru fiecare 500 grame.*

---

[1]) Publicat în revista „TELEGRAFUL ŞI POŞTA", 1868, Bucureşti.

Proiectul prevedea şi posibilitatea de a recomanda obiectele francate ale poştei uşoare, plătind o taxă fixă de 20 bani, deci mai mare cu 2 bani decît taxa de recomandare atunci în vigoare (18 bani) şi cu 5 bani decît cea propusă prin proiectul din 1868 (15 bani). Recomandarea unei trimiteri poştale făcea obligatorie atît eliberarea unei recipise de primire din partea oficiului poştal, cît şi remiterea trimiterii cu recipisă din partea destinatarului. Trimiţătorul putea cere un duplicat după această ultimă recipisă, plătind însă 15 bani.

Proiectul de lege din ianuarie 1870, care a fost numit apoi „legea Cociu", a avut o soartă ciudată, pe care cei care s-au ocupat de istoria poştală n-au cercetat-o suficient şi n-au lămurit-o. Proiectul a fost votat de Adunarea deputaţilor în şedinţa din 12/24 ianuarie 1870 şi, apoi, de Senat, în şedinţa din 28 februarie / 12 martie 1870, devenind astfel lege. Pentru ca această lege să devină perfectă şi aplicabilă, mai trebuia, conform Constituţiei, să fie sancţionată şi promulgată prin decret domnesc. La 10 martie 1870 s-a produs schimbarea directorului general al telegrafelor şi poştelor, în locul lui Al. Cociu fiind numit Al. Zissu. Acesta, avînd o altă concepţie asupra tarifelor poştale, nu a mai întocmit raportul prin care să supună domnitorului promulgarea, prin decret, a legii votate. Mai mult, noul director general Zissu a făcut să devină act normativ propriul său proiect, ceea ce a fost foarte simplu: întrucît prin art. 34 al legii telegrafo-poştale din 5 decembrie 1864, încă în vigoare, se prevedea că guvernul este autorizat a stabili şi schimba tarifele telegrafo-poştale, nu a mai fost necesară votarea unei legi, ci s-a întocmit un simplu regulament „pentru fixarea taxelor poştale în România", care a fost întărit şi sancţionat prin decretul domnesc nr. 1296 din septembrie 1870.

Dispoziţiile acestui regulament, valabil şi cu putere de lege, au fost dezvoltate prin „Instrucţiuni pentru punerea în aplicare a Regulamentului pentru fixarea taxelor poştale în România", instrucţiuni semnate de directorul general A. T. Zissu, iar potrivit articolului final din aceste instrucţiuni, dispoziţiile noului regulament şi tabloul de distanţe intrau în vigoare pe data de 3/15 octombrie 1870, dată la care au şi început să se aplice.

Directorul general al telegrafelor şi poştelor A. T. Zissu este, însă, şi el înlocuit din înalta sa funcţie la 23 decembrie 1870 şi, de la această dată pînă la 12 martie 1871, director general al telegrafelor şi poştelor a fost Epaminonda Peridi. Acesta a reluat legea imperfectă Cociu şi a obţinut promulgarea ei prin decretul domnesc nr. 204 din 4 februarie 1871, acest decret stabilind ca dată de punere în aplicare a legii ziua de 20 martie/1 aprilie 1871 (decretul publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 35 din 16/28 februarie 1871).

La 12 martie 1871, deci cu 8 zile anterior datei fixate, prin decretul nr. 204/1871, pentru punerea în aplicare a legii Cociu (pe care, cred, se cuvine a o numi legea Cociu-Peridi, *acesta din urmă fiind cel care a obţinut perfectarea ei), A. T. Zissu revine în postul de director general al telegrafelor şi poştelor, în care funcţionează pînă la 4 noiembrie 1871. El se grăbeşte a încerca zădărnicirea aplicării legii Cociu-Peridi şi reuşeşte a-şi atinge scopul, speculînd o dificultate internaţională şi invocînd pretextul unei probleme de interpretare a legii şi anume:*

a) dificultatea internaţională conta în următoarele: în art. IX din legea Cociu-Peridi se prevedea că obiectele de mesagerii fără valoare se pot expedia numai francate. Această dispoziţie era contrarie dispoziţiilor cuprinse în art. 32 din convenţia poştală încheiată între România Austria la 24 iulie 1868 şi intrată în vigoare la 1 aprilie 1869, potrivit cărora francarea obiectelor de poştă grea era facultativă, *fără a se face distincţie între obiectele de valoare şi cele fără valoare. Această contradicţie a generat o întîmpinare din partea ministrului de comerţ din Viena, care, prin adresa nr. 4983/310 din 4/16 martie 1871, a solicitat* amînarea punerii în aplicare *a legii române pînă la 1 mai anul curent, „fiindu-i absolut imposibil de a termina mai înainte de acel termen imprimarea tarifei şi distribuirea ei pe la toate birourile monarchiei austro-ungare".*

b) Intrucît demersul ministerului comerţului din Vienea nu putea constitui un suport suficient pentru înlăturarea legii, s-a recurs la un alt mijloc, ingenios, dar foarte discutabil şi anume: prin art. X din legea Cociu-Peridi se stabilea că taxele obiectelor de mesagerii se fixează pentru distanţa de 150 kilometri sau fracţiune, atît după valoare cît şi după greutate, s-a invocat motivul — mai bine zis pretextul — că „prin menţionata lege nu se fixează în mod cert dacă taxele de mesagerii urmează a se percepe calculîndu-se distanţa în linie dreaptă (a vol d'oiseau) sau după distanţa parcurată" şi că stabilirea sensului legii cu privire la calcularea distanţei nu se poate face de nimeni altcineva decît de adunarea deputaţilor şi de senatul ţării deoarece „legile nu se pot interpreta cu drept de autoritate decît numai de corpurile legiuitoare".

---

[2]) Astfel, este necorespunzătoare, atît relaţiilor de fapt, cît şi tehnicii legislative folosite, următoarea caracterizare făcută de Constantin N. Marinescu: „Proiectul Cociu, deşi votat de cameră şi senat, la 12/24 ianuarie şi respectiv 28 februarie/12 martie, devenind astfel lege şi deşi această lege era avantajoasă publicului şi în special comerţului, totuşi, din anumite motive de ordin internaţional, ea nu a putut fi pusă în aplicare decît peste un timp mai îndelungat (3/15 octombrie 1870) şi cu radicale modificări" (ISTORIA POŞTELOR ROMÂNE, ORIGINEA, DESVOLTAREA ŞI LEGISLAŢIUNEA LOR" (1916).

Invocînd aceste două argumente, ministrul de interne, Lascăr Catargiu, care era şi preşedintele noului guvern, a sezisat consiliul de miniştri care, prin jurnalul nr. 1 din 18 martie 1871, „unindu-se cu opiniunea D-lui ministru de interne, îl autorizează a face să se amîne punerea în aplicare a legii pentru fixarea taxelor telegrafo-poştale pînă la convocarea Corpurilor legiuitoare, menţinîndu-se pînă atunci reglementele în vigoare, după ce mai întîi va obţine aprobarea domnească". In aceeaşi zi de 18/30 martie 1871, în baza raportului său nr. nr. 3543, ministrul de interne obţine, din partea domnitorului, aprobarea jurnalului consiliului de miniştri, dîndu-se decretul domnesc nr. 560 din 18/30 martie, avînd următorul conţinut:

„Art. II. Se amînă punerea în aplicare a legii de fixarea taxelor telegrafo-poştale, votată de Adunarea deputaţilor la 12 februarie 1870 şi de Senat la 28 februarie acelaş an, promulgată prin decretul nostru cu No. 204 din 4 februarie curent, pînă la convocarea Corpurilor legiuitoare, menţinîndu-se pînă atunci tarifele şi regulamentele în vigoare".

Aşadar, legea Cociu-Peridi nu a fost pusă în aplicare şi s-a menţinut expres, în continuare, aplicarea tarifelor poştale introduse prin regulamentul sancţionat prin decretul nr. 1296 din 7/19 septembrie 1870.

Corpurile legiuitoare s-au întrunit, dar n-au avut prilejul şi posibilitatea de a da interpretarea justă a legii Cociu-Peridi, deoarece nu li s-a supus spre discuţie această problemă. Dimpotrivă, s-a prezentat corpurilor legiuitoare proiectul unei alte legi şi acest proiect de lege telegrafo-poştală, cuprinzînd 90 articole, a fost votat de adunarea deputaţilor şi de senat, devenind astfel legea care a şi fost promulgată prin decretul No. 1446 din 21 iulie 1871 şi publicată în Monitorul Oficial No. 163 din 27 iulie/8 august 1871. In acest mod, ingenios şi abil, a fost zădărnicită aplicarea unei legi votate şi promulgate.

Tariful poştal introdus prin legea din 21 iulie 1871 era, în general, cel din regulamentul Zissu din septembrie 1870, cu unele ameliorări. S-a revenit asupra dispoziţiei prin care se suprimase eliberarea retur-recipiselor, s-a suprimat taxa de 5 bani fixată prin regulament pentru eliberarea recipisei de primire a scrisorilor recomandate etc. Reamintesc că aceasta a fost legea prin care s-au creat timbrele telegrafice, prin care s-a introdus mandatul poştal etc.

In baza celor mai sus expuse, putem constata că regimul taxelor poştale în perioada 1865—1871 a fost cel reglementat prin următoarele acte normative:

— De la 1/13 ianuarie 1865 pînă la 3/15 octombrie 1870, prin „Regulamentul pentru fixarea taxelor telegrafo-poştale a corespondenţelor interioare din România", sancţionat prin decretul nr. 1728 din 5 decembrie 1864, cu transformările derivînd aplicarea legii monetare din aprilie 1867, modificări aplicate de la 1/13 ianuarie 1868.

— De la 3/15 octombrie 1870 pînă la 1/13 octombrie 1871, prin „Regulamentul pentru fixarea taxelor poştale în România", sancţionat prin decretul nr. 1296 din 7/19 septembrie 1870 şi prin instrucţiunile de aplicarea acestui regulament.

— De la 1/13 octombrie 1871, prin „legea telegrafo-poştală" promulgată cu decretul nr. 1446 din 21 iulie 1871. Legea Cociu-Peridi nu a fost niciodată pusă în aplicare.

Spre concretizarea celor mai sus expuse, prezentăm, comparativ, pentru principalele trimiteri poştale, în tabelul ce urmează, tarifele poştale de francare, în bani, succesive şi anume:

— în col. 1:
în vigoare în perioada 1/13 ianuarie 1868-7/19 septembrie 1870, adică tariful introdus la 1/13 ianuarie 1865 (în parale), cu transformările rezultate din aplicarea legii „pentru înfiinţarea unui sistem monetar şi fabricarea monedei naţionale", lege promulgată la 22 aprilie 1867 şi pusă în aplicare la 1/13 ianuarie 1868;

— în col. 2:
prevăzut în legea Cociu-Peridi, neaplicată;

— în col. 3:
stabilit prin regulamentul aprobat prin decretul nr. 1296 din 7/19 sept.

— în col. 4:
stabilit prin legea telegrafo-poştală promulgată cu decretul nr. 1446 din 21 iulie 1871, pusă în aplicare la 1/13 oct. 1871.

[3]) Publicat în Monitorul Oficial nr. 62 din 19/21 martie.
[4]) Publicat în acelaşi număr al Monitorului Oficial.

Felul trimiterii	In vigoare: ianuarie 1868 -septembrie 1870	Legea Cociu-Peridi neaplicată	Regulamentul decret 1296/1870	Legea telegrafo poştală dec. 9 1446/1871
0	1	2	3	4
Scrisoare locală	4	3	5	5
pentru alte localităţi	18	15	10	10
Imprimate	4	4	4	3
Ziare şi publicaţii periodice	2	3	1 1/2	1 1/2
Taxa fixă de recomandare	18	20	30+5 pt. recipisă.	30
Taxa fixă pentru retur-recipisă	18	15	suprimat retur-recepisa.	10

Cu toate că legea Cociu-Peridi nu a fost niciodată aplicată, totuşi, concepţia care a stat la baza ei a produs un efect, în sensul că iniţiatorul ei, directorul general Al. Cociu, anticipînd asupra intrării în vigoare a legii, a dispus imprimarea mărcilor de 3 bani (poştale, reprezentînd noua taxă poştală a scrisorilor locale şi a imprimatelor) şi, astfel, au apărut, în mai 1870, marca poştală de 3 bani violet, care a şi fost folosită, în francaturi mixte, de ex. împreună cu marca de 15 bani pentru francatura de 18 bani.

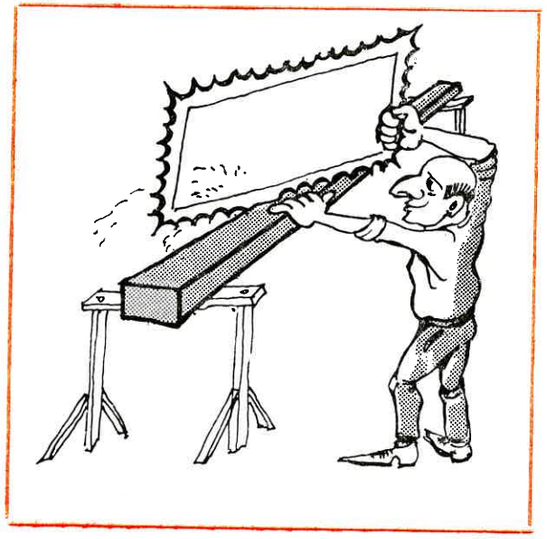

Desene de
DAN IOANIŢESCU

MARCI NEOBIŞNUITE

MIHAI BURDUJA

Exceptîndu-i pe filateliştii foarte versaţi, cine şi-ar închipui că reversul unui timbru poştal ar putea conţine şi altceva decît obişnuita gumă de lipit. Şi totuşi...

Acum 120 de ani cîţiva diriginţi de poştă mai abili s-au gîndit să asigure un control poştal mai riguros prin intermediul feţei aparent inutile a timbrelor. Astfel, în Grecia anului 1861, valoarea timbrelor a fost imprimată pe ambele feţe. Începînd de prin 1875 mărcile spaniole au primit pe verso numere de control, iar pe cele suedeze a apărut un mic corn de poştalion, albastru, în chip de semn distinctiv.

Foarte curînd reclama atotstăpînitoare din ţările occidentale a cucerit şi acest spaţiu neglijabil. Startul l-au dat firmele engleze din Noua Zeelandă. Promotorii au contat probabil pe efectul psihologic creat de apariţia insolită a unui text într-un loc unde nici nu-l bănuieşti, nici nu te aştepţi la el. Dacă, umezind timbrul şi dînd să-l lipeşti, constaţi că conţine ceva pe verso, evident întîrzii aplicarea lui şi vezi despre ce este vorba.

În cursul primului război mondial oficialităţile Rusiei ţariste au încercat să compenseze cu ajutorul timbrelor poştale lipsa de monede cu valoare mică. Pe verso mărcii de o copeică a fost tipărită menţiunea: **Echivalentă ca valoare cu moneda de cupru.**

Cu cîţiva ani în urmă în Nicagaraua a fost emisă o serie de timbre cu cîte un desen şi o formulă matematică pe avers şi cu explicaţiile de rigoare pe revers. În felul acesta locuitorii ţării îşi pot îmbogăţi cunoştinţele cu noţiuni elementare, ca 1+1=2, dar şi cu descoperirile lui Arhimede, Newton, Ţiolkovski sau Einstein. Emisiunea este sugestiv intitulată: **Cele zece formule matematice care au schimbat faţa pămîntului.**

În ultimul timp, în lume au apărut emisiuni de mărci poştale pe cît de variate, pe atît de inedite. Astfel mărcile poştale au fost imprimate pe piele, pe ţesături textile, pe nailon. Mărci pe mătase au fost emise în R.P. Polonă şi anume: o coliţă cu prilejul sărbătoririi a 400 de ani de la înfiinţarea poştei poloneze, care înfăţişează o diligenţă de pe vremuri trasă de 8 cai. Mărci de nailon au fost emise în anul 1963 în R.D. Germană, sub forma unei coliţe cu două mărci, tipărită pe foi dintr-o masă plastică numită dederon. Aceste mărci au marele avantaj că nu se pot deteriora oricît ar fi de mototolite. Cu această coliţă a fost inaugurat, de fapt, un nou capitol în filatelie. În Anglia a fost creată şi lansată o marcă poştală din masă plastică, într-un tiraj de 200 milioane de exemplare. Ea conţine efigia reginei Marii Britanii, ştanţată în relief, şi ornată cu o poleială aurie. Poliesterul denumit „Melinex" din care a fost realizată marca, a fost supus unui tratament special. Pelicule asemănătoare sînt utilizate de mai mulţi ani în tipografii (la legătorii) şi în marochinării iar mai nou şi pentru imprimarea bancnotelor.

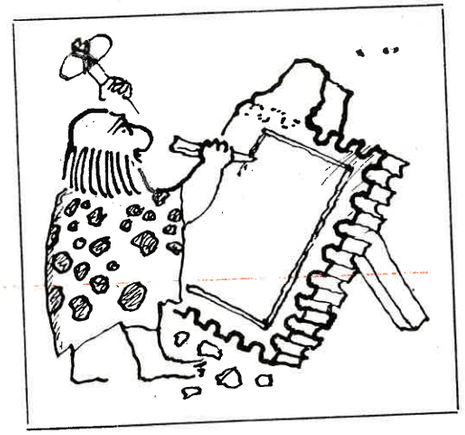

În Anglia, au fost emise în 1963 mărci fosforescente pentru francarea imprimatelor expediate prin oficiile automatizate; astfel, mărcile în valoare de 2 d au fost supratipărite pe dos cu două linii fosforescente, iar cele de 2,5 d cu o linie verticală. Datorită fosforescenţei diferite a acestor mărci, aparatul electronic poate verifica dacă francarea este bună.

Mărci de argint au fost emise în U.R.S.S. în cinstea cuceritorilor Cosmosului. Aceste mărci au fost realizate prin apăsarea consecutivă a două plăci gravate cu desenul mărcii pe o foiţă de argint, astfel încît marca apare gravată pe acest metal, în două culori, obţinîndu-se străluciri iradiante. Pentru popularizarea expoziţiei filatelice „Budapest 1961" în R.P. Ungară au fost folosite 25 kg de argint curat. Mărcile au fondul argintiu, fiind tipărite pe foiţe de aluminiu.

În Guineea ecuatorială a fost emisă, pe o folie de aur, o marcă cu imaginea pictorului francez Renoir, la preţul de 30 dolari. Un pictor tunisian, Hatim El Mekki, în vîrstă de 60 de ani, este renumit prin picturile sale, dar mai ales prin originalele sale machete de mărci poştale. Aceste mărci sugerează, pe lîngă dorinţa de a le colecţiona, şi aceea de a zîmbi, artistul desfăşurîndu-şi, pe micile lui opere de artă, talentul de umorist.

Există şi mărci cu „gust" bun. Diferite substanţe aromatice, ca mentă, lămîie, vanilie, se află în compoziţia chimică de pe partea gumată a unor mărci franceze. Lipirea lor devine o plăcere... gastronomică, ce atrage foarte mult pe turiştii străini care cumpără aceste mărci ca amintiri curioase.

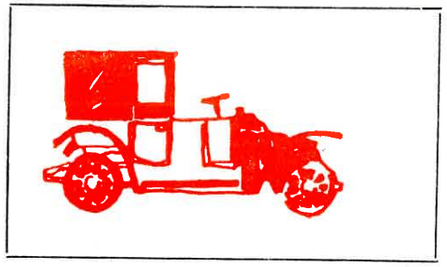

De cîţiva ani, micul regat al Bhutanului, situat în inima Munţilor Himalaia, emite timbre care întrec orice ingeniozitate filatelică. Fiind foarte scumpe, datorită fabricării lor deosebit de complicate, aceste timbre sînt destinate în exclusivitate colecţionării şi nu francării corespondenţei. Ele nici nu se găsesc la oficiile poştale şi nici în modestele tutungerii. Sînt mărci de o mare varietate, confecţionate din foiţă ultrafină de oţel care au ilustrat istoria acestui metal, portrete în relief ale celor mai cunoscuţi oameni politici contemporani, timbre din foiţă de aur şi, timbre cu diverse varietăţi de trandafiri care emană parfumul respectiv. Poşta bhutaneză a mai oferit amatorilor şi mărci sonore: un minuscul şi foarte subţire disc de patefon, care poate fi lipit pe un plic. În centrul discului este înscrisă denumirea statului emitent şi valoarea. Dacă posedă un picup pentru discuri cu 33 de turaţii, adresantul poate asculta imnul naţional al Bhutanului, un rezumat al istoriei ţării sau cîntece populare în bhutaneză ori engleză. Nici unul din aceste timbre n-a ajuns să fie lipit pe vreo scrisoare!

TRIUNGHI

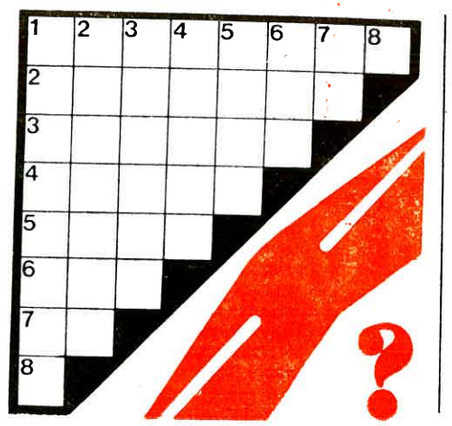

Orizontal şi vertical:

1) Un număr de mărci poştale pe o temă dată. **2)** Punerea unei mărci stricto sensu. **3)** Nespus de frumoasă. **4)** Un odontometru definit printr-o noţiune foarte comună... **5)** ... şi o transcriere autohtonă a unei chei străine. **6)** Strigăt de victorie. **7)** Neon. **8)** Există.

ANOTIMP RECE

(Ligamente: 5, 3, 6, 6, 6)

E-un decor chiar natural
Şi urban dar şi rural:
Haine albe şi pufoase
Peste pomi şi peste case...

Umezeala dă prin ghete,
Sub paltoane şi jachete,
Nu găseşti un adăpost,
Inima-i pietroi anost...

Totuşi, guralivi şcolari
Fac din fulgi... mini-polari!

DE-A CUVINTELE

(Monoverb cu incastru anagramat: xxoxxxxxx)

Eu însumi cu cuvintele mă joc
Dar nu la întîmplare, la noroc...
Că mă feresc — o spun în mod onest —
Cuvîntului să-i dau un sens... funest

D. C MAZILU

Fugiți! Piratii!

Fugiți: **Piratii.** Acesta este strigtul de spaimă nespusă care răsuna pe vremuri, cînd apăreau la orizont siluetele temutelor corăbii de pradă ale piraților însetați de bani și de sînge.

Poate la un diapazon mai puțin strident, același strigăt putea fi auzit în rîndul multor filateliști amatori de tematici originale, atunci cînd au fost inundați de valul emisiunilor cu subiect „Pirateria", lansate pe piață la îndemnul unor negustori iscusiți.

Filmele și literatura de aventuri au trezit în rîndul multor zeci de mii de cititori și de amatori de cinema o pasiune pentru poveștile cu pirați. Acest interes sporit nu poate să scape atenției „prospectatorilor" de tematici noi și atractive, susceptibile a determina cereri și anume cereri dispuse să absoarbă cît mai multe mărci cu prețuri ridicate de vînzare.

Contactată, organizația care coordona emisiunile unor țări și teritorii din Commonwealth, a pus repede la cale o seamă de serii în diverse insule din Marea Caraibilor, zona mult bătută, veacuri de-a rîndul de pirați, în Seișele, în insula Mauritius și oriunde putea fi „ancorată" și justificată o emisiune „cu pirați".

Și astfel și-au făcut apariția în filatelie sumedenie de mărci frumos desenate și colorate, pe care se perindă galeria căpeteniilor celor mai fioroase și cu faimă, de la George Teach, zis Barbăneagră, la Ann Reid, „piratul femeie", la „Olanezul" și la Henry Morgan, ajuns după o carieră de pomină guvernator al Jamaicei în numele Maiestății sale britanice. Pe alte mărci apar siluetele navelor de pradă, bateriile de bord și de coastă, întregul arsenal al armelor folosite în epocile respective. Nu lipsesc nici scene de abordaj, pe o serie din Seișele, lăzile cu giuvaeruri și bănet strîns din jaf, grupuri de pirați bărboși înarmați pînă în dinți...

Parcă pentru a îndulci acest ansamblu puțin recomandabil, ici-colo, a mai apărut și cîte o marcă sau ștampilă dedicată celor care, practicînd războiul „de cursă", mai făceau și cîte un bine celor nevoiași distribuind parte din rodul peripețiilor lor pe mare.

Într-un cuvînt, a luat astfel naștere un material filatelic destul de bogat pentru a permite alcătuirea unor colecții cu o temă ieșită din comun și atractivă, mai ales pentru cei care păstrează amintirea lecturilor sau a filmelor de aventuri. Din acest material nu lipsește nimic din ceea ce poate justifica și... prețurile sărate ale emisiunilor respective.

Ce să-i faci: fiecare epocă își are pirateria ei. Iată pentru ce și în filatelie, putea răsuna din nou străvechiul strigăt: „Păziți: piratii!

AF/198

Poșta engleză D.B.S.R. Constanța-Cernavodă

Dr. EMANOIL MUNTEANU

Activitatea poștală engleză, pe teritoriul de azi al României, s-a datorat unor societăți comerciale englezești, care aveau nevoie de legături poștale în zone unde acestea lipseau sau erau insuficiente.

Sînt cunoscute două astfel de legături poștale englezești pe teritoriul Dobrogei, care se situa, în acea vreme, în fruntariile imperiului otoman:

— Poșta locală feroviară Constanța — Cernavodă, a companiei engleze de cale ferată „Danubian Black Sea Railway", denumită, prescurtat DBSR.

— Poșta companiei de navigație „T. B. Morton Co.", cu sediul la Constantinopol, care a deservit porturile fluviale de la Sulina la Brăila și portul maritim Constanța.

În articolul de față ne vom ocupa de poșta D.B.S.R.

Linia ferată Constanța-Cernavodă a fost construită de către compania engleză reprezentată de „John Trevor Barkley Stain forth", pentru a se putea transporta marfa, pe un drum scurt, de pe vasele maritime care ancorau la Constanța, în interiorul țării, prin portul dunărean Cernavodă. Această linie ferată deservea în primul rînd societatea engleză „Küstendje Harbour Company", care efectua operațiuni comerciale portuare, de primire, încărcare, descărcare și transportul mărfurilor, întocmind actele de conosament, vămuire și de fraht.

După inaugurarea căii ferate Constanța-Cernavodă, în anul 1860, „Danube Black Sea Railway" și „Küstendje Harbour Company" au înființat un oficiu poștal particular comun, pentru trimiterea corespondenței de la Constanța la Cernavodă și invers. Pînă în în anul 1865, taxa poștală se achita în numerar. Mențiunea achitării se făcea pe scrisoare cu o ștampilă cu cifra „20" Paras, sau scriindu-se aceasta de mînă (*Vezi fig. 1*), pentru distanța Constanța — Cernavodă și invers, sau cu ștampila cu cifra „15" Paras, pentru scrisori plecate de la Medgidia, la una din cele două capete de linie și invers. (*fig. 2*).

În anul 1865 societatea D.B.S.R. percepea taxă de transport o marcă cu singura valoare de 20 de Paras, întrucît aceasta acoperea distanța Constanța — Cernavodă sau invers. Existența unei singure valori ne face să tragem concluzia că taxa poștală fusese unificată la data respectivă pentru toate distanțele.

Dacă corespondența depășea limitele căii ferate, trimiterea poștală trebuia francată și cu o altă marcă, valabilă pe traseul respectiv. Sînt cunoscute scrisori care, pe lîngă marca locală DBSR, poartă

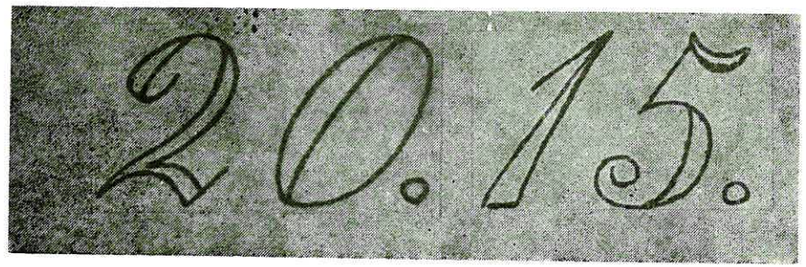

Fig. 1

Fig. 2

și mărci austriace cu valori în „soldi", pentru că mărcile acestei emisiuni erau utilizate și în oficiile poștale consulare austriace din Constanța și Cernavodă, cît și de agențiile Lloyd-ului austriac din Constanța (*fig. 3*).

arca de „20" (Paras) emisă în anul 1865 de societatea D.B.S.R. este litografiată, cu tipar negru pe hîrtie verde-albă, avînd dantelura între 8,1/2 și 9,1/2. Forma ei este dreptunghiulară de 18,5—22,5 mm. În desen se distinge vechiul port Constanța cu motivele caracteristice în acea vreme, printre care și „Avretuk-Tepe", care servea de punct de orientare pentru navigație, un vapor și trenul pe mal. Prezența în desen a acestui tren situează această marcă printre piesele cele mai interesate, ca vechime, în cadrul filatelei tematice.

Fig. 4

Deasupra movilelor se găsește simbolul semilunei cu raze și o stea în cinci colțuri. Cadranul este despărțit prin cîte două linii paralele, inscripția fiind, de la stînga la dreapta: DBSR/LOCAL-POST/KUSTENDJE CZERNAWODA/20 PARAS. În cele patru colțuri este înscrisă valoarea cu cifre turcești. (*fig. 4*).

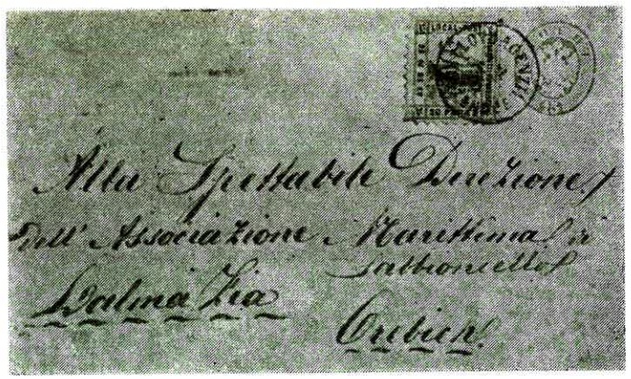

Fig. 3

Marca a fost tipărită de firma Jakob Boschan Co., cu matrițe făcute de firma M. Kaiser, ambele din Viena. Tirajul a fost între anii 1865—1869 de 5000 bucăți, în coli de cîte 100 bucăți.

Sînt cunoscute diferite reimpresiuni făcute la cererea comercianților de mărci. Acestea au fost tipărite cu matrițele originale, de către firme Kaiser din Viena, pe hîrtie subțire, groasă și chiar pe carton, în diferite culori și nuanțe, cu tiparul negru, argintat, aurit sau bronzat. Reimpresiunile au devenit și ele rare. Există de asemenea și multe falșuri, care diferă ca mărime de cele originale.

Obliterarea acestor mărci s-a făcut în diferite feluri:

— La scrisorile care au circulat numai pe traseul liniei ferate DBSR, obliterarea s-a făcut prin două linii încrucișate, trase cu cerneală, care de obicei nu depășeau cadrul mărcii, ceea ce a dat mult de furcă experților pentru a stabili dacă marca a fost aplicată normal pe scrisoare . (*fig. 5*).

— Cu ștampila „MEDJIDIE" liniară, cu înălțimea literelor de 4 mm, fără dată, emisă de DBSR. (*fig. 6*).

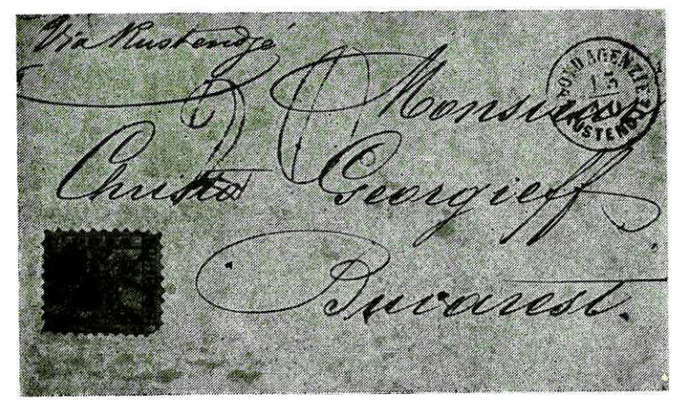

Fig. 5

Fig. 6

— Cu ștampila oficiului consular austriac din Constanța, formată dintr-un singur cerc cu diametrul de 25 mm, avînd înscrisă sus denumirea localității „KUSTENDJE" iar în mijloc data pe trei rînduri, anul fiind indicat numai prin ultimele două cifre. (*fig. 7*).

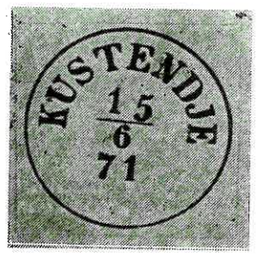

Fig. 7

— Cu o ștampilă a oficiului consular austriac din Cernavodă, formată dintr-un cerc cu diametrul de 23 mm, cu inscripția sus „CZERNAWODA", iar la mijloc data, ziua și luna, sub formă de fracție. (*fig. 8*).

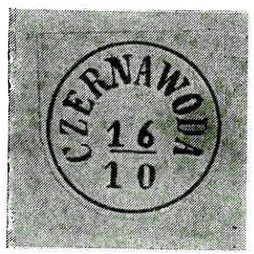

Fig. 8

— Cu ștampila Lloyd-ului austriac, formată dintr-un

Fig. 9

singur cerc cu diametrul de 23,5 mm și cu inscripția „LLOYD AGENȚIE KUSTENDJE", iar la mijloc data, ziua și luna, sub formă de fracție. (fig. 3).

Marca poștei locale DBSR a circulat numai pînă în 1871, conform materialului documentar cunoscut de noi. Circulînd pe un teritoriu redus, cu tiraj mic, necunoscută mult timp, ea s-a păstrat în puține exemplare.

Menționăm că societatea engleză de cale ferată DBSR a avut în mod cert și o agenție la Giurgiu, pe care o cunoaștem din antetul unei scrisori (*fig. 9*). Se cunoaște de asemenea o ștampilă pe care a avut-o această agenție, găsită pe o scrisoare din anul

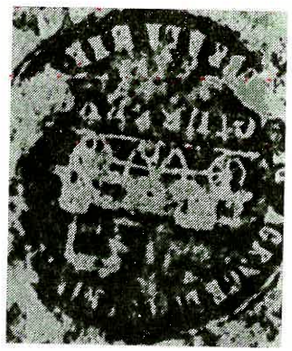

Fig. 10

1861, expediată de la Giurgiu la Viena. Este o ștampilă negativă, adică fondul negru și inscripția în alb (*fig. 10*)

Emisiunile Paris-Bucureşti privite din punct de vedere al alcătuirii unei colecţii specializate de studiu

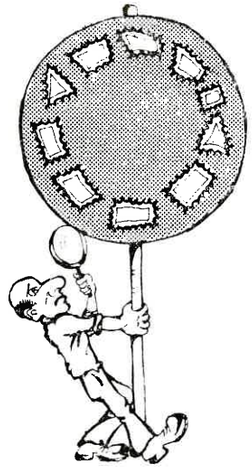

Ing. EMANOIL SĂVOIU

Spre deosebire de prima perioadă a filateliei, cînd colecţiile erau de tip cronologic, în ultimele decenii s-au afirmat la marile expoziţii internaţionale colecţii care prezintă o singură emisiune sau chiar o singură valoare. În ultimii 15 ani, interesul pentru colecţii specializate a crescut şi la noi în ţară. Deoarece colecţii specializate de mărci clasice se pot alcătui greu din cauza lipsei materialului filatelic, o mare parte din colecţionari s-au orientat spre studiul emisiunilor poştale post-clasice.

Din emisiunile post-clasice româneşti cea mai mare varietate de tipuri, hîrtii, danteluri, etc., o întîlnim la emisiunile Paris—Bucureşti şi Spic de Grîu, aceasta datorîndu-se faptului că ambele emisiuni au circulat peste un deceniu.

În acest articol voi prezenta o modalitate de întocmire a unei colecţii specializate, luînd ca model emisiunea Paris—Bucureşti, emisiune clasică sau post-clasică.

Studiul trebuie făcut pe eseuri, metode de imprimare, varietăţi de tipar, varietăţi de hîrtie, culori şi nuanţe, danteluri, perechi nedantelate, recto-verso-uri, erori de culoare, reimpresiuni, falsuri, obliterări tîrzii şi timpurii, francaturi mixte, circulaţie în dauna poştei, francaturi deosebite etc. Studiul ştampilelor trebuie să cuprindă: ştampilele poştei rurale, ştampilele poştei feroviare, ştampilele poştei fluviale, ştampile folosite de serviciul telegrafo-poştal, alte tipuri de ştampile. În cele ce urmează voi prezenta pe scurt studiul emisiunilor Paris—Bucureşti alcătuit după criteriile enumerate mai sus.

a) Eseuri, proiecte, probe.

Se cunosc din aceste emisiuni peste 200 de eseuri într-o mare varietate de hîrtii, nuanţe şi culori. O parte din ele au fost tipărite la Paris, iar restul la Bucureşti. Eseurile emisiunii Bucureşti sînt mult mai numeroase decît ale emisiunii Paris. O parte din eseurile valorii de 1 1/2 Bani, emisiunea Bucureşti, au fost tipărite în coli de 12 valori, într-o mare varietate de culori de hîrtie (fig. 1).

b) Metode de imprimare

Materialul legat de modul de imprimare al emisiunii Paris cuprinde decupaje şi unele eseuri pe hîrtie de calc. În legătură cu modul de imprimare ing. Ilie Demetrescu a scris un frumos articol în revista Filatelia.

c) Varietăţi de tipar

Emisiunea Paris cuprinde un număr mic de varietăţi de imprimare, Se cunosc varietăţi de tipar din valorile de 3,10 şi 50 Bani.

Emisiunea Bucureşti cuprinde un număr mare de varietăţi de tipar, pretîndu-se chiar la alcătuirea unei colecţii de studiu axată pe această problemă.

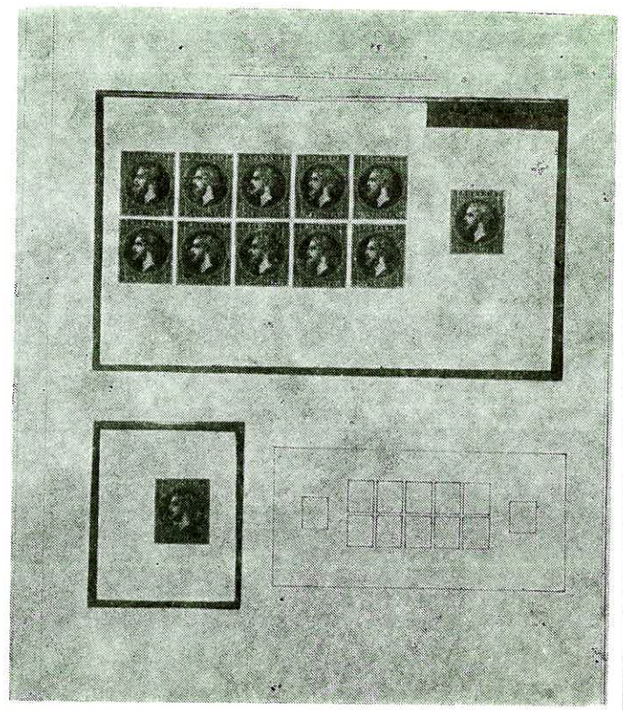

Fig. 1

d) Culori şi nuanţe

Emisiunile Paris cuprind un număr mic de tonuri şi nuanţe, cu excepţia valorii de *25* Bani cunoscută în nuanţele galben şi galben portocaliu.

Emisiunile Bucureşti I şi II cuprind o mare varietate de nuanţe, în special la emisunea Bucureşti I. Astfel valoarea de *10* Bani (clişeu executat la Paris) se cunoaşte în peste *10* nuanţe majore.

e) Varietăţi de hîrtie

Emisiunile Paris au fost tipărite pe hîrtie colorată cu excepţia valorii de *10* Bani albastru, tipărită pe hîrtie albă. Se cunoaşte şi valoarea de *1 1/2* Bani, tipărită pe hîrtie albă. Din emisiunile Bucureşti se cunosc valori tipărite pe hîrtie subţire, transparentă colorată, albă etc.

f) Danteluri

Emisiunile Bucureşti au fost tipărite în linie cu dantelurile: *13 1/2, 11 1/2, 11, 11 2/1—13 2/2, 13 1/2—11 1/2*. La valorile tipărite cu dantelura *13 1/2* se cunosc varietăţi care au dantelura cuprinsă între *13* şi *13 3/4*.

Se cunosc valori nedantelate din emisiunile Paris şi Bucureşti II. La emisiunile Paris toate valorile sînt şi nedantelate.

g) Perechi nedantelate

Perechi nedantelate orizontal sau vertical se întîlnesc la majoritatea valorilor din emisiunile Bucureşti. Din emisiunea Bucureşti I se cunosc straifuri nedantelate vertical.

h) Recto-verso şi dublă impresiune

Se cunosc tipărite recto-verso valorile de 1 1/2 Bani, 5 Bani şi 30 Bani Bucureşti I, dubla impresiune existînd la valoarea de 5 Bani emisiunea Bucureşti I.

Valoarea de 5 Bani Bucureşti I recto-verso se întîlneşte cu dantelură 13 1/2 şi 11 pe hîrtie galbenă şi albă.

i) Erori de culoare

Erorile de culoare reprezintă unele din cele mai mari raritäţi ale mărcilor poştale româneşti.

În 1879 odată cu tipărirea valorii de 10 Bani Bucureşti I tip II, dintr-o greşeală a fost introdus în coala de tipar şi un clişeu de 5 Bani. Eroarea de culoare de 5 Bani albastru a fost tipărită într-o nuanţă ternă, cu dantelura *11* neregulată, pe hîrtie gălbuie. Perechile 5+10 Bani sînt foarte rare şi căutate de colecţionarii acestei emisiuni.

Eroarea de culoare de 5 Bani roşu aparţine emisiunii Bucureşti II şi a fost tipărită cu acelaşi clişeu ca şi eroarea de 5 Bani albastru.

j) Reimpresiuni

Erorile de culoare de *5* Bani albastru şi roşu au fost tipărite în coli întregi în 1880. Reimpresiunile au fost tipărite pe hîrtie albă cu dantelura 11 1/2.

k) Falsuri

Se cunosc falsuri în dauna filateliştilor din toate valorile şi din toate emisiunile. Se cunosc şi falsuri de eseuri. Există mai multe tipuri de falsuri, unele fiind foarte reuşite.

l) Obliterări timpurii şi tîrzii

Obliterările timpurii şi tîrzii sînt foarte apreciate de jurii. În general se cunoaşte data punerii în circulaţie a fiecărei emisiuni. Obliterări tîrzii se cunosc la emisiunile Paris: anul 1880; la emisiunea Bucureşti I: anul 1881; la emisiunea Bucureşti II: anul 1888.

Fig. 2

m) Francaturi

Se cunosc francaturi mixte Paris cu Bucureşti I, Bucureşti I cu Bucureşti II şi Perle, Bucureşti II cu Perle şi Vulturi (fig. 2). Se întîlnesc foarte rar şi francaturi mixte de mărci româneşti şi mărci străine (fig. 3).

n) Circulaţie în dauna poştei

În această categorie am inclus refolosirea abuzivă a mărcilor poştale. Singurul plic care este cunoscut din emisiunea Bucureşti I este prezentat în fig. 4.

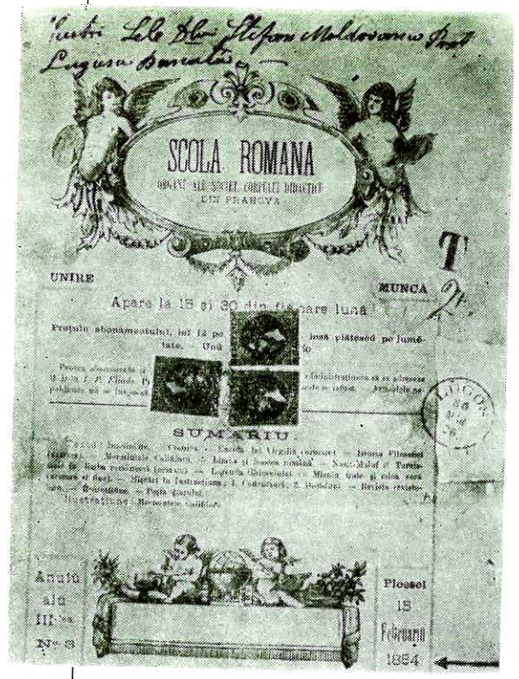

Fig. 3

Fig. 4

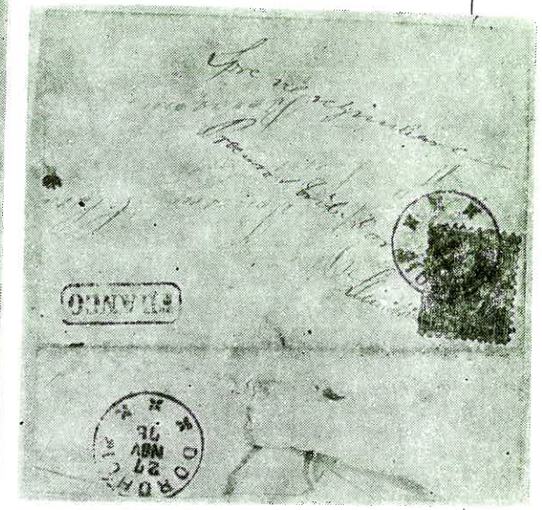

o) Francaturi deosebite

În această categorie intră francaturile tricolore şi francaturile „bogate". Aceste francaturi sînt foarte apreciate de juriile internaţionale. În fig. 5 se prezintă un plic cu francatură tricoloră avînd 11 mărci din emisiunile Paris.

Fig. 5

p) Ştampilele poştei rurale

Se cunoaşte o mare varietate de tipuri de ştampile rurale, folosite în perioada de circulaţie a emisiunii Paris—Bucureşti. Fig. 6 reprezintă un plic francat cu ştampilele poştei rurale din pl. Motru de Jos, jud. Mehedinţi.

Fig. 6

r) Ştampilele poştei feroviare

Ştampilele poştei feroviare folosite în această perioadă cuprind ştampilele ambulanţelor feroviare şi ştampile folosite în gări (fig. 7). Se întîlnesc în mod excepţional şi piese cu obliterare manuală (fig. 8).

Fig. 7

Fig. 8

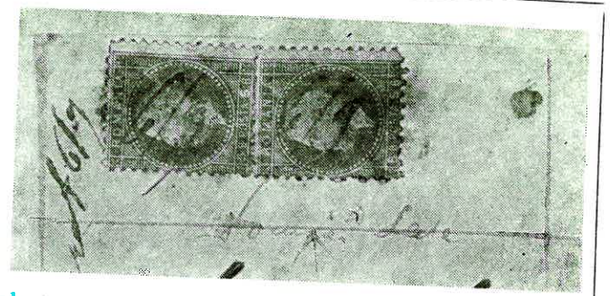

s) Ştampilele poştei fluviale

În această categorie intră ştampilele oficiilor ambulante dunărene şi ştampilele curselor fluviale Brăila—Galaţi şi Galaţi—Brăila (fig. 9).

Fig. 9

t) Ştampile folosite de serviciul telegrafo-poştal

În această categorie intră ştampilele liniare de tip baston folosite tardiv. Se cunosc francaturi cu aceste ştampile pe valoarea de 10 Bani Bucureşti I (cu obliterare ALEXANDRIA 7) şi pe valoarea de 15 Bani Bucureşti II (cu obliterarea PLOIEŞTI 7).

De o mare importanţă în aprecierea unei colecţii specializate este prezentarea. Este recomandabil ca o colecţie specializată să aibă, pe lîngă pagina de titlu, şi una sau două pagini cu prezentarea pe scurt a colecţiei. Textele trebuie să fie scurte şi la obiect.

Sper ca acest articol să contribuie la îmbunătăţirea în continuare a colecţiilor de studii.

„REGELE DINAMITEI" UN MARE IUBITOR AL PĂCII

Alfred Nobel şi-a cîştigat imensa avere din fabricarea armamentului, avere pe care a încercat s-o cheltuiască în cele mai umanitare scopuri. A dorit să creeze un partid al păcii şi să lupte împotriva tuturor armamentelor, lăsînd la moartea sa (1896) 31,5 milioane coroane suedeze pentru constituirea a 5 premii acordate: 4 pentru realizări deosebite în domeniul fizicii, chimiei, medicinei şi literaturii, şi al cincilea, premiul păcii, personalităţii indiferent de naţionalitate, care îşi va aduce un aport substanţial la reducerea sau desfiinţarea armelor, întărirea relaţiilor între state, la menţinerea păcii.

Primele premii Nobel au fost decernate la 10 decembrie 1901.

Completări la o comunicare făcută la „Academia de filatelie" din Paris

Dr. POMPILIU VOICULEȚ-LEMENY

În numărul 8/1967 al revistei române „Filatelia" s-a publicat o dare de seamă asupra unei ședințe a renumitei „Academii de filatelie" de la Paris, în care s-au ținut două comunicări asupra unor mărci poștale românești. Această dare de seamă a fost făcută de prof. dr. ing. S. Antoniu, care a luat parte la această ședință fiind membru corespondent al academiei pariziene și pe atunci vice-președinte al asociației filateliștilor din România.

În cele ce urmează facem cîteva completări la una dintre comunicările ținute în acea ședință, anume aceea a d-lui P. German, cunoscut istoric al mărcilor poștale românești tipărite la Paris (1).

Domnia sa a arătat situația cunoscută și anume, că uzîndu-se planșele litografice folosite la emisiunea mărcilor cu efigia prințului Cuza, din anul 1865, spre sfîrșitul acelui an, Ministerul de Finanțe din București a însărcinat pe reprezentantul diplomatic al României la Paris (2) să trateze acolo confecționarea unor noi mărci cu efigia domnitorului (Prince regnant) Cuza (3) și apoi în esență în că acesta a obținut două oferte, una de la Monetăria Națională a statului francez și a doua de la firma „Aumoitte-Stren". Comanda a fost dată acestei firme, însă tratativele, discuțiile asupra machetelor, asupra eseurilor de culori trimise de firmă, au durat foarte mult. Intervenind între timp abdicarea domnitorului Cuza a fost anulată și comanda respectivă.

Această foarte succintă expunere are nevoie de unele completări.

În primul rînd trebuie arătat faptul că agentul român a primit o primă ofertă de la gravorul Albert Barre, care „propunea să tipărească în taille douce, mărcile pentru suma de 8.800 frs. „pe cînd „casa Aumoitte-Stern cerea 6.600 fr. pentru un tiraj de 50 milioane după acelaș procedeu" (4). Deci au fost în total 3 oferte, nu numai două cum se arăta în comunicarea d-lui German.

Privitor la oferta lui Albert Barre, prof. S. Antoniu, în darea sa de seamă asupra ședinței, exprimă părerea că asemenea lucru „nu pare posibil, acesta fiind salariatul Monetăriei Naționale franceze". Faptul că Albert Barre era salariat al statului francez nu l-ar fi putut împiedica însă de a face o lucrare în afara serviciului său, iar datele arătate mai sus asupra ofertei sale sînt neîndoielnice, fiind consemnate în acte citate într-un amplu articol apărut în revista elvețiană „Schweitzer Briefmarken-Zeitung" (5).

(1) *Au luat parte la acea ședință 21 de membri, printre care: ing. Leon Duboz, președintele academiei, P.L. Pannetier, vice președinte, Lucien Berthelot, pe atunci președintele F.B.I și alții.*

(2) *Titlul oficial al acestuia era acela de „agent diplomatic", statul român numindu-se pe atunci „Principatele—Unite Valachia și Moldova", fiind încă sub suzeranitatea turcească și de aceea nu era încă reprezentat de către miniștri plenipotențiari.*

(3) *Oficial numele său era: „Alexandru Ioan I Cuza".*

(4) *Această revistă, redactată în limbile română, franceză și parțial engleză și germană, a apărut la început sub numele de „Timbrophilo-Le timbrophile, Journal philatélique roumain", schimbat mai apoi în acela de „Timbrofilul", de la a cărui apariție se împlinesc 100 de ani.*

(5) *Val. Tebeica „Les premiers timbres-poste roumains", 1962.*

Apoi, redăm cele ce am găsit în prima revistă filatelică românească ce începuse să apară încă din anul 1881 (5) și în care articolul din nr. 17/1893 pag. 2, fiind apărut într-o publicație de specialitate din acea epocă, este de presupus că a fost scris în cunoștință de cauză, redactorul putînd fi, în chip firesc, bine informat asupra acestor împrejurări pretrecute atunci. Acesta arată faptul că „cu imprimarea mărcilor a fost însărcinat Dl. Poitevin din Paris, care trebuia să facă de 2 parale galben, 5 parale albastru și de 20 parale roșu, culori adoptate de poștă. Căzînd prințul Cuza, comanda a rămas neexecutată, iar domnii Duloz și Poitevin spre a-și scoate cheltuielile au imprimat din fiecare în diferite culori, pe care le-au vîndut ca curiozitate".

Noul guvern format după detronarea lui Cuza a dat dispoziție agentului său Ion Băleanu să procedeze la distrugerea întregului tiraj, fapt consemnat într-un proces verbal încheiat de către acesta cu tipograful Poitevin (citat și în „Timbrofilul"), care executase comanda; distrugerea s-a făcut în prezența unui reprezentant al autorităților franceze. Acest proces-verbal se afla în anul 1940 în păstrarea Mariei Băleanu, fica fostului agent, care mai avea rămase de la tatăl său și cîteva probe de culoare ale acestei serii de mărci, tipărite în blocuri de cîte 4, pe care dînsa le-a cedat mai apoi prof. dr. Gh. Potra, care le-a expus în 1958 la „Expoziția centenarului mărcilor românești" din București, dintre care am ales blocul în culoarea albastră cu fotografia căruia ilustrăm comunicarea de față

Este de însemnat faptul că Ion Băleanu nu și-a oprit pentru sine mărci definitive, ci numai probe de culoare ale valorii de 5 parale (reprodusă și în „Timbrofilul"), care sînt în culorile sepia, roz, roșu, verde și albastru, în nuanțe foarte plăcute, tipărite pe hîrtie albă bună. Desenul este foarte frumos, avînd efigia domnitorului într-un mare oval înconjurat de o ramă bogat împodobită cu arabescuri. Legenda cuprinde în colțuri valoarea „5", jos repetarea acesteia în litere — „CINCI PARALE"— iar sus cuvintele: „POȘTA ROMANA". Aceste cuvinte-apărute pentru întîia dată la emisiunea din 1864, aveau menirea de a oficializa astfel denumirea de „Romania" a noului stat, la care se opuneau Turcia, Austria și Anglia.

In comunicarea d-lui P. German nu se arată cine anume a gravat aceste mărci, deoarece, probabil, nu a observat faptul că pe partea de jos din dreapta a ovalului ramei, este semnătura gravorului în caractere majuscule: „DULOS", al cărui nume este deci transcris greșit „Duloz" în unele lucrări (vezi nota 5).

Trebuie spus însă că pe unul din blocurile cu probe rămase de la Ion Băleanu se află lipită o etichetă avînd tipărite cuvintele „Stern graveur", ceea ce dovedește că și acest gravor a lucrat la noua emisiune, el nefiind deci numai unul dintre componenții firmei care a executat comanda guvernului roman, ci și unul dintre gravorii care au lucrat clișeele acestei emisiuni.

Prin desenul și execuția lor aceste mărci sînt cele mai frumoase nu numai dintre seriile românești clasice, dar dintre toate mărcile poștale românești, fiind regretabil faptul că sînt aproape necunoscute, deși o parte a tirajului a fost pusă în vînzare în Franța de către tipograf, din care se vede că nu l-a distrus în întregime, conform procesului-verbal din articolul apărut în „Timbrofilul". varianta că tipograful Poitevin a făcut acest lucru „pentru a-și scoate cheltuielile" nu este verosimilă deloc, deoarece guvernul român nu le-ar fi putut cere să distrugă tirajul dacă nu l-ar fi plătit.

In orice caz, este de presupus că numai o mică parte din mărci a putut fi valorificată astfel și de aceia aceste mărci neemise sînt foarte rare, spre deosebire de cele din 1874, al cărui întreg tiraj a fost vîndut de către Ministerul Finanțelor unor negustori de timbre.

Din toate cele de mai sus reiese incontestabil faptul că cel puțin o parte a tirajului a fost tipărită, deoarece în caz contrar nu ar fi fost făcut din procesul-verbal de distrugere a întregului tiraj.

In orice caz, afirmația prof. dr. Gh. Potra, care l-a citit în întregime și și-a însemnat principalele date ce conținea, nu poate fi pusă la îndoială, deoarece nu posedă decît probe de culoare ale singurei valori de 5 bani.

In concluzie, comunicarea de la „Academia de filatelie „din Paris trebuie să fie completată, pe baza celor arătate mai sus, cu următoarele date:

1) *Prima ofertă făcută pentru executarea mărcilor Cuza din 1866 a fost aceea a lui Albert Barre;*

2) *Gravorul care a semnat clișeele acestor mărci este: „DULOS" și nu „Duloz";*

3) *In afară de probele de culoare trimise guvernului român la București, pe cînd principale Cuza domnea încă, s-a tras un prim tiraj din comanda respectivă, fapt dovedit prin procesul-verbal de distrugere a acestuia, încheiat de agentul guvernului român cu tipograful Poitevin;*

4) *Totuși, acesta a vîndut ulterior, clandestin desigur, un număr nedeterminat — dar mic, după cîte se cunosc — de mărci din toate valorile comandate (vezi citatul din „Timbrofilul"), ceea ce este încă o dovadă că se trăsese cel puțin o primă parte a tirajului stabilit.*

Toate aceste date îndreptăţesc catalogarea acestor mărciconform sistemului adoptat în singurul catalog specializat de mărci româneşti existent pînă acum (6) *astfel*:

1866. *CUZA — a doua serie neemisă. Efigia domnitorului Cuza în oval normal. Legenda „POŞTA ROMANA", cu valoarea în litere; DOUA PARALE (ocru-galben), CINCI PARALE (albastru) şi DOUE DECI PAR. (roşu), precum şi în cifre, respectiv* **2,5** *şi* **20** *în cartuşele celor patru colţuri ale mărcii. Arabescuri pe locurile rămase libere în jurul efigiei.*

(6) *Ing. Kiriac Dragomir — „Catalogul mărcilor poştale româneşti '74" (partea întîi* **1857—1927**), *Bucureşti* **1974**.

P.S. *Articolul de mai sus este textul comunicării făcute la „Simpozionul privitor la mărcile romaneşti" ce a avut loc cu prilejul expoziţiei filatelice „London* **1980**".

MĂRCI... NUMISMATICE

Mărci reprezentînd monede antice, moderne şi chiar contemporane, au fost emise în număr mare, de multe ţări. Ele sînt atît de numeroase încît oferă un material abundent pentru colecţii cu tema „Numismatică".

Pe lîngă imaginile lor atractive, ele mai oferă şi un bogat material informativ pentru cei ce studiază acest domeniu.

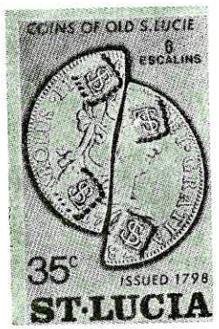

În acest vast ansamblu, o notă aparte o aduc mărcile unei emisiuni din insula Sfînta Lucia, din Antile. În timpul îndelungatelor războaie duse decenii de-a rîndul de spanioli, englezi, francezi, olandezi pentru stăpînirea insulelor care jalonau ruta aurului din America spre Spania, nu odată s-a resimţit local lipsa de monedă. S-a recurs atunci de către guvernatori la fragmentarea unor monede provenite din prada de la corăbiile spaniole. Pe fiecare fragment erau „bătute" iniţialele „.S.L." sau denumirea „S. Lucia". Fiecare fragment astfel stanţat căpăta putere de circulaţie pentru o nouă valoare: 3 sau 6 escalini (la emisiunea din 1798), 2 livre şi 3 soli, la cea din 1813 etc.

Indiscutabil că aceste mărci aduc o notă ieşită din comun în iconografia tematicii „Numismatică".

TIMBRE CU VALORI VARIABILE

Sub Napoleon al treilea, poşta franceză a emis o serie de timbre purtînd stema imperiului destinate expedierilor de imprimate, ziare şi periodice etc.

Cele două mărci ale seriei purtau încrisă, respectiv, valoarea de 2 sau 5 centime. Interesant este că fiecare din acestea a fost pusă în circulaţie în cîte trei variante de culoare. Acest fapt se explică prin aceea că marca se vindea cu o valoare majorată, prima tranşă de 2 sau 5 centime (figurînd pe marcă) reprezentînd partea cuvenită poştei iar diferenţa percepută în plus, o taxă deferită fiscului. Astfel,

marca de 2 c., albastră, se vindea cu 4 centime, cea de 2 c., roz, cu 6 centime etc., în funcţie de natura imprimatului pe care urmau a fi aplicate. O particularitate în plus: varianta 2 centime, lilas, nu comporta nici o cotă pentru poştă şi avea numai un uz pur fiscal.

Folosind un procedeu întîlnit şi în alte ţări, imprimeriile aplicau mărcile pe colile de hîrtie şi înainte de imprimare, anularea făcîndu-se direct, la tipărire. În felul acesta se evita operaţia aplicării, mult mai migăloasă, pe imprimatul gata tipărit şi cea de a doua operaţie manuală, a anulării cu ştampila.

Sonete uzuale

TOMA MICHINICI

Telegrama

O telegramă e un test precis
Pentru acei bolnavi de logoree
Ce-s obligaţi ca să exprime-n scris,
Foarte pe scurt, complexa lor idee.

O telegramă-i în esenţă veste,
O telegramă, bate-n lemn, e jale,
Iar dacă vreţi să ştiţi concret ce este
Vă rog să-l recitiţi pe Caragiale!

În orice caz, gîndind la telegramă,
Eu sînt mai exigent şi mă frămînt;
Scriind îmi spun ades: „Bagă de seamă,
Să pui un preţ pe fiece cuvînt!"

Dar n-am să socotesc vreodată-n bani
Un text original ca „La mulţi ani!"

A trecut un poştaş...

Pleca mereu deşi credeam că vine,
Părîndu-mi cunoscut de totdeauna.
Doar un vecin pensionar susţine
Că nu-l vedea, cum zice el, cu luna.

Eu îl ştiam trecînd mereu, egal —
Şi anotimpurile îl ştiau trecînd,
Cu ploi şi soare, veşnic punctual,
Ca să-mi aducă un crîmpei de gînd.

Aceleaşi străzi cu sute de adrese
Îl petreceau puţin adus de spate,
Iar zîmbetele lui erau mai dese
Simţind cum tolba pierde-n greutate.

S-o fi gîndit bătrînul meu factor
Că sînt şi eu poştaş — în alt sector?

Tovarăşa centralistă

Cunoşti o voce clară şi firească
Mereu la post, întotdeauna trează.
Cum ştii că are pururea o cască,
Te-ntrebi de cîte ori se coafează?

Colega ta ce zilnic o asculţi,
Expertă şi în tonuri şi în toane,
Rămîne doar un timbru pentru mulţi
Îndrăgostiţi mai mult de telefoane.

O suni cînd vrei şi ea mereu răspunde,
Te-ntreabă ce doreşti şi te serveşte,
Dar te gîndeşti cine e ea şi unde,
Cînd nici măcar nu vezi că îţi zîmbeşte?

Şi-ncă ceva: cînd sună ocupat
Să ştii că ea e tot la aparat!

Facerea mărcii

Întîi, se pare, o scînteie spune
Cum se desfac ideile în raze
În contul marii pasiuni, comune,
Cu milionul ei de ipostaze.

Apoi vin făurarii ştiutori
Cu gestul lor de trudă, îndrăzneţ,
Împrăştiind posibile erori
Deşi eroarea e la mare preţ.

Cînd rotativa îşi cuvîntă rostul,
În zborul către cei pasionaţi
Din crisalida patosului nostru
Se înfiripă fluturi coloraţi.

Şi, în sfîrşit povestea se porneşte
Cu „mai avem" şi „nu se mai găseşte".

Scurt istoric

Serviciul poştal şi transportul corespondenţei poştale în Oltenia în secolul al XIX-lea

DUMITRU PAŞŞALEGA

Dreptul, cu corelativul său, obligaţia îndeplinirii serviciului poştal, a constituit întotdeauna un monopol al statului român, dar modul de exercitare al acestui serviciu, considerat ca serviciu public, a variat în cursul secolelor al 18-lea şi al 19-lea, practicîndu-se succesiv următoarele trei modalităţi organizatorice-financiare de exploatare poştală:

a) exploatarea în regie proprie de stat, putîndu-se da ca exemplu, în această privinţă, hrisovul din octombrie 1775 al domnitorului Alexandru Ipsilanti;

b) arendarea către particulari, prin contract, arendaşul plătind statului o arendă anuală, avînd însă dereptul de a încasa „ugeritul" atît de la particulari cît şi de la stat, putîndu-se cita, astfel, hrisovul, din 1795, al domnitorului Alexandru Moruzi.

c) concesionarea către antreprenori particulari, cu subvenţie din partea statului şi sub controlul guvernului. Acest ultim mod de exploatare poştală a fost instituţionalizat prin Regulamentul Organic din 1831 şi a fost practicat timp de mai multe decenii, mai precis pînă la 1 mai 1862, cînd statul român a reînceput exercitarea serviciului poştal în regie proprie, în Oltenia şi Muntenia, care se practica în Moldova încă din 1857.

O caracteristică importantă a fost aceea că serviciile poştei de scrisori şi al poştei de călători au fost nedespărţite, ele fiind concesionate împreună aceluiaşi antreprenor şi faptic, folosindu-se, în genere, acelaşi mijloc de transport (diligenţă, căruţă de poştă, etc) pentru transportul călătorilor ca şi pentru transportul corespondenţei oficiale şi particulare (scrisori şi grupuri cu bani). Abia prin jurnalul consiliului de miniştri din 31 iulie 1862 s-a hotărît despărţirea serviciului poştei de scrisori de acela al **diligenţelor** (călătorilor).

Evident că în prima jumătate a secolului al 19-lea şi pînă în octombrie 1869, cînd s-a construit prima cale ferată din România, transportul scrisorilor se făcea cu mijloace de transport „hipomobile": căruţe, cariole, diligenţe, călăreţi, astfel de mijloace continuînd a fi utilizate şi ulterior.

Transportul hipomobil implica existenţa şi întreţinerea drumurilor de poştă, aceasta fiind în sarcina statului pentru drumurile mari, în timp ce drumurile mici trebuiau întreţinute de locuitorii comunelor prin care trecea drumul respectiv, iar mai tîrziu au trecut în sarcina judeţelor şi comunelor. Tot statul avea obligaţia construirii şi reparării clădirilor şi anexelor din staţiile de poştă, în care se aflau caii şi surugiii de schimb.

Antreprenorii, numiţi şi „contraccii", aveau obligaţia să procure caii de poştă, vehicule poştale, hamurile, furajele şi să angajeze personalul necesar funcţionării serviciului poştal, plătindu-le salariile. Aceşti antreprenori primeau din partea guvernului importante subvenţii băneşti, care le permiteau să cumpere caii, trăsuri, etc. şi să organizeze serviciul. Toate acestea nu se făceau însă la întîmplare, ori după bunul plac al antreprenorului respectiv, ci în conformitate cu cele stabilite prin aşa numitele „Condiţiile arenduirii poştelor". Acestea erau acte cu caracter normativ, fiind întocmite de guvern, aprobate de „obşteasca adunare" şi întărite de domnitorul ţării. Prin aceste „Condiţii" se stabileau drumurile de poştă, staţiile de poştă de pe fiecare drum, numărul cailor ce trebuiau să se afle în fiecare staţie de poştă şi funcţiile personalului din staţii, felul şi dimensiunile vehiculelor poştale, cîte curse poştale trebuiau făcute săptămînal etc.

Concesiunea se acorda nominal, pe drumuri ori despărţiri (secţii) de drumuri, pe baza rezultatului licitaţiilor publice, adjudecarea făcîndu-se asupra acelui concurent care, prin oferta sa, pretindea subvenţia cea mai redusă, socotită pe cap de cal. După aprobarea licitaţiei se încheiau contracte cu adjudecatarii (de unde şi denumirea lor de „contraccii"), pe termene care la început au fost pe trei ani, iar ceva mai tîrziu pe cîte cinci ani. Prin astfel de licitaţii şi pe baza unor astfel de „condiţii", s-a făcut şi concesionarea drumurilor de poştă din „România Mică", adică din Oltenia, către Gheorghe Zissu, pentru perioada 1856 — august 1861, prelungită apoi de la 1 august 1861 pînă la 1 mai 1862.

„Condiţiile poştelor" prevedeau şi obligaţia antreprenorului de a transporta **în mod gratuit** corespondenţa oficială, numită „expediţia statului",

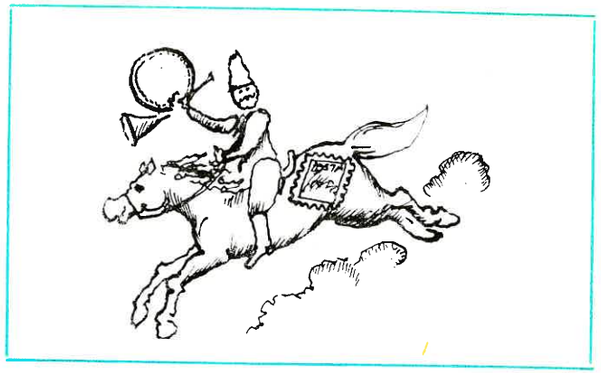

de două ori pe săptămînă în fiecare sens, cum şi corespondenţa **particularilor**, dar aceasta cu plata taxei poştale anume prevăzută. Această taxă era foarte mare, stabilită fiind atît în raport cu greutatea scrisorii cît şi cu distanţa ce urma să parcurgă scrisoarea, distanţă exprimată în numărul de poşte (prin poştă înţelegîndu-se distanţa dintre două staţii de poştă). Astfel, în perioada august 1833 — august 1856, taxa era de 4 parale de **dram** (dramul fiind a patrusuta parte dintr-o oka, deci 3,2 grame actuale) de fiecare poştă. De la 1 august 1856 şi pînă la 1 mai 1862, taxa era numai de 2 parale de dram şi poştă, ceea ce revenea destul de scump totuşi, taxa pentru o scrisoare simplă, în greutate de 20 grame actuale, expediată din Craiova la Bucureşti revenind la 3 lei şi 30 parale (leul pe atunci avînd 40 parale). Condiţiile prevedeau şi posibilitatea obţinerii unei adeverinţe din partea destinatarului, respectiv o confirmare de primire, dar în acest caz taxa era **dublă**.

Distanţele dintre diferitele localităţi erau parcurse, relativ, repede, după relatările timpului: astfel, călătorul rus Dimitrie Bantaş Kamenski, în scrisoarea sa, trimisă din Craiova la 29 mai 1808, spunea: „Din Bucureşti am plecat la 26 mai la orele 9 seara iar în ziua de 28 seara am sosit la Craiova". Mai tîrziu, diligenţele parcurgeau distanţa Bucureşti—Craiova în 27 ore, după cum se arată în „Tabloul de cursele poştale în toată România", publicat în Monitorul Oficial nr. 104 din 12 mai 1862.

Drumul de poştă care unea Bucureştii cu Craiova, trecea, în perioada 1836—1861, prin următoarele staţii de poştă: Prisiceni (după trecerea Argeşului, lîngă Buda), Vadu Lat (la trecerea Neajlovului), Baciul, Talpa, Ciolăneşti (de unde se despărţea un drum spre Turnu), Tecuci, Şerbăneşti, Greci, Slatina, Ipoteşti, Mirila, Teslui şi ajungea la Craiova. Abia în anul 1861, traseul poştal abandonează acest **drum**, folosind din Bucureşti pînă la Piteşti drumul existent (cu staţiile de poştă intermediare: Bolintinul, Floreşti, Mărunţişu, Găieşti şi Circinovu) iar din Piteşti pînă la Slatina trei staţii nou înfiinţate, anume Lunca-Corbului, Colonesti şi Mogoşeşti; din Slatina direct la Craiova, prin staţiile Mirila şi Teslui.

În tot secolul al 19-lea, Craiova, considerată cîndva a doua capitală, a avut o întinsă reţea de drumuri de poştă, asigurînd legăturile spre sud şi sud-vest cu Bulgaria şi Serbia, prin schelele (porturile) Bechet, Calafat, Izvoarele şi apoi Gruia, Cladova şi apoi Tr. Severinul; spre apus

cu Austria și, în special cu Banatul locuit de Români, prin Vîrciorova, în fața rrșovei (numită de români rușava) iar spre nord cu Transilvania românească, dar făcînd parte din componența imperiului austriac, prin pasul Vulcan și prin Cîineni. Nu numai legături culturale, ori de familie, dar și interese economice generau necesitatea acelor puncte de trecere și a drumurilor respective: documentul intitulat „Tablă de importație pe anul 1832 enumeră „Schelele prin care intră mărfurile", indicînd valoarea, în lei, a mărfurilor respective și, printre aceste vămi figurează și următoarele:

— Cîineni	800.000	lei,
— Vulcanul	130.000	„
— Vericiorova	180.000	„
— Cladova	100.000	„
— Izvoarele	100.000	„
— Calafatul	360.000	„
— Bechetul	139.000	„

Drumurile de poștă din Oltenia au suferit unele schimbări. Astfel, în lista „Menzilurilor ce s-au întocmit a fi în Valahia Mare și Mică la leat 1811" (listă în legătură cu concesiunea serviciului poștal către asociația Scufa, Polizache, Dimitriu, vistierul Moscu, clucerul Deșliu și consilierul Varlam drumul de poștă Craiova-Vîrciorova trecea prin următoarele stații de poștă intermediare: Cerdacul, Gogoși, Baia, Iablănița, Hotărani, Țigănești, Broscari, Cernești, ajungînd apoi la Vîrciorova, punctul de frontieră.

Din drumul Craiova—Vîrciorova se despărțea, în sud-vestul județului Mehedinți, un alt drum care, trecînd prin stațiile de poștă Cornățel și Pătulile, ajungea la stația de poștă Izvoarele, la malul Dunării, asigurînd schimbul poștal și comercial cu Serbia și mai ales cu populația română de pe valea Timocului.

Traseul drumului de poștă Craiova—Cerneți—Vîrcirova a suferit, ulterior, mai multe modificări, el scurtîndu-se prin trecerea directă de la Iablanița la Broscari, suprimîndu-se poștele Hotărani și Țigănești. Mai tîrziu, după 1841, acest drum de poștă a fost abandonat ca „fiind și mai de ocol și pe loc humos, pe coaste și păduri din care pricină totdeauna stricîndu-se, este prea cu greu a se ține în bună stare". Noul drum urma un traseu apropiat de acela care s-a definitivat ulterior între Craiova și Tr. Severin adică folosind stațiile de poștă Valea-Rea și Tîntăreni, trece prin noile poște Strehaia, Isvorani, Gutu (lîngă Ghemegioaia) ajungînd la Tr. Severin, unde se mutase, între timp, reședința județului Mehedinți, fostă în Cerneți, prelungindu-se pînă la Vîrciorova.

Foarte important era drumul, numit în vechime, al Diului, adică drumul Craiova —Calafat, care trecea prin poștele intermediare Prodila, Radovanul, Cioroiul, Scripetul, ajungînd în portul Calafat în care se făceau escală vapoarele D.D.S.G. ,iar mai tîrziu cele românești și de unde se putea trece la Vidinul din Bulgaria. Acest traseu s-a menținut multe decenii. Legătura cu Rîmnicul Vîlcii se făcea prin Teslui, Mirila, Colibași, Zăvideni, Slăvitești, și „Dintr-un Lemn". Prin această ultimă stație de poștă, și apoi prin poștele Horezu, Polovraci și Bengești, Rîmnicul-Vîlcea era legat cu Tg. Jiul, de unde, prin poștele Ciuperceni și Ciovîrnășani se ajungea la Tr. Severin.

La cererea negustătorilor orașului Brăila de „a li se întocmi drum de poștă pe toată linia Dunării de la Brăila pînă la Vîrciorova, pentru înlesnirea comerțialelor relații", s-a creat un astfel de drum poștal, și de la Turnu, drumul parcurgea pe teritoriul Olteniei, stațiile de poștă Siliștioara, Gura-Padinii, Dăbuleni, Ostroveni, Măceșu de Jos, Bistrețu, Rastu și Tunarii-Sîrbi, ajungînd la Calafat, iar de aci, trecînd mai departe, prin poștele Fîntîna-Banului, Vatra, Isvoarele, ajungea la Tr. Severin. Mai tîrziu, drumul poștal, cu stațiile sale dintre Bechet și Calafat s-a desființat, iar stațiile de poștă Scăpău, Izvoarele, Vatra și Fîntîna-Banului au fost înlocuite cu cele din Rogova și Gruia, aceasta din urmă fiind port la Dunăre și punct de trecere (cu vamă și carantină) în Serbia.

Un alt drum de poștă porne din Craiova spre sud-est și, atrecînd prin poșta Leul, ajungea la Caracal și apoi mai departe, prin Preajba, Tia și Racovița, ducea la Turnu (viitorul Turnu-Măgurele) care, la rîndul său, era unit cu București prin Zimnicea și Giurgiu. Legătura poștală dintre Craiova și Bechet a variat, la început făcîndu-se prin Caracal iar mai tîrziu, direct.

Legătura poștală dintre capitala țării și Sibiu și celelalte regiuni limitrofe se făcea printr-un drum care, ajungînd la Pitești, se îndrepta apoi spre nord-vest prin județul Argeș, trecînd prin stațiile de poștă Mănicești, Curtea de Argeș, Sălătruc, Pripoarele, Cîineni. În „Condițiile poștelor" pentru perioada 1833—1836 se prevedea schimbarea parțială a acestui drum, prin înființarea stațiilor de poștă Drăganul și Topologul, după care drumul traversa Oltul și ajungea la Rm. Vîlcei, de unde, prin Stația Cozia, mergea la Cîineni. Dar această schimbare nu a putut fi realizată curînd, drumul cel nou fiind anevoios de săpat în stîncile munților din dreapta Oltului. Prin scrisoarea sa din 2 februarie 1841, Ioan Maiorescu, inspectorul Școalei Centrale din Craiova, scria bunului său prieten Gheorghe Barit, la Brașov, următoarele: „Drumul care vine de la București la Turnu-Roșiu se mută pe la Râmnic adică prin Valahia-Mică. De la Râmnic se face drumul prin munte, pe dincoace de Olt, pînă la Vama sau Lăzăret. Acest drum s-a început și, în vara aceasta, se săvîrșește. Atunci gazetele tale de la Sibiu vin la Râmnic și de aci drept la Craiova, încît noi le vom primi mai în grabă decît Bucureștenii."

Lucrări grele au fost necesare și pentru construirea drumului spre Vîrciorova, pe malul Dunării, ceea ce se amintește chiar prin scrisoarea (mesajul) din 1/13 decembrie 1846, a domnitorului țării la deschiderea Adunării Obștești, în care se spunea: „Șoseaua între Orșova și Schela Cladovei este terminată, cu toate lucrările dificile pe care poziția primejdioasă le-a cerut. „În același mesaj, domnitorul mai arăta: „Bariera care separa mica Valahie de cea mare, împiedecînd comunicațiile, va fi ridicată pentru totdeauna, prin construirea peste Olt a unui pod permanent care, sper, va fi terminat în cursul verii viitoare."

Schimbări ale amplasărilor stațiilor de poștă aveau loc nu numai la expirarea vechiului contract de concesiune cu prilejul organizării încheierii

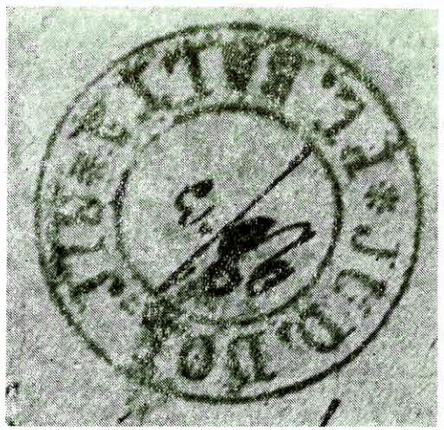

unui nou contract, dar chiar în cursul contractului, atunci cînd o astfel de schimbare se impunea. O importanță și spectaculară, prin circumstanțele ei, schimbare a avut loc la începutul lunii iulie 1877 cînd drumul poștal al diligenței Craiova-Calafat a fost deviat de la stația Scripetul și prelungit spre sud-vest pînă în comuna Poiana, unde se instalase Marele Cartier general al armatei și, astfel în ziua de 7/19 iulie 1877 mareșalul Curții, Văcărescu telegrafia, din Poiana (azi Poiana Mare) primului ministru la București: „Cursa regulată a diligenței între Craiova și Poiana a început ieri a funcționa, cartierul general devenind și stațiunea telegrafico-poștală centrală a armatei active."

Au fost perioade de timp cînd pe unele din drumurile de poștă nu au mai putut funcționa cursele poștalc ca de ex. în 1800—1801, cînd trupele pașei de Vidin, Pasvan -Ogle au prădat Oltenia, arzînd și Craiova. De asemeni, în 1811 cursa Craiova-Calafat nu funcționa, din cauza războiului ruso-turc. Dimpotrivă, în vara anului 1877, cînd aproape întreaga armată română era concentrată în sudul și sud-vestul Olteniei, drumurile de poștă erau mult frecventate și cursele poștale mult sporite, înființîndu-se și noi trasee și curse poștale cu caracter militar.

În legătură cu greutățile întîmpinate în funcționarea curselor poștale, este interesant de semnalat că în 1821, arendașul poștelor din Oltenia se

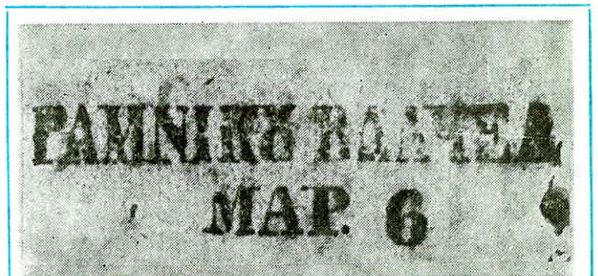

plîngea că surugiii părăsesc slujba lor și se înrolează ca panduri în trupele revoluționare ale lui Tudor Vladimirescu.

În afară de poșta oficială, adică de serviciul poștal îndeplinit de antreprenorul concesionar, a mai funcționat un serviciu poștal între Craiova și Rușava (denumirea română a Orșovei), unde ființa un important oficiu poștal austriac, serviciu **particular** organizat de negustorii din Craiova, după cum reiese și din scrisoarea, datată 20 decembrie 1840, pe care Ioan Maiorescu o trimitea lui George Barit, în care se spunea: pentru că știi că de la Rușava încoace **de-a dreptul** vine numai **poștia particulară a** negustorilor," Acești negustori, care contribuiseră și la cheltuielile facerii drumului de la Cerneți la granița Austriei, suportau costul foarte ridicat, (deoarece foloseau ștafetele) al transportorului corespondenței poștale.

„Condițiile poștelor", aplicabile de la 1 august 1851 obligau pe „contraccii" ca în fiecare oraș de căpetenie al județului precum și la punctele unde sînt carantine să se țină o condică în care să se treacă scrisorile „ce se vor primi de la particulari sub dare de rospiscă și pentru care vor primi plata de port îndoită", adică scrisorile recomandate cu confirmare de primire. Iar „Condițiile poștelor", în vigoare de la 1 august 1856, puneau antreprenorilor poștelor îndatorirea de a organiza și întreține, în toate orașele și schelele, birouri de poștă, așezate în poziție cît mai centrală, pentru cancelarie și personalul lor, compus dintr-un expeditor, un ajutor al său și un împărțitor de scrisori. Textul precizează că „Birourile vor fi deschise în toate zilele și orele ca să primească scrisorile și banii ce i se vor aduce spre expediat pînă la 2 ceasuri înaintea pornirii expediției, precum și să se împartă îndată pe cele ce vor sosi".

Cu toate că în „Condițiile poștelor" pentru perioada august 1851—august 1856 nu era prevăzută obligația contracciilor de a aplica ștampile poștale pe scrisorile ce se expediau, totuși în anul 1853 stațiile de poștă din orașele reședință de județ și din „schele" au început aplicarea ștampilelor poștale, cu caracter prefilatelic. Aceasta ca urmare unei „jalbe" a negustorilor care solicitau introducerea de ștampile datate, necesare bunelor relații comerciale, jalbă pe care domnitorul țării a pus o rezoluție pozitivă. În Oltenia cele mai timpurii ștampile prefilatelice cu caracter poștal și datate, sînt din luna iunie 1853 în Craiova, cele din alte localități fiind mult ulterioare. Prin „Condițiile poștelor", aplicabile pentru perioada august 1856 — august 1861, s-a înscris, în art. 13, obligația aplicării ștampilelor poștale și cu indicarea localității, atît pe scrisorile pornite cît și pe cele sosite. Din Oltenia se cunosc ștampilele de zi, cu caracter prefilatelic folosite în Craiova, Tr. Severin Rm. Vîlcea, Caracal, Tg. Jiu, Calafat și Bechet.

Începînd de la 1 mai 1862, serviciul poștal în Oltenia, ca și în Muntenia a fost îndeplinit în regie proprie de stat, iar birourile poștale particulare, adică ale antreprenorilor, au fost înlocuite prin oficii poștale sau telegrafo-poștale de stat. Cu timpul s-au înființat oficii poștale de stat și în alte localități, ca, de ex. Gruia, Tîntăreni, Rîul-Vadului, Vîrciorova etc. în anul 1875 existînd 13 oficii poștale de stat în Oltenia. Au urmat, apoi, multe altele.

În baza dispozițiilor date în 1862 și a legilor speciale pentru poșta rurală, au luat ființă în Oltenia birouri de poștă rurală la reședințele subprefecturilor din diferitele plăși ale județelor, mai întîi la plășile Motru de Sus, Motru de Jos, Blahnița și Cloșcani din jud, Mehedinți, la plășile Balta, Dumbrava, Jiul de Sus și Amaradia din jud. Dolj și la toate celelalte. Ulterior s-au înființat servicii poștale la toate comunele. Prin darea în exploatare a primelor noastre căi ferate: linia București — Filaret — Giurgiu (octombrie 1869) și linia Roman — Iței (decembrie 1869) a început era transportului poștal feroviar, care a înlocuit, lent și nu total, transportul poștal hipomobil. Punerea în circulație a trenurilor pe o nouă linie scotea din serviciu una sau chiar mai multe din cursele poștale hipomobile în serviciu în secolul al 19-lea. Dar în Oltenia căile ferate au început a circula ceva mai tîrziu, din cauza nerespectării, de către Societatea prusiană concesionară, a obligațiilor asumate prin contractul de concesiune. Astfel, prima linie ferată din Oltenia a fost linia Pitești — Slatina—Craiova —Tr. Severin—Vîrciorova, deschisă circulației la 5 ianuarie 1875. Nu numai că transportul corespondenței poștale a început a se face cu trenurile care circulau pe această nouă linie ferată, diligențele existente desființîndu-se, dar, la fel ca și în restul țării, în stațiile de pe această cale ferată s-au înființat birouri ori servicii poștale. Astfel, la 1 aprilie 1875 s-au deschis în gările Pielești, Ișalnița, Răcari, Butoești, Tîmna, Prunișor și Palota (Balota) iar la 1 iunie 1875 în gările Cîrcea și Cotofeni, birouri „poste restante", adică un serviciu poștal limitat la corespondență ușoară **francată,** îndeplinit de chiar șeful gării, corespondența sosită urmînd a fi ridicată de către destinatari de la gară. În gările Piatra (Olt), Balș și Strehaia s-au mutat, tot în 1875, birourile de poștă rurală care funcționau atunci în comunele Brâncoveni, Balș și Strehaia.

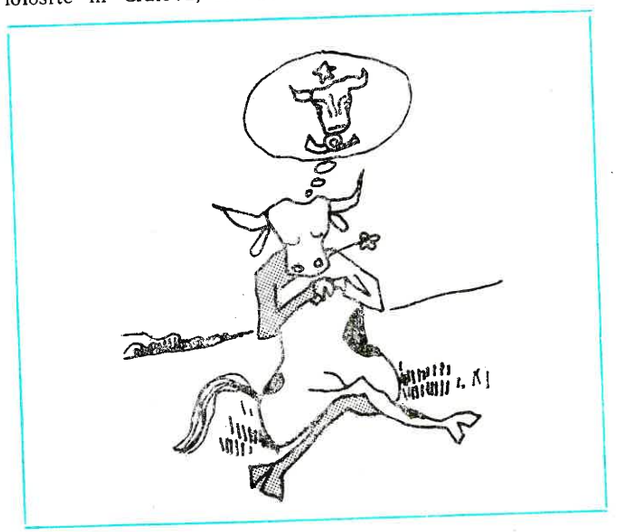

O altă cale ferată, între Piatra-Olt și Corabia a fost dată circulației la 1 ianuarie 1887, iar prin circulara 5888 din 4 aprilie, direcția generală a poștelor anunța că „Stațiunile căilor ferate după linia Peatra-Corabia, adică Vlăduleni, Reșca, Caracal, Frăsinet, Vișina și Corabia, fac serviciu de poste restante ca și celelalte gări". Șase luni mai tîrziu, la 20 iunie 1887, începea circulația pe linia ferată Drăgășani — Rm. Vîlcea, care continua tronsonul Piatra — Drăgășani, dat în exploatare la 13 decembrie 1886 Tronsonul Rm. Vîlcea — Rîul Vadului a fost terminat abia în 1901.

La sfîrșitul anului 1887 îndeplineau serviciul „poste restante" gările Arcești, Strejești, Zăvideni, Ionești, Băbeni, Rîureni, de pe linia Piatra — Rm. Vîlcea. Legarea reședinței județului Gorj prin linie ferată de Craiova și de capitala țării, s-a realizat prin calea ferată Filiași — Tg. Jiu, dată în exploatare la 1 iulie 1888 în întregime, după ce tronsonul Filiași — Cărbunești fusese dat circulației la 16 ianuarie 1888.

În gările de pe aceste linii s-a introdus serviciul poștal numit „poste restante", care, în baza convenției din 12 august 1888, încheiată între Direcția generală a telegrafelor și poștelor și între Direcția generală a căilor ferate, a fost extins și la alte operații poștale (scrisori recomandate, diferite imprimate, mesagerii, mandate poștale). Un astfel de serviciu poștal, îndeplinit de șeful gării (ori de locțiitorul lui), era mult mai avantajos decît un birou poștal, fie el al direcției generale a poștelor, fie el rural, deoarece nu necesita spațiu pentru birou, nici pentru locuința funcționarului poștal, iar, pe de altă parte, înlocuia plata unui salariu, prin plata unei foarte reduse indemnizații. Din această cauză, nu numai că mai multe birouri rurale din gări au fost înlocuite prin serviciul poste-restante, ca de ex., cele din Balș, Piatra-Olt și Strehaia, dar chiar unele oficii poștale de stat au fost desființate, ca de ex. cele de la Filiași și Ocnele-Mari (Circulara nr. 18712 din 22 oct. 1888).

Ultima linie ferată construită în Oltenia, în secolul trecut, a fost cea dintre Craiova și Calafat, și prin ordinul circular nr. 22161 din 12 mai 1896, direcția generală a poștelor anunța că pe ziua de 1/13 decembrie 1895, stațiile Livezile, Sălcuța, Segarcea, Portărești, Afumați, Băilești, Moțăței (Scripetele) și Golenți de pe linia Craiova — Calafat vor începe serviciul poștal.

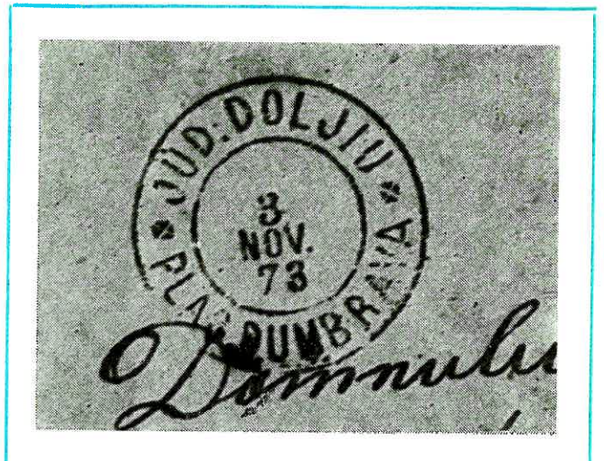

Pe toate aceste linii ferate se transporta corespondența poștală prin curse poștale feroviare, fie în vagoane poștale, fie într-un simplu compartiment dintr-un vagon de clasă, corespondența fiind însoțită de cîte un **conductor poștal** care, în afară de expediția încredințată conductorului de oficiul poștal de stat, mai primea în fiecare gară și scrisorile depuse la cutia poștală din gară, ori scrisori depuse direct conductorului de particulari, sau, atunci cînd se folosea un vagon poștal, la cutia de scrisori a acelui vagon.

Dar, în afară de aceste simple curse poștale prin conductori poștali, s-au înființat și birouri poștale ambulante, care, în **vagoane poștale speciale,** deservite de un oficiant poștal **superior,** ajutat și de un conductor poștal, efectua nu numai transportul poștal, dar și operația de recartare a corespondenței. Primele două birouri poștale ambulante au început să funcționeze la 1 mai 1875, pe ruta București — Itcani (biroul nr. 1) și pe ruta de înapoiere Itcani — București (biroul nr. 2). Prin raportul său din 31 martie 1876, directorul general al telegrafelor și poștelor explica astfel importanța acestui serviciu poștal ambulant:

„După cum am avut onoare a vă arăta prin referatul meu Nr. 5334, aceste birouri ambulante aduc reale servicii publicului, căci prin acest mijloc schimbul corespondențelor din și pentru străinătate cîștigă aproape 24 ore în parcursul lor. Afară de aceasta s-a adus o simțitoare ușurare birourilor noastre, care în loc de a fi în legătură cu cîte 20 de birouri au acum a face numai cu ambulanța și aceasta din urmă **face dînsa recartarea corespondențelor.** Bunul rezultat ce am obținut de la înființarea acestor două birouri ambulante mă încurajează, Domnule Ministru, a vă ruga să mă autorizați

a înființa încă două asemenea birouri pe linia București—Verciorova, care, prin legarea ei cu liniile austro-ungare, are o importanță însemnată, egală cel puțin cu linia București-Itcani".

Astfel, pe ziua de 1 mai 1876, au luat ființă birourile poștale ambulante nr. 3 pe ruta București-Vîrciorova și nr. 4 pe ruta Vîrciorova-București. Ele funcționau în vagoanele speciale atașate la trenurile accelerate nr. 3 și nr. 4.

În anul 1889 s-au mai înființat alte două birouri poștale ambulante pe aceiași linie ferată și anume: biroul nr. 7 pe ruta București-Vîrciorova și nr. 8 pe ruta Vîrciorova-București, vagoanele poștale respective fiind atașate la trenurile personale nr. 25 și 26.

În anul 1895 punîndu-se în circulație trenurile personale nr. 163 și 164 pe linia București-Vîrciorova și retur, s-a creat un al treilea serviciu de poștă ambulantă pe această linie, care traversa și Oltenia, anume birourile poștale ambulante nr. 15 (București-Vîrciorova) și nr. 16 (Vîrciorova-București). Ulterior, în secolul **al 20-lea,** aceste ultime birouri ambulante s-au desființat, numerele lor atri buindu-se altor birouri.

În perioada 1860—1880, cea mai mare parte din corespondența poștală externă, cum și o parte din corespondența internă, expediată din Oltenia ori sosite în Oltenia, a fost transportată cu mijloace de transport navale, mai precis cu vapoarele, iar uneori, cu bărcile, pe Dunăre. Pînă la 1 aprilie 1869 serviciul poștal al României cu străinătatea, în ambele sensuri, se îndeplinea de poșta austriacă, prin birourile poștale de pe lîngă consulatele austriece. Transportul acestei corespondențe externe se făcea, în special, pe Dunăre, cu vapoarele aparținînd Societății austriece de navigație pe Dunăre (D.D.S.G.), care societate înființase și agenții proprii în porturile românești de pe malul stîng — dintre care Vîrciorova, Tr. Severin, Calafat și Bechetul în Oltenia — tot astfel cum înființase și pe malul drept, la Vidin, Rahova, Sistov etc. Vapoarele austriace făceau însă serviciul poștal, prin agențiile portuare și prin consulate, nu numai pentru corespondența externă, ci și pentru corespondența dintre porturile situate pe malul român **al Dunării,** de ex. Calafat și

Brăila etc., ceea ce constituia o și mai gravă încălcare a drepturilor statului nostru, mai ales după 1 aprilie 1869, data intrării în vigoare a convenției poștale, încheiate la Viena în 1868. Totuși, pînă la începutul anului 1873, societatea austriacă de navigație a continuat să transporte în și din porturile Olteniei, mai ales Calafat și Tr. Severin, trimiteri poștale externe și chiar interne.

Pentru a face să înceteze activitatea poștală abuzivă a societății austriace, folosind totuși vapoarele acestei societăți de navigație pe Dunăre, Direcția generală a telegrafelor și poștelor române a încheiat cu societatea austriacă, în martie 1875, o convenție. Potrivit clauzelor cuprinse în această convenție, societatea austriacă era obligată să transporte, pe vapoarele ei, obișnuite sau accelerate, trimiterile poștale românești, formînd expediția oficiilor poștale din România, însoțită și manipulată de un conductor poștal român (în uniformă), care avea relații directe cu oficiile poștale române din porturile dunărene. Transportul se făcea gratuit pentru funcționarul poștal român, cum și pentru poșta ușoară și cu plată (o cotă din taxa poștală) pentru grupuri și mesagerii. Vapoarele austriace făceau escale în porturile oltene: Vîrciorova, Severin, Calafat, Bechet și Islaz, iar apoi în multe alte porturi române, toate fiind deservite, astfel, de poșta română.

Acest serviciu poștal, de trei ori pe săptămînă, extins în urma tratatului de pace de la Berlin, și la porturile din Dobrogea, constituie un adevărat serviciu poștal ambulant, ceea ce a și motivat folosirea, începînd din 1883, a unei ștampile poștale de bord cu inscripția „BUROU AMBULANT DUNAREN"

Mai tîrziu, organizația specializată numită „Navigația fluvială română" a putut să procure și să folosească vapoare românești și, astfel, serviciul poștal ambulant a efectuat transportul cu mijloace de transport proprii, dar această etapă nu mai privește Oltenia: în anul 1888, după darea în circulație a liniilor ferate Piatra — Corabia și Costești — Roșiori — Turnu Măgurele, s-a considerat că, pentru porțiunea Severin — Giurgiu, cursele poștale pe Dunăre au devenit nefolositoare, astfel încît ele s-au suprimat pe această porțiune, menținîndu-se numai pe traseul Giurgiu — Galați — Tulcea—Sulina.

În afară de aceste curse poștale de-a lungul Dunării, s-au creat și menținut în tot cursul secolului al 19-lea, curse poștale locale, adică între porturile române de pe malul stîng (român) al Dunării și cele situate pe malul drept (sîrb și bulgar) al Dunării, în cîteva puncte importante de trecere, dintre care, în Oltenia erau următoarele: Schela Cladovei — Cladova, Calafat — Vidin, Bechet — Rahova.

Între Calafat și Vidin trecerea Dunării se făcea cu vaporul (de regulă cu mici vapoare particulare) iar uneori, mai ales iarna, cu barca. Prin circulara din 5 februarie 1883, direcția generală a poștelor comunica tuturor oficiilor poștale din țară:

„În urma unei înțelegeri luate cu administrația Bulgară s-a înființat un serviciu de barcă de 3 ori pe săptămînă între Bechet și Rahova pentru schimbul poștei între aceste localități. Plecarea din Rahova pentru Bechet și vice-versa va fi Marțea, Joia și Dumineca. Vi se comunică aceasta spre știința și regula d-voastră"

Măsura este menținută și în anul următor, prin circulara din 21 ianuarie, comunicîndu-se oficiilor poștale":

„Înființîndu-se și anul acesta un serviciu de barcă pentru schimbul poștei, de trei ori pe săptămînă, între **Bechet** și Rahova, vi se comunică aceasta cu adăogirea că, corespondența și mesageriile pentru Rahova și Vrața, urmează să fie dirijate pe la Bechet cu curse la Bechet — Rahova".

În urma convenției poștale încheiate cu Bulgaria în anul 1886, cursele poștale Bechet — Rahova au încetat, legătura poștală între cele două țări urmînd a se realiza în Oltenia numai prin Calafat — Vidin. Cursele poștale din Calafat la Vidin și înapoi aveau loc **zilnic.**

Cea de a doua jumătate a secolului al 19-lea, care a consacrat, pe plan național, unirea statală a celor două principate române dunărene și, apoi, independența de stat a României, a consfințit și preluarea de stat a exercitării serviciului poștal în regie proprie, înregistrînd și începuturile organizării moderne a serviciului poștal român, eliberat de monopolul poștal extern austriac și, ceva mai tîrziu, încadrat în Uniunea poștală universală.

Trebuie relevate și subliniate lupta poporului nostru și eforturile guvernelor statului nostru care, cu toată lipsa de mijloace tehnice și financiare, au reușit, totuși, prin convenții încheiate cu societățile străine, să obțină îndeplinirea serviciului poștal **fluvial dunărean român** cu vapoarele aparținînd unei societăți austriace, cum și serviciul poștal **feroviar român** pe liniile ferate concesionate unor concernuri străine.

CATALOG

ISTORIE POȘTALĂ

Transmiterea regulată a corespondenței își are începuturile în secolul al XV-lea. În anul 1460 principii Roger și mai tîrziu Thurn și Taxis au organizat curse poștale între Tirol și Lombardia. Succesul acestor curse în scurt timp, pe lîngă că a împînzit aproape întreaga Europă, dar a și îmbogățit aceste familii.

În Anglia primele documente referitoare la serviciile poștale datează din anul 1530, din unul aflînd despre numirea lui Brian Suke în funcția de diriginte, diriginte pentru corespondența oficială, pentru că serviciul poștal destinat publicului a luat ființă în 1635.

Din anul 1609 transmiterea corespondenței este monopol al Coroanei, fiind concesionat celui ce oferea o sumă mai mare.

În acea vreme, erau organizate „birouri scrisori" în centrele cele mai importante. William Dockwra din anul 1680 a înființat aproape 400 de birouri, percepînd cîte 1 penny de scrisoare. A fost unul din cei mai pricepuți organizatori.

La începutul secolului XIX lipsa de pricepere a diverșilor concesionari a dus la mărirea taxelor poștale și la o îngreunare a serviciilor.

Este interesantă perceperea taxelor, după numărul de pagini. Scrisoarea era pusă între două lumini puternice și după o muncă migăloasă rezultatul era destul de aproximativ.

T.P.P.

Mișcarea de rezistență antifascistă a Varșoviei avea organizată o rețea de comunicații perfectă. Ea a emis o serie de mărci cu inscripția „Tajna Poczta Polska", Poșta secretă poloneză.

Marca reprezintă o bombă ce distruge vulturul teuton.

Oficiile poștale ale organizației întrebuințau ștampile de zi reglementare, care indicau localitatea, data și inițialele T.P.P., poșta secretă poloneză.

ORIGINEA HÎRTIEI

În noaptea timpurilor, cu mult înainte de a fi fost născocită hîrtia, oamenii scriau pe piatră, marmură, metale, scoarțe de copaci, pe frunze sau pe piei de animale. Apoi au întrebuințat papyrus-ul sau „hîrtia de Egipt". Astfel de hîrtie se fabrica din cea mai îndepărtată antichitate. Muzeul din Torino posedă un fragment găsit de Champollion și care are o vechime de peste 3 600 de ani.

Cum se fabrica această hîrtie?

Se tăiau din papyrus fîșii foarte mici, dar cît mai late posibil. Pe o masă umedă se așezau longitudinal aceste fîșii una lîngă alta. Pe deasupra lor se puneau transversal fîșii la fel orînduite. Laolaltă ele alcătuiau o foaie (plagula). 20 de plagule împreună înfășurate formau un sul de hîrtie (scoepus). Acest sul era pus la presă, uscat la soare și după ce hîrtia era lipită cu ulei, foaie cu foaie, era subțiată cu maiul. Apoi din nou foile erau lipite, se îndreptau cele încrețite și în cele din urmă se lustruiau cu piatra ponce. După această îndelungată operație, hîrtia era gata, fină ca o batistă.

Dintr-un studiu asupra hîrtiei în vechime rezultă că o filă costa cam cît costă astăzi un volum.

UN CALCUL ORIGINAL

Nu-i așa că a calcula numărul clipirilor din ochi ale unui om în stare normală pare cam puțin extravagant? Și totuși s-au găsit statisticieni care au făcut-o și pe asta. S-au privit ei în oglindă ore de-a rîndul? Au supravegheat cu ceasul în mînă persoane normale, nervoase și limfatice (care clipesc foarte des din ochi)? Mister! Fapt este, că într-un an un om închide și deschide ochii de 4 milioane de ori.

SAREA

Un metru cub de apă din Oceanul Atlantic depune prin evaporare 38 kg de sare. Apa Pacificului nu conține decît 37 kg, pe cînd Marea Moartă, ale cărei ape sînt concentrate printr-o evaporare intensă și care nu se primenesc decît prin rîuri de importanță secundară, cuprinde 89 kg de sare la tona de apă (o tonă de apă echivalează cu un metru cub de apă).

AF/1981

Aspecte privind apariția celor trei emisiuni „CERCUL IEȘENILOR DIN BUCUREȘTI"

Dr. OSCAR SNAK

Articolul publicat în numărul 1/1980 al revistei FILATELIA de tovarășul dr. Pompiliu Voiculeț — Lemeny cu privire la emisiunile Cercul ieșenilor din București — 1944, a trezit curiozitatea și interesul unui cerc apreciabil de filateliști. Desigur, filateliștii care s-au consacrat studierii emisiunilor românești își pun în mod firesc întrebarea de ce a fost nevoie de trei emisiuni succesive pentru aceste mărci de scutire de porto. În egală măsură ar fi interesați să cunoască și alte detalii privind aceste mărci cu tiraje atît de reduse.

Fără cea mai mică pretenție de a putea epuiza problematica emisiunii Cercul ieșenilor din București, credem că nu va fi lipsită de interes o tentativă de elucidare a unor momente caracteristice care au dus la apariția acestor mărci necatalogate pînă în prezent.

Asociația fără scopuri lucrative CERCUL IEȘENILOR DIN BUCUREȘTI, persoană morală și juridică, așa cum era menționat chiar în antetul Asociației, era considerată cea mai veche înjghebare reprezentînd interesele ieșenilor și moldovenilor din Capitală. În condițiile vitrege ale anului 1944, Asociația își avea sediul în București, calea Victoriei, 2.

În primăvara anului 1944, consiliul de administrație al Asociației inițiază organizarea unor acțiuni susținute pentru colectarea de fonduri destinate ajutorării studenților ieșeni, dispersați în diferite orașe din sudul Transilvaniei. Sumele strînse urmau să fie distribuite de rectorul Universității din Iași, aflată și ea în Transilvania. Artiștii Operei române au fost de acord să-și dea concursul la aceste acțiuni filantropice, prin organizarea de concerte, recitaluri și alte manifestări culturale, fondurile rezultate din vînzarea biletelor de spectacole urmînd a fi vărsate Asociației. Cercul Ieșenilor distribuie invitații, însoțite de apeluri-circulare, folosind imprimatele livrate benevol de o tipografie din Capitală. Se cunosc două tipuri de circulare, cu un conținut foarte asemănător, tipărite într-un tiraj de peste 20.000 de exemplare.

Imprimatele urmau să fie difuzate prin curier poștal, atît în București cît și în alte orașe din țară (Arad, Brașov, Constanța, Timișoara etc.).

Evident, cheltuielile pentru francarea acestor imprimate au ridicat probleme financiare destul de apreciabile pentru bugetul Asociației. Pentru a ieși din acest impas, Asociația solicită Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor aprobarea pentru scutirea de porto a corespondenței simple și recomandate. Aprobarea a fost obținută la 13 mai 1944, dată menționată și pe mărcile poștale emise.

Secretarul Asociației a conceput și trei machete pentru viitoarele mărci, ilustrate cu efigiile domnitorilor moldoveni Ștefan cel Mare și Ion Vodă cel Cumplit — pentru valoarea „franco" și respectiv Vasile Lupu — pentru valoarea „recomandat". Machetele, avînd dimensiunile aproximative de 15×22 cm., au fost executate în tuș, cu trăsături simplist stilizate și deci nu prea estetice. După o consultare prealabilă cu președintele Asociației (care a sugerat și unele modificări în aranjamentul legendei) au fost reținute și prezentate Fabricii de timbre machetele cu efigiile domnitorilor Ștefan cel Mare și Vasile Lupu. Fabrica de timbre a apreciat însă că execuția grafică a machetelor este lipsită de valoare artistică și le-a restituit Asociației. Totuși, la realizarea mărcilor se respectă orientarea stilizată a desenelor și legenda sugerată de Asociație.

Valorile „Franco" şi „Recomandat" ale emisiunii definitive „Cercul ieşenilor — 1944"

Fabrica de timbre s-a angajat să tipărească în total 25.000 de asemenea mărci de scutire de porto (1.000 coli a 25 mărci). tirajele pentru cele două valori fiind stabilite de comun acord cu Asociaţia după cum urmează:

— pentru scutirea de porto a scrisorilor simple, purtînd menţiunea „franco" — 15.000 bucăţi;

— pentru scutirea de porto a scrisorilor recomandate, purtînd menţiunea „recomandat", — 10.000 bucăţi.

În condiţiile dificile de atunci, Fabrica de timbre nu a fost în măsură să livreze mărcile decît în luna august 1944.

Imitîndu-se uzanţa tirajelor limitate de mărci nedantelate din deceniul '40, odată cu mărcile livrate au fost cedate Asociaţiei şi un număr de 250 de serii nedantelate, solicitate în scopuri protocolare.

Activităţile de relaţii publice ale Asociaţiei (scrisori de confirmare-mulţumire pentru sumele primite, difuzarea de banderole conţinînd buletine informative cu numele donatorilor etc.) reclamau însă de urgenţă o corespondenţă destul de apreciabilă. De aceea, pînă la sosirea mărcilor, făcînd uz de aprobarea de scutire de porto a corespondenţei, Asociaţia se decide pentru tipărirea unei emisiuni provizorii, cu folosirea machetelor existente. Confecţionarea mărcilor a fost încredinţată aceleiaşi tipografii particulare care a furnizat şi imprimatele circulare pentru Asociaţie.

Tipografia, fără o prea mare experienţă în executarea unor asemenea lucrări, confecţionează o planşă litografică, grupînd alăturat două blocuri de cîte 25 de clişee ale celor două mărci „franco" şi „recomandat". După această placă litografică s-a tras o primă probă de planşă în culoare neagră, care a fost prezentată Asociaţiei. Coala dublă de eseu, nedantelată, pe o hîrtie relativ subţire, netedă, uşor gălbuie, este încadrată de un chenar negru, avînd marginile uşor ondulate, de o lăţime inegală (urmele pietrei litografice). În partea stîngă a colii sînt dispuse valorile „franco", cu efigia domnitorului Ştefan cel Mare, iar în dreapta — valorile „recomandat", cu efigia domnitorului Vasile Lupu.

Pentru a demonstra şi mai vizibil cum vor arăta colile cu mărci, tipografia a mai prezentat şi alte probe de planşă:

— un bloc nedantelat de 25 de mărci pentru valoarea „franco", avînd încă pe trei margini chenarul negru amintit, desprins din eseul dublu iniţial;

— cîte un bloc nedantelat de 25 de mărci pentru valoarile „franco" şi „recomandat tot în tipar negru, pe o hîrtie cretată de grosime medie, la care a fost îndepărtat, înainte de litografiere, chenarul înconjurător.

Asociaţia încuviinţează litografierea mărcilor, tipografia livrînd în iulile 1944 o primă tranşă de cîte zece coli din cele două valori, dantelate în linie, negumate, în culoare neagră, pe o hîrtie alb-gălbuie, poroasă, de calitate inferioară.

Dispunînd de condiţii tehnice rudimentare, tipografia nu a putut realiza dantelarea colilor, care aveau margini inegale, decît una cîte una. Procedura era primitivă: s-a perforat pe rînd fiecare linie orizontală şi verticală deplasînd coala cu mîna. Prevăzînd de la bun început această dificultate, tipografia marchează pe placa litografică, prin intermediul unor liniuţe separatoare, distanţele dintre mărci, pentru a ghida mai uşor dantelarea colilor, aşa cum se observă şi pe coala dantelată reprodusă.

Lipsa de experienţă la perforare a dat naştere la frecvente devieri de 1—3 mm faţă de semnele marcate, de unde au rezultat şi diferenţe apreciabile la dimensiunile mărcilor. Apar şi erori accidentale de dantelură: la acest prim lot, în tipar negru, se cunoaşte existenţa a cîte unui rînd de dublă dantelură orizontală la valoarea „franco" şi de dublă dantelură verticală la valoarea „recomandat". Nu sînt cunoscute omisiuni de dantelură, respectiv mărci dantelate pe trei ori pe două laturi.

La primirea acestui prim lot de mărci, Asociaţia ridică obiecţiuni privind execuţia lor:

În primul rînd, hîrtia gălbuie şi tiparul negru comun, nu permiteau o distingere rapidă a mărcilor, aplicate pe hîrtia — şi ea gălbuie — a imprimatelor. Pentru a evita eventualele rezerve din partea personalului poştal, însărcinat cu manipularea corespondenţei, s-a sugerat schimbarea culorii hîrtiei, ori utilizarea unei alte culori la cerneala de tipar.

În al doilea rînd, mărcile erau negumate şi deci dificil de aplicat pe imprimatele ce urmau a fi difuzate.

Aceste considerente explică, de altfel, şi faptul că din acest prim lot s-au mai păstrat mărci necirculate.

Tipografia se angajează să găsească soluţii de remediere, prezentînd în scurt timp un al doilea lot de 500 de mărci din valoarea „franco", de astă dată gumate, realizate în negru pe o hîrtie colorată în roşu aprins bătînd spre violet.

Întrucît tipografia nu mai dispunea de hîrtie colorată, a prezentat şi o coală negumată, dar dantelată, din aceeaşi valoare „franco", litografiată pe hîrtie netedă, în culoarea albastru deschis (probă de culoare), propunînd litografierea în continuare a valorii „recomandat" în această culoare, sau, eventual, în culoare roşie.

Asociaţia opinează pentru cea de a doua variantă, tipografia livrînd 500 de mărci (20 coli) din valoarea „recomandat", gumate, în tipar roşu-mat, pe o hîrtie relativ subţire, netedă, de nuanţă slab-gălbuie.

Împreună cu acest lot au fost predate Asociaţiei şi trei coli (75 bucăţi) de mărci nedantelate. Astăzi este practic imposibil de a se stabili dacă aceste coli nedantelate cu efigia domnitorului Vasile Lupu au fost livrate la cererea expresă a Asociaţiei sau dacă au rezultat numai accidental, tipografia limitîndu-se, din cauza procedeului greoi de perforare amintit, la dantelarea strictă a aceluiaşi număr de coli ca şi la valoarea precedentă. Din aceste coli nedantelate una s-a păstrat întreagă — gumată — iar a doua a fost începută şi este negumată. Nu se cunoaşte pînă în prezent dacă a treia coală a fost şi ea gumată sau nu.

Din acest al doilea lot este de presupus că aproape întregul tiraj „franco" a fost epuizat la francare, necunoscîndu-se existenţa decît a cîtorva mărci neobliterate. Din valoarea „recomandat", pe lîngă o francatură de banderolă circulată efectiv, s-a păstrat numai o coală de 25 de mărci dantelate.

După primirea mărcilor livrate de Fabrica de timbre, Asociaţia a renunţat la alte solicitări de mărci provizorii.

Rămîn încă de elucidat circumstanţele care au provocat existenţa unei scrisori francate cu o marcă purtînd efigia domnitorului Ion Vodă cel Cumplit semnalată în articolul citat din revistă. După părerea autorului acestor rînduri, ar putea fi vorba de un eseu, realizat de tipografia care a executat emisiunea provizorie litografică, şi care a fost folosit eronat pentru francare, în rînd cu celelalte valori din această emisiune. După cît ne este cunoscut, Asociaţia nu avea funcţionari angajaţi, toate muncile administrative fiind asigurate benevol, în funcţie de timpul lor liber, de către membrii ei. Nu ar fi deci greu de presupus că în asemenea condiţii marca amintită a putut intra neobservată în circuitul poştal. Din aceste considerente, pînă la obţinerea şi a altor informaţii, nu opiniem deocamdată pentru catalogarea ei.

Coala dantelată din valoarea „Franco" a celei de a doua emisiuni provizorii

În cursul lunilor august — iulie 1944, pînă la primirea mărcilor provizorii litografiate, Asociația și-a acoperit unele din nevoile stringente de francare a corespondenței și printr-un alt procedeu improvizat; aplicînd în tuș roșu ștampila rotundă a Asociației pe bucățele de hîrtie adezivă și dactilografiind sub fiecare ștampilă menționa „Franco". Hîrtia adezivă a provenit din recuperarea marginilor albe de coală ale unor vignete publicitare de epocă ale unei instituții bancare străine. Deoarece vignetele publicitare aveau un format dreptunghiular vertical, nu s-au putut utiliza decît benzile provenite din partea de sus și respectiv din baza colilor, care prin formatul lor aproximativ pătrat, se adaptau mai bine scopului propus. În consecință, toate mărcile acestei prime emisiuni provizorii sînt dantelate numai pe trei laturi.

Procedeul de confecționare a mărcilor, bucată cu bucată, era rudimentar și greoi: după desprinderea marginilor de coală, acestea erau lipite la extreme pe o foaie de hîrtie și după aplicarea ștampilei se introduceau în mașina de scris[5]. După dactilografierea adițională a cuvîntului „Franco", una sau chiar două din extremele benzilor se pierdeau, nemaiputînd fi desprinse de pe hîrtia pe care au fost lipite. În total s-au putut confecționa circa 120 de mărci din această primă emisiune improvizată, epuizată integral pentru francare. Exemplare neobliterate nu sînt cunoscute. În arhiva Asociației s-a păstrat o fotografie, ilustrînd mai mult de jumătate din tirajul emisiunii. Din fotografie, ca de altfel și din francaturile care s-au mai păstrat, rezultă existența a două tipuri de asemenea mărci, diferențiate după modul în care a fost dactilografiată legenda: la TIPUL I cuvîntul „Franco" are numai inițiala în majusculă, pe cînd la TIPUL II întregul cuvînt „FRANCO" este înscris în majuscule. Tipul II se repetă numai sporadic, putînd fi considerat mai degrabă o eroare de dactilografiere, produsul unor mîini neexperimentate[6].

Încercînd o reconstituire a perioadelor în care au circulat aceste mărci de scutire de porto, rezultă următoarele:

— prima emisiune provizorie: iunie — august 1944;

— a doua emisiune provizorie: iulie — august 1944;

— emisiunea definitivă: august — decembrie 1944 pentru difuzarea în masă a imprimatelor și pînă în decembrie 1947 pentru francaturi sporadice[7].

Inflația tot mai puternică din anii 1945—1947 a dus la devalorizarea totală a fondurilor bănești ale Asociației, care practic a încetat să mai activeze chiar înaintea dizolvării ei, la sfîrșitul anului 1947. Arhiva ei a fost valorificată în 1948 de unii particulari pentru confecționarea pungilor de hîrtie destinate producătorilor pe piața neorganizată, provocîndu-se în acest fel pagube nerecuperabile filateliei române.

În lumina celor arătate, s-ar putea sintetiza următoarele propuneri de înserare a acestor mărci de scutire de porto emise în 1944, în viitorul Catalog al mărcilor poștale române:

Fotografie din arhiva Asociației, cu reproducerea primei emisiuni provizorii

Nr.		Tirajul (buc.)	Exemplare cunoscute: neuzate	uzate	pe plicuri circulate

PRIMA EMISIUNE PROVIZORIE (iunie 1944) SCUTIT. **Mărci confecționate bucată cu bucată, prin aplicarea ștampilei rotunde a Asociației, în tuș roșu, și dactilografierea adițională a mențiunii „Franco", pe bucăți de hîrtie adezivă, provenite din recuperarea marginilor de coală ale unor vignete publicitare de epocă. Dantelate (12) pe trei laturi.**

G 3	(—) Franco roșu și negru-mat pe hîrtie albă-cenușie				
3a	Tipul I Franco (cu inițiala în majusculă)	120	Nu	Nu	Da
3b	Tipul II FRANCO (întregul cuvînt în majuscule)				Da

A DOUA EMISIUNE PROVIZORIE (iulie 1944) SCUTIT. **Mărci litografiate la o tipografie particulară .Desene stilizate primitiv, cu efigiile domnitorilor moldoveni Ștefan cel Mare pentru valoarea „Franco" și Vasile Lupu pentru valoarea „Recomandat". Hîrtie albă-gălbuie, poroasă sau netedă, de calitate inferioară, sau colorată. Dantelate 12 și nedantelate.**

G 4	Franco				
4a	Tipar negru pe hîrtie albă (negumate)	250	Da		
4b	Tipar negru pe hîrtie colorată roșu-viu spre violet (gumate)	500	Da		Da
G 5	(—) Recomandat				
5a	Tipar negru pe hîrtie albă (negumate)	250	Da		
5b	Tipar roșu-mat pe hîrtie albă-cenușie (gumate)	500	Da		Da
5N	Idem, NEDANTELATE (gumate sau negumate, cote egale)	75	Da	Nu	Nu

EMISIUNE DEFINITIVĂ (august 1944) SCUTIT. **Mărci confecționate la Fabrica de timbre, pe hîrtie albă velină, fără filigran, avînd aceleași efigii, estetic stilizate. Dantelate 13 1/2 și nedantelate.**

G 6	(—) Franco, brun-roșcat	15.000	Da	Da	Da
6N	Idem, NEDANTELATE	250	Da	Nu	Nu
G 7	(—) Recomandat, albastru-deschis	10.000	Da	Da	Da
7N	Idem NEDANTELATE	250	Da	Nu	Nu

NOTE

1) Cele două machete care s-au păstrat poartă urmele vizibile ale corecturilor: decupări, lipituri suprapuse de texte din legendă, ștersături prin acoperirea unor litere cu vopsea albă etc.

2) În chenarul negru al colii duble de eseu apare înscris, în alb, numărul 6591, repetat de trei ori, pe marginea de jos și pe cele două laturi. Numărul a fost scrijelit pe piatra litografică și în consecință pe proba de planșă apare „în oglindă". Același număr este menționat cu creionul, dar de o altă mînă, și pe cele două machete.

3) Cerneala albastră cu care s-a litografiat eseul amintit este identică ca nuanță cu cerneala de tipar folosită de tipografie la realizarea a circa jumătate din totalul imprimatelor, întărind convingerea că mărcile și imprimatele au fost confecționate în același loc.

4) Faptul că nu s-a acordat nici o importanță felului mărcilor aplicate la francare se confirmă și prin modul cum au fost folosite mărcile din emisiunea definitivă. Francaturile care s-au păstrat denotă că pe imprimatele difuzate a fost aplicată la întîmplare fie valoarea „franco", fie valoarea „recomandat", fără a se putea stabili un criteriu logic de diferențiere.

A doua emisiune provizorie, coala de eseu (proba de planșă) cuprinzînd blocul de 25 mărci din valoarea „Recomandat"

NOTE

5) Procedeul folosit nu constituie o exclusivitate; practica filatelică cunoaște și alte experimente similare, ca de exemplu în cazul primelor emisiuni de mărci albaneze.

6) Toate descrierile din acest articol se bazează pe analiza pieselor filatelice din colecția **România** a autorului, incluzînd și două francaturi pe care au fost aplicate cîte o marcă de TIPUL I și respectiv de TIPUL II din prima emisiune provizorie.

7) Ultimele date certe de circulație din 1947 rezultă din francaturi purtînd următoarele ștampile poștale:

— **Plecare:** ZAM, 30 NOE 47 și **Sosire:** BUCUREȘTI 3, 14 DEC 47,
— **Plecare:** DEVA, 8 DEC 47 și **Sosire:** BUCUREȘTI 3, 11 DEC 47

Scrisorile citate au fost adresate Asociației de reprezentanții ei locali, cărora li s-a încredințat gestiunea și organizarea distribuirii ajutoarelor. Asociația a înmînat acestor reprezentanți plicuri francate, prevăzute și cu adresa destinatarului, spre a limita folosirea mărcilor numai în scopurile stricte pentru care au fost concepute.

UN EXEMPLAR DIN PRIMA EMISIUNE DE POȘTĂ AERIANĂ ROMÂNEASCĂ, PUȚIN CUNOSCUT ȘI RAR ÎNTÎLNIT

Ing. MIHAIL POPOVICI

Data de **1** *septembrie* **1928** *se înscrie în istoria poștei aeriene a țării noastre ca începutul transportului corespondenței aeropoștale pe liniile aeriene interne și internaționale, prin aplicarea pe corespondență a primelor noastre mărci de poștă aeriană, cunoscute sub denumirea de „POȘTA AERIANA C. RAIU".*

După cum ne este cunoscut, machetatorul emisiunii, pictorul L. Basarab **(1875—1933)**, *a folosit simbolic pe marca poștală numele unuia din cei mai vestiți piloți romani de vînătoare din primul război mondial, căpitanul CRAIU, mort în* **1918**.

In iunie **1980**, *emisiunea compusă din cele trei valori* **(1, 2 și 5 lei)**, *a fost supratipărită cu inscripția „8 IUNIE* **1930**".

Una din cele mai interesante varietăți ale acestei emisiuni supratipărite, puțin cunoscută de colecționarii din țara noastră, este menționată numai de catalogul american al mărcilor poștale SCOTT. Varietatea apare numai la valoarea de **2** *lei albastru, unde curios, din stocul existent de mărci ale acestei valori pe hîrtie cu filigran bavarez, (linii ondulate orizontal) și gumă albă, nesupratipărite, s-a strecurat neobservată și la controlul efectuat pentru supratipărire și chiar după supratipărire, o coală neperforată orizontal pe un singur rînd, astfel că o pereche de mărci verticale, apar nedantelate la mijloc.*

Cunoscînd că emisiunea a fost tipărită la Întreprinderea poligrafică Filaret *(fostă* Fabrica de timbre*) în coli de* **100** *buc.* **(10×10**, *exemplarele de poștă aeriană apar ca varietate nedantelată la mijloc într-un număr extrem de limitat de exemplare* **(10** *per.)*.

Cu toate diligențele depuse, nu s-a putut determina în coală care este rîndul nedantelat orizontal, exemplarele cunoscute făcînd parte din mijlocul rîndurilor.

Pînă în prezent se cunosc trei perechi verticale, din care un frumos exemplar în pereche simplă, neuzat, nedantelat la mijloc, se află în colecția de poștă aeriană Kamer Arikan (Turcia), colecție care a putut fi vizionată de numeroși aerofilateliști din țara noastră cu prilejul expoziției filatelice „AEROMFILA '76" București, a cărei vernisaj a avut loc în saloanele A.F.R. din luna iunie **1976**.

Un al doilea exemplar în bloc de patru (pereche verticală dublă), neuzat, nedantelat la mijloc, a făcut obiectul colecției subsemnatului și prezentat pentru prima oară la expoziția filatelică a țărilor balcanice „BALKANFILA VII" Atena **1979**.

AF/1981

POȘTA ROMÂNĂ LA CONSTANTINOPOL

aspecte privind supratiparele

Dr. ing. MARCEL ȘAPIRA

1. Prima emisiune — 1896

La 4/16 martie 1896 România, beneficiind de privilegii de care se bucurau și alte state, înființează cîte un birou poștal ambulant pe vasele sale „METEOR" și „COBRA" care făceau 3 curse săptămînale pe ruta CONSTANȚA—CONSTANTINOPOL — CONSTANȚA.

Scrisorile destinate să fie expediate din CONSTANTINOPOL în România trebuiau să fie predate pe vapor și erau francate cu mărci emise special, anume cu mărcile emisiunii cunoscute sub denumirea de „Poșta română în Turcia", „Poșta română în Levant", „Poșta română la Constantinopol" sau (poate mai corect) „Timbrele serviciului poștal al liniei de navigație CONSTANȚA — CONSTANTINOPOL (Eduardo Cohen — Filatelia pentru, toți nr. 5 și 6/1932).

Guvernul turc s-a delcarat nemulțumit de înființarea acestui serviciu poștal și adresîndu-se direct guvernului român obține suspendarea celor din 1897 după CMPR — 1974, din 5 mai 1896 după COHEN, sau 9 mai 1896 după P. Voiculeț — Lemeny — ceea ce presupune că această emisiune a circulat cel mult 62—63 zile.

Tirajul redus al acestei emisiuni (vezi revista Filatelia nr. 3/1945), interesul general și cel tematic pe care-l prezintă și faptul că supratiparul a fost realizat cu un ștemplu de mînă, ușor de imitat, a făcut ca aceste mărci cu supratipar să fie mult contrafăcute.

E. Cohen, într-un articol publicat în anul 1932, spune că seria este bogată în erori și varietăți ale supratiparelor, dar că multe din acestea, poate chiar mai rare, au fost create cu bună știință de cei însărcinați cu aplicarea supratiparului. Chiar la acea dată se aprecia că este greu de stabilit care dintre ele merită să fie colecționate și care trebuiesc înlăturate.

E.C. face un bilanț al varietăților întîlnite astfel:

a) Toate valorile cu supratipar răsturnat
b) 10 PARAS pe 10 bani în loc de 5 bani
c) 10 PARAS pe 25 bani în loc de 5 bani
d) 20 PARAS pe 5 bani în loc de 10 bani
e) 20 PARAS pe 25 bani în loc de 10 bani
f) 1 PIASTRE pe 5 bani în loc de 25 bani
g) 1 PIASTRE pe 10 bani în loc de 25 bani

(a—g atît cu supratipar negru cît și cu supratipar violent)

h) 1 PIASTRE și 20 PARAS ambele supratipare pe un timbru de 10 bani. Cuvîntul 1 PIASTRE este anulat cu o linie de cerneală.

P.V. Lemeny citează în plus valoarea de 5 bani cu supratipar „10 PARAS", avînd supratiparul dublu, o dată în partea de sus și o dată în partea de jos a mărcii.

Există adevărate legende în legătură cu aceste supratiparuri și cu realizarea unor, „reimprisiuni particulare tîrzii".

Ca în orice legendă, s-ar putea să existe și aici un grăunte de adevăr. Dar care este acest „grăunte" este o problemă greu de clarificat

astăzi, la aproape 85 de ani de la apariţia supratiparului.

În afară de legendă, există din păcate şi supratipăruri false, unele destul de greu de identificat (periculoase), altele mai mult sau mai puţin grosolane, aplicate atît pe mărci ştampilate cît şi pe mărci neştampilate (adeseori fără gumă).

Sînt categoric false supratiparurile aplicate pe mărcile din emisiunea SPIC DE GRÎU cu filigram PR III, de 12 1/2 mm, înălţime şi pe mărcile cu hîrtie cosetată orizontal, cu filigram IV, din simplul motiv că aceste tiraje au apărut după anul 1896.

De asemenea sînt categoric false (şi aşa se prezintă majoritatea falsurilor) mărcile purtînd numai fragmente din alte ştampile decît SC1 — POŞTA ROMANĂ — COSPOLI şi SC2 — COSPOLI — CONSTANŢA BUCUREŞTI.

Este foarte greu ca în limitele unui asemenea articol să prezentăm caracteristicile unor falsuri ţinînd seama de diversitatea lor şi preferăm să dăm un tabel cu dimensiunile supratiparului după piese cu şanse deosebit de mari de a fi originale. Din păcate ancrasarea tiparului face ca şi aceste date să poată fi socotite doar ca valori medii.

VALOAREA	Lungimea supratiparului	Înălţimea cifrelor	Înălţimea literelor	Lungimea măsurată
10	17,5	3.5	2,4	Din centrul barei verticale a primului —1—
20	18	3,3	2	Între extremităţi
1 PIASTRE	17,5	3,4	2,2	Între centrele barelor lui —1—

2. Emisiunea a II-a 1919

În condiţiile existente la sfîrşitul primului război mondial, aceste mărci au fost întrebuinţate de Oficiul poştal român reînfiinţat şi instalat în localul Agenţiei SMR din Constantinopol în care a funcţionat între 1 iulie şi decembrie 1919 (P.V. Lemeny)

Mărcile au fost supratipărite cu compoziţie grafică şi cu o monogramă, caracteristică supratipărurilor anului 1919 incluzînd şi emisiunile „Cluj", „Oradea" şi P.T.T.-FF." Nu

ar fi deci de loc imposibil ca — ţinînd seama de unele caracteristici comune ale lor — toate aceste supratiparuri să fi fost realizate de acelaşi grafician, caracteristică accentuată de hîrtia moale, inferioară, pe care au fost imprimare o mare parte din suport.

Spre deosebire, falsurile au fost realizate prin aplicarea matriţelor cu ajutorul unui dispozitiv rudimentar şi se prezintă practic, netede pe verso.

Trecînd acum la criteriile de deosebire a originalelor de falsuri, să remarcăm că cea mai veche referire la această problemă datează din perioada 1935-36 (Dr. A. Schroder, „Schach den Falschungen").

Comparînd dimensiunile celor două cercuri exterioare, nu apar diferenţe evidente între originale şi falsuri. Dar în timp ce la originale cercurile sînt aproape perfect conturate, la falsuri ele prezintă, în majoritatea cazurilor, spărturi şi variaţii în grosime, ca şi cum cercurile ar fi fost trasate de o mînă care a tremurat.

Supratiparul original are cîteva caracteristici care nu se regăsesc (parţial sau total) la falsuri. Astfel:

a) Al doilea T din CONSTANTINOPOL e caracteristic, el prezentînd o întrerupere clară sub bara orizontală.

b) Literele au, practic, aceeaşi grosime, iar acolo unde este cazul se termină în unghiuri drepte.

c) Cei doi F centrali se termină cu unghiuri ascuţite.

d) Litera P din centrul monogramei este realizată în partea superioară din două linii paralele, racordate cu un arc de cerc. Acelaşi lucru este valabil pentru litera R din ROMANĂ.

e) Cifrele 9 din 1919 au bucla de sus clar deschisă.

Caracteristicile ar putea continua cu deschiderea specifică a literii „C" din „Constantinopol", cu forma fiecărui „O" din inscripţii etc.

Trebuie menţionat că în lipsa unor mărci cu supratipar, Oficiul poştal român din Constantinopol a utilizat ocazional şi mărcile respective fără supratipar (în special valoarea de 5 bani). Se pot deci întîlni şi astfel de mărci, pe scrisori, alături de mărci supratipărite, caz în care nu trebuiesc considerate varietăţi (cu supratiparul omis).

Ca varietăţi, supratiparul poate fi găsit răsturnat pe toate valorile seriei. Un supratipar dublu (pe care autorul nu l-a întîlnit) la valoarea de 5 bani tip Porto este menţionat de CMPR—1974.

În încheiere am dori să ridicăm o problemă ce ar putea fi fundamentală în studiul acestei emisiuni.

Se cunoaşte faptul că supratiparurile emisiunilor „Cluj" şi „Oradea" (1919) pot fi distinse (în marea lor majoritate) şi că poate fi localizată poziţia lor în coală cu ajutorul microsemnelor. Or şi pentru emisiunea POŞTA ROMANĂ — CONSTANTINOPOL (1919) ţinînd seama chiar de redusul material ce se află în posesia mea (cel mult blocuri de 4) rezultă că unele microsemne pot fi identificate şi în cadrul respectivei emisiuni. Dar cîte asemenea microsemne se pot distinge, care sînt cele mai semnificative şi care este locul lor în coală sînt probleme care aşteaptă să fie elucidate de cercetători, în cadrul unor studii de strictă specialitate.

UN ACCESORIU

(Monoverb anagramat xxxxxox-xxoxxxx)

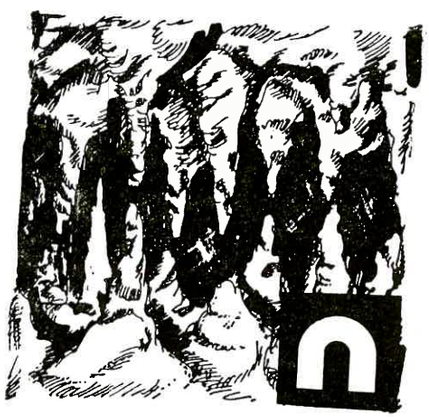

ȘTĂMPILE ROMÂNEȘTI „PRIMA ZI A EMISIUNII"

Dr. VALERIU S. NEAGA

Una din cele mai importante categorii de ștampile speciale o constituie ștampilele „Prima zi a emisiunii".

Folosite **o singură zi,** cu ocazia punerii în circulație a unor emisiuni de mărci poștale, aceste ștampile trebuie să cuprindă obligatoriu: o singură localitate și o dată certă, cu anul, luna și ziua.

Multe din ele au înscris și textul: „Prima zi a emisiunii" sau prescurtat „Prima zi".

Altele cuprind și denumirea emisiunii (sau un text adecvat) sau și o ilustrație, de obicei în directă legătură cu emisiunea respectivă.

Ștampilele „Prima zi" au început să fie folosite ca atare abia în deceniul al IV-lea al secolului nostru, deși cu mult înainte de aceasta, unele ștampile ocazionale au îndeplinit funcția de „Prima zi".

De exemplu, în Elveția s-au folosit astfel de ștampile încă în anii 1900 (U.P.U.), 1932 și 1937, în timp ce ștampilele „Prima zi" au început să fie aplicate abia în anul 1948.

În Franța, este considerată ca ștampilă „Prima zi", ștampila ocazională aplicată la 27 iunie 1936, pe marca de 20 c. „Rouget de l'Isle" (Yvert 314), în timp ce o obliterare specială numită prima zi" s-a efectuat abia în februarie 1951, pe marca „Fontainebleau" (Yvert 878), iar din martie 1951 a fost adoptat un model standard, aplicat începînd cu marca „Jules Ferry" (Yvert 880).

1. Precursoare ale ștampilelor „Prima zi".

Unii colecționari obișnuiau să aplice pe plicuri sau pe cartoane speciale mărcile noi apărute și să le oblitereze cu ștampila poștală în chiar ziua punerii lor în circulație.

Se păstrează și scrisori circulate din această categorie, ale căror ștampile pot fi considerate ca precursoare ale ștampilelor „Prima zi".

În țara noastră s-au identificat astfel de scrisori, cu mărci poștale încă din primele emisiuni.

Pe unele scrisori, data ștampilei de poștă este anterioară datei înscrise în diferitele ediții ale „Catalogului mărcilor poștale românești", ca „Prima zi a emisiunii", respectiv de punere în circulație, ceea ce ne face să ne gîndim la două alternative:

a) folosirea anticipată a unor mărci sau emisiuni, față de data oficială a punerii lor în circulație („Early date");

b) data punerii în circulație a unor emisiuni, preluată de la o ediție la alta, să nu fie corect înscrisă în catalog.

O altă categorie o reprezintă ștampilele ocazionale, cu care au fost obliterate anumite emisiuni, în ziua punerii lor în circulație.

Unele din aceste ștampile au fost folosite exclusiv în ziua respectivă, în timp ce altele au continuat să fie folosite pe toată durata unei manifestări, cu schimbarea corespunzătoare a datei.

Un fenomen particular, care trebuie menționat, este faptul că ștampila ocazională „Expoziția jubiliară București 1906", folosită în timpul „Expoziției generale române" (organizată în Parcul din Dealul Filaretului, actual „Parcul Libertății" din București), cu începere din 6/19 iunie 1906 (data deschiderii expoziției), a fost aplicată și pe seria de mărci „Expoziția generală" (CMPR 193—203), în chiar ziua punerii lor în circulație, 29 octombrie 1906, devenind astfel „Prima zi" pe parcursul folosirii ei.

Prima ștampilă specială românească, folosită în ziua punerii în circulație a unei emisiuni de mărci poștale, a fost ștampila celui de-al „IX-lea Congres internațional de istoria medicinei", în ziua de 11 septembrie 1932 (data deschiderii congresului), pentru obliterarea seriei cu același nume (CMPR 538 — 540).

În catalogul mărcilor poștale românești, ediția 1974, seria respectivă nu are menționată o dată certă de punere în circulație ci numai luna septembrie 1932.

Ștampila și-a menținut în continuare caracterul ocazional, pe timpul lucrărilor Congresului, respectiv 12 și 13 septembrie, așa cum rezultă de pe plicurile circulate în perioada respectivă.

Aceeași funcție a îndeplinit și ștampila „EFIRO", folosită la 20 noembrie 1932 cu ocazia punerii în circulație a coliței respective (CMPR 544) și deschiderii expoziției.

Ștampila a fost folosită în continuare, pe toată durata expoziției, respectiv pînă-n 30 noiembrie 1932.

De remarcat că ștampila ocazională „EFIRO" nu are înscrisă localitatea.

Marca poștală „Luna Bucureștilor" 1936 (CMPR 595) a fost obliterată cu ștampila „Expoziția Luna Bucureștilor", Oficiul P.T.T. (fără localitate 9 mai 1936 — probabil ziua punerii în circulație, deși în catalog figurează data de 13 mai.

Ștampila respectivă a fost folosită de asemeni pe toată durata expoziției.

Emisiunea „Prima expoziție marinărească" 1936 (CMPR 606-8), a fost obliterată cu ștampila ocazională a expoziției, în ziua punerii în circulație, respectiv 19 octombrie 1936.

Cu ștampila ocazională „A IX-a aniversare a Restaurației București, 9 iulie 1939 (fig. 3), a fost obliterată emisiunea „Straja Țării — Sf. Gheorghe" 1939 (CMPR 574-584), în ziua punerii în circulație.

Emisiunea „ARLUS II" 1946 (CMPR 1056—1060) a fost obliterată cu ștampila ocazională „ARLUS", 20 octombrie 1946 (fără localitate) în ziua punerii în circulație.

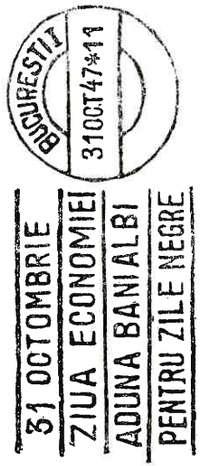

Marca „Ziua economiei" 1947 (CMPR 1140), a fost aplicată pe un plic „Prima zi", cu textul respectiv, plus completarea „Ziua economiei mondiale" și obliterată cu ștampila mecanică publicitară: „31 octombrie, ziua economiei, adună bani albi pentru zile negre", București 31 octombrie 1947.

Ștampile mecanice, unele publicitare, folosite ca „Prima zi a emisiunii" (cu text corespunzător), întîlnim frecvent în Canada și Statele Unite ale Americii.

Pe unele plicuri „Prima zi", cu text: „Ziua emisiunii, First Day Cover (trad.: Plic prima zi) și ilustrații adecvate (probabil toate producție particulară), au fost aplicate mărci din anul 1947 (de exemplu: „Al II-lea Congres C.G.M." —CMPR 1146-48) și obliterate cu ștampila: București I, Filatelie

II. Ștampile „Prima zi a emisiunii"

Textul „Prima zi" apare pe ștampile, începînd cu emisiunea „Recensămîntul" din 25 ianuarie 1948 (CMPR 1149).

Ștampila respectivă (tip I), rotundă, cu diametrul de 35 mm, avînd ca ilustrație un cap de bour și o goarnă poștală și textul „Prima zi a emisiunii", Poșta Română, București, a fost folosită, cu schimbarea datei și a tușului (violet, roșu, verde, negru) și pentru emisiunile: Fabrica de timbre 1948, Prietenia româno-bulgară 1948, Constituția R.P.R. 1948, Nicolae Bălcescu 1948, Un an R.P.R. 1948 și 2 ani de la Naționalizare 1950.

Începînd cu data de 10 decembrie 1948, Direcția Generală P.T.T.a introdus în mod

oficial plicul „Prima zi a emisiunii", avînd exclusivitatea sa, în baza Deciziei nr. 21338 din 2 decembrie 1948, a Ministerului comunicațiilor.

În continuare, pentru majoritatea emisiunilor, vor fi realizate ștampile speciale „Prima zi", folosindu-se totodată unele emisiuni, și diferite tipuri de ștampile standard, cu schimbarea datei.

Cu privire la ștampilele standard, pe lîngă tipul I, menționat deja, au fost realizate și folosite încă 3 tipuri:

— Tipul II: cu începere de la emisiunea „Pisici", 20.3. 1965.

— Tipul III: de la emisiunea „Ranger 9", 25.4.1965 pînă la „Uzuale II", 6.2.1968.

Cu aceeași ștampilă a fost obliterată și colița nedantelată „Mihai Viteazul", la 20.9. 1975.

— Tipul IV: cu începere de la emisiunea „Reduceri de artă", 27.3.1969 pînă la pînă la „Reproduceri de artă" Munca, 26.11.1973.

De reținut faptul că ștampilele standard au fost folosite numai pentru anumite emisiuni, în timp ce pentru altele, în cursul aceluiași an,

au fost realizate în mod special ștampile „Prima zi".

Analizînd ștampilele special realizate, se pot desprinde concluzii interesante pentru cercetătorii macrofiliiei românești.

Voi încerca o clasificare a ștampilelor folosite pentru obliterarea unor emisiuni de mărci poștale românești, în ziua punerii lor în circulație și ca atare, denumite „Prima zi".

A. După modul de aplicare
B. După conținut
C. După funcția îndeplinită față de emisiunea de mărci poștale pe care s-a aplicat.

A. După modul de aplicare;

1. Ștampile manuale, marea majoritate.

2. Ștampile mecanice: se cunoaște o singură ștampilă, folosită pentru obliterarea mărcii „Ziua economiei" 1947.

B. După conținut:
1. Cu text „Prima zi
2. Fără text „Prima zi"
3. Cu erori sau lipsuri în conținut.

1. Ștampile cu text „Prima zi":

1.1. **În exclusivitate,** toate ștampilele standard tip II și IV, precum și cele realizate în mod special pentru emisiunile: Ziua minerului 1935,5 ani de la înființarea Caselor de ajutor reciproc 1954, Recensămîntul populației 1956 85 ani Comuna din Paris 1956 etc.

1.2. **Plus denumirea emisiunii sau text adecvat** Congresul mondial al femeilor 1953, Ziua forțelor armate 1953, Agricultura socialistă 1953, Aurel Vlaicu 1953, CEC 1955 și 1962 etc.

1.3. **Plus denumirea emisiunii și ilustrație adecvată** Karl Marx 1953, Maiakovshi 1953, Jocurile olimpice Melbourne 1956, Cupa Europeă la gimnastică feminină 1957, Flora carpatină 1957, Al II-lea Festival Enescu 1961, Campania mondială împotriva foametei 1963 etc.

1.4. **Plus denumirea emisiunii și ilustrație independentă de emisiune**

I.C. Frimu 1949.

1.5. **Plus ilustrație adecvată emisiunii (fig. 13);**

Pionierii R.P.R. 1953 și 1954, Lenin 1954, Luna Pădurii 1954, Odihna oameniloe muncii 1954, Octav Băncilă 1954, Ziua internațională copilului 1954 etc. ștampila standard.

1.6. **Plus ilustrație independentă de emisiune tip 1:** Recensămîntul 1948, Fabrica de timbre 1948, Prietenia româno-bulgară 1948, Constituția R.P.R. 1948, Nicolae Bălcescu 1948. Un an R.P.R.

CX A 20-a aniversare a luptelor ceferiștilor („Grivița roșie")

1948, 2 ani de la naționalizare 1950 etc.

În categoria „Ștampile cu text prima zi", unele au avut și un text publicitar, ca de exemplu: „Prin suport la înfrățirea popoarelor" (la emisiunea „Jocurile balcanice" 1948 — „Un an de luptă și de muncă" (la emisi-

unea „UTM" 1948), „Trăiască frăția de arme româno-sovietică" (la emisiunea „Ziua victoriei. Frăția de arme româno-sovietică" 1948).

2. **Ștampile fără text „Prima zi":**

2.1. **Cu denumirea emisiunii sau ca text adecvat** Centenarul Revoluției din 1948, Puşkin 1949,5 ani de la Eliberare 1949, Mihail Eminescu 1950, Planul de Stat 1950, G.M.A. 1950, Ziua internațională a femeii 1951 etc.

2.2. **Cu denumirea emisunii și ilustrație adecvată** Aviație și marină 1948, Munca în comunicații 1948, O.S.P 1948, Lenin 1949, U.P.U. 1949, Andreescu 1950, Pionierii 1950, Al 3-lea Congres A.R.L.U.S. 1950, Jocurile mondiale universitare de iarnă 1951 etc.

2.3. **Cu denumirea emisunii și ilustrație independentă de emisiune**

90 de ani de la Unire 1949 etc.

2.4. **Fără denumirea emisiunii sau text adecvat** Conferința muncitorilor din transporturi 1949, I.V. Stalin 1950, Expoziția tehnică industrială și agricolă a R.P.R 1951, Centenarul Bălcescu 1952 etc.

Și în această categorie, unele din ștampile au avut un text publicitar: „Toate sporturile pentru popor" (la emisiunea O.S.P. 1948 — „Trăiască prietenia româno-sovietică" (la emisiunea „Prietenia româno-sovietică" (la emisiunea „Prietenia româno-sovietică" A.R.L.U.S. 1949), „Trăiască 1 Mai (la emisunea „Ziua muncii" 1950), „Trăiască Congresul Comitetelor de luptă pentru pace" (la emisiunea „Congresul Comitetelor de luptă pentru pace" 1950), „Luna prieteniei româno-sovietice" (la emisiunea „Luna prieteniei româno-sovietice" 1952).

3. Ștampile cu erori sau lipsuri în conținut:

O ștampilă „Prima zi " trebuie să cuprindă, așa cum am menționat și la începutul articolului, o singură localitate și o dată certă, cu anul, luna și ziua.

Pe lîngă numeroasele și reușitele ștampile folosite de-a lungul a peste 3 decenii, au existat și unele excepții, pe care le semnalez ca atare.

3.1. **Cu dată certă și 2 ani diferiți (fig. 20):**

9 ani de la Eliberare. 23 August 1944—1943 (și fără localitate), Grivița Roșie 1933 —1935, Semicentenarul Unirii 1918—1968, Centenarul Gara de Nord 1872—1972, A 25-a aniversare a Republicii 1947 —1972 etc.

3.2. **Cu 2 date,** Săptămîna Presei, 12 — 19 sept. 1948; Al II-lea Congres General A. R. L. U. S., 29 — 31.X. 1948; Jocurile mondiale universitare de iarnă, 28 ianuarie —4 februarie 1951; Circuitul ciclist al R.P.R., 29.VI— 15.VII. 1951; Al III-lea Festival mondial al tineretului și studenților pentru pace, Berlin 5—19 august 1951; Săptămîna muzicii românești, 22— 30 septembrie 1951, Finala Cupei Davis, 13—15.X. 1972 etc.

3.3. **Cu 2 localități** București — Belgrad (la emisiunea „Porțile de Fier" 1965).

Este mai interesant de menționat că ștampila „Prima zi la emisiunea „Campionatele europene și mondiale de hokei pe ghiață" 1979 cuprinde două localități (respectiv de desfășurare a campionatelor) și cîte o dată pentru fiecare din acestea: Miercurea Ciuc 4.III.79 și Galați, 16. III.79.

3.4. **Cu localități din alte țări:** Viena — pe ștampila „Al VII-lea Festival mondial al tineretului" 1959 și Belgrad alături de București, pe ștampila menționată la punctul 3.3. — (cu 2 localități).

3.5. **Cu 2 date și fără localitate,** Congresul Comitetelor de luptă pentru pace, 9 — 12 sept. 1950; Luna Prieteniei româno-sovietice, 7 oct.—7 nov. 1953.

3.6. **Fără dată,** Centenarul, morții N.V. Gogol 1952, Aviație sportivă II/1953, Luna Pădurii 1953, Muzee din București 1955.

3.7. **Fără localitate,** Ziua muncii 1948, Campiona-

tele mondiale de tenis de masă 1953, Aviaţie sportivă 1953, Semicentenarul Palatului P.T.T. 1953, Luna Prieteniei româno-sovietice 1953, 23 August 1953, Al III-lea Congres mondial al sindicatelor 1953, Ciprian Porumbescu 1953, Sculpturi 1961, Primul om în cosmos 1961, Fructe—izvor de sănătate 1963, Jocurile olimpice Tokio 1964, Expo Osaka 1970, Henri Coandă 1970, Reproduceri de artă II 1970, Colaborarea cultural economică inter-europeană 1972, Olimpiada München 1972, Costume populare 1973, Colaborarea cultural-economică inter-europeană 1973, 500 ani de la Vaslui 1975, Codificarea poştală în R.S.R. 1974, Colaborarea cultural-economică inter-europeană 1973, Conferinţa internaţională a Crucii Roşii 1977, Arheologia daco-romană 1978.

3.8. **Fără dată şi fără localitate**, Expoziţia universală Bruxelles 1958, 10 ani de comerţ filatelic de stat 1959.

Există şi o categorie de ştampile „Prima zi" care au înscrisă o altă localitate decît cea obişnuită: Bucureşti — capitala ţării, sporadic în anii anteriori dar din ce în ce mai frecvent în ultimii zece ani (fig. 28). De exemplu: Poiana Stalin (pentru emisiunea „Jocurile mondiale universitare de iarnă 1951), Curtea de Argeş (pentru emisiunea „450 de ani de la zidirea mînăstirii Curtea de Argeş„ 1967), Mamaia (pentru emisiunea „Trienala de vînătoare" 1968), Giurgiu (pentru emisiunea „Centenarul primei linii ferate din România" 1969 şi pentru „Flacăra olimpică" 1972), Satu Mare (pentru emisiunea „Mileniul Satu Mare" 1972), Ploieşti (pentru emisiunea „Centenarul curselor de cai din România" 1974), Cluj-Napoca (pentru emisiunea „Aniversarea a 1850 de ani de la ridicarea aşezării Cluj-Napoca la rangul de municipiu" 1974 şi „Ziua mărcii poştale" 1975), Braşov (pentru emisiunile „Ocrotirea naturii" 1974 şi „Aviaţie planoare" 1977), Sibiu (pentru emisiunea „Ziua mărcii poştale" 1974), Alba Iulia (pentru emisiunea „2000 de ani de existenţă a oraşului Alba Iulia" 1975), Craiova (pentru emisiunea „1750 de ani de la prima menţiune documentară a aşezării daco-getice Pelendava şi 500 de ani de la prima atestare documentară a Craiovei" 1975), Poiana Braşov (pentru emisiunea „Olimpiada Innsbruck" 1976), Tîrgu-Jiu (pentru emisunea „Centenarul naşterii sculptorului C. Brâncuşi" 1976), Timişoara (pentru emisiunea „Arheologie daco-romană" 1976), Cheia (pentru emisiunea „Staţia de telecomunicaţii Cheia" 1977), Tulcea (pentru misiunea Navigaţia europeană pe Dunăre 1977), Arad (pentru emisiunea „950 de ani de la prima atestare scrisă a Aradului" 1978), Constanţa (pentru emisiunea „Nave maritime" 1979).

Aceasta constituie o frumoasă iniţiativă a Direcţiei Generale a Poştelor şi Telecomunicaţiilor, care a urmărit ca ştampila să fie cît mai mult legată de evenimentul comemorat, de manifestarea sau tematica emisiunii pentru care s-a realizat.

Filateliştii au primit cu multă căldură aceste tipuri de ştampile, ca un vechi şi permanent deziderat pentru colecţionari şi în deosebi pentru expozanţi şi realizatorii de ilustrate maxime.

C. **După funcţia îndeplinită faţă de emisiunea de mărci poştale pe care s-au aplicat:**

1. Antedatate
2. Postdatate
3. Folosite în ziua punerii în circulaţie a emisiunii
4. Folosite pe durata unei manifestări

1. **Ştampile antedatate** (faţă de data punerii în circulaţie a emisiunii):

Pionierii 1950, 1951, 1952 şi 1953, Ziua internaţională a femeii 1951, Centenarul Caragiale 1952, Ziua minerului 1952.

2. **Ştampile post-datate** (faţă de data punerii în circulaţie a emisiunii):

Jocurile mondiale universitare de iarnă 1951, Ziua muncii 1952, 75 ani Independenţa 1952, Ziua armatei 1952, Constituţia socialistă 1952, Centenarul Gara de Nord 1972 (care are şi 2 date), Finala Cupei Davis 1972 etc.

3. **Ştampile folosite exclusiv în ziua punerii în circulaţie a emisiunii:**

marea majoritate a ştampilelor „prima zi" cu o singură dată.

4. **Ştampile folosite pe durata unei manifestări** toate cu 2 date: de la ... pînă la.... Turul ciclist al României 29.VI-15.VII.1951 (prima zi în 9.VI.1951); Al 3-lea Festival al tineretului şi studenţilor pentru pace, Berlin, 5—19 VIII.1951 (prima zi în 1. VIII.51); Luna Prieteniei româno-sovietice, 11 X-1951 IV. 1952 (prima zi în 7X-7XI 1981 zilele prieteniei româno-sovietice 14-20 IV 1951.

În general, se constată foarte multe neconcordanţe între datele înscrise pe ştampilele „Prima zi" şi datele ce figurează în diferitele ediţii ale Catalogului mărcilor poştale româneşti privind punerea în circulaţie a emisiunilor de mărci poştale.

Ca o curiozi5ate pentru cercetători, menţionăm că pentru emisiunea „Jocurile olimpice Roma 1960" au existat 2 ştampile apărute la date diferite (5.VI şi 11.VI.1960), la fel ca şi pentru emisiunea „anivrsări" 1973, la care au existat 3 ştampile cu acelaşi text şi dată (15.V.1973, deşi în Catalogul mărcilor poştale româneşti, data punerii în circulaţie a emisiunii este 28.V. 1973). Fiecare din aceste ştampile prezintă un alt desen: steagul P.C.R., flori de laur şi stemele celor două principate, ţinînd cont de faptul că seria respectivă cuprinde 3 valori, fiecare comemorînd evenimente diferite: 25 de ani de la înfăptuirea unităţii organizatorice şi politice a clasei muncitoare din România, 40 de ani de la crearea Comitetului naţional antifascist şi 100 de ani de la moartea domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

Exemplele enumerate au un caracter mai mult documentar pentru cercetătorii marcofiliei româneşti, cu atît mai mult cu cît nu s-a efectuat pînă-n prezent un studiu al ştampilelor „Prima zi a emisiunii" şi aceste ştampile nici nu sînt grupate într-un catalog care să permită un astfel de studiu, cu excepţia ediţiei din 1964 (5), care le reproduce pînă-n aprilie. 1963.

O iniţiativă meritorie a cercetătorilor Angela Mitrică şi Mircea Stoian de a publica, în continuare, în revista „Filatelia" o listă a ştampilelor „Prima zi", cu reproducerea acestora, a fost însă abandonată, din motive pe care nu le cunoaştem.

În concluzie, trebuie remarcat faptul că de-a lungul a peste trei decenii s-au realizat şi folosit în ţara noastră un număr important de ştampile, cu ocazia punerii în circulaţie a emisiunilor de mărci poştale, majoritatea într-o reuşită execuţie grafică, la care şi-au adus contribuţia cei mai talentaţi artişti graficieni, autori ai frumoaselor mărci.

Faptul că unele lipsuri sau omisiuni la ştampilele „Prima zi" au devenit o excepţie în ultimii ani, dovedeşte preocuparea Întreprinderii „Rompresfilatelia "de a oferi colecţionarilor, piese filatelice din ce în ce mai reuşite.

1. Revista „Le Monde des Philatélistes" nr. 315, decembrie 1978, pag. 60.
2. Catalogul Yvert et Tellier, 1980, tome 1, pag. 91
3. Valeriu Neaga, „Ştampile speciale româneşti din epoca modernă şi contemporană", studiu publicat în „Extras din catalogul Primei expoziţii republicane de marcofilie", Ploieşti, 1979, pag. 11.
4. Catalogul mărcilor poştale româneşti '74, elaborat de Kiriac Dragomir şi Aurel Surpăţeanu.
5. Catalogul mărcilor poştale româneşti, ed. 1964, Editura Transporturilor şi Telecomunicaţiilor, Bucureşti.

Din revista „Aurora"

Dacă ai insomnie consoleză-te cu gîndul că nici duşmanul nu doarme.

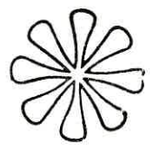

Uneori ca să faci pe cicineva să rîdă, e destul să spui adevărul.

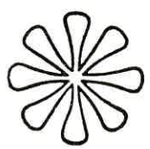

Aplauze care capătă un caracter de dotaţie.

Lumea e strîmtă: tot timpul te izbeşti de tine însuţi

Pe om, îl împiedică adesea să vadă inteligenţa altcuiva, propria sa inteligenţă.

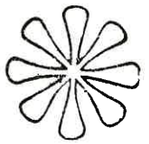

Cînd nu te invidiază nimeni, întreabă-te dacă duci o viaţă corectă.

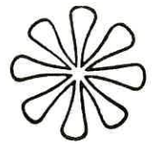

Dacă în tine doarme un artist, e de datoria ta să-i păzeşti somnul.

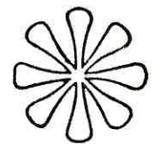

SCUTIREA DE PORTO POȘTAL PE TIMPUL RĂZBOIULUI PENTRU INDEPENDENȚĂ

GRIGORE RACOVICIANU

Împrejurările de război nasc o nevoie adîncă de legătură între cei plecați la datorie către țară și cei rămași acasă, plini de îngrijorare pentru soțul, pentru fiul, pentru fratele drag, care înfruntă glonțul, boala, oboseala și frigul. Este știut că scrisorile primite de la ostași sau cele ce le sînt trimise ridică moralul acestora și acelora ce le primesc și le trimit. Două probleme se pun în aceste împrejurări: neputința de a găsi mărci pentru francarea scrisorii, pe de o parte, și, pe de alta, costul francării pentru cei cu mijloace reduse. În epoca modernă, toate statele au înțeles să ajute circulația scrisorilor între cei de pe front și cei de acasă.

În timpul războiului de independență (1877—1878) statul român a luat și a urmărit anumite măsuri democratice în vederea scopului mai sus arătat și care sînt concretizate prin circulările publicate în BULETINUL TELEGRAPHO POȘTALE din mai, iunie, iulie 1877, măsuri democratice întrucît numai gradele inferioare au beneficiat de scutire poștală, de care nu se bucurau ofițerii socotiți cu posibilități materiale.

Prin Inaltul Decret no. 120 din 24 mai s-a aprobat ca corespondența poștei ușoare de la sau pentru militari, grade inferioare, să se facă pe timpul evenimentelor de facia, în comptul Statului.

Puneți aceste dispoziții și în vederea birourilor rurale, dependinte de acest oficiu, spre a nu se încărca cu porto asemenea scrisori.

Semnat: Director general C. Pilat (circulara 7434 din 1.06.77).

Problema a fost urmărită în executare, după cum reiese din circularele ulterioare.

Ca supliment la circulara 7434 vi se dă următoarele explicațiuni, cum aveți a urma spre a se putea recunoaște scrisorile ce nu trebuiesc încărcate prin faturi ci considerate ca francate:

1) *Se va trage cruce cu crayon roșu sau albastru pe toate scrisorile ce sunt adresate la militarii inferiori aflați în campanie.*

2) *Scrisorile predate la oficiu de către militarii inferiori chemați sub steag, către familiile lor vor fi asemenea notate în cruce cu crayon sau albastru și considerate ca francate, cele ce se vor găsi însă prin cutii nu se vor considera ca astfel decît dacă din adresă se va vedea că sunt pentru militarii inferiori sau dacă vor fi certificate de către sergentul major că emanează de la militarii inferiori aflați în campanie sau vor purta pe dos ștampila oficială a corpului din care face parte ceea-ce s-a intervenit la șefii corpurilor de armate.*

Dovada că executarea acestor ordine era în atenția Direcției Generale rezultă din circulara nr. 8730 din 23 iunie:

Primesc reclamațiuni că scrisorile de la și pentru militari gradele inferioare contra ordinelor date, tot se mai încarcă cu porto.

Vă mai repet circularele no. 7434 și 7987 și vă invit să vă conformați lor și să fiți cu atenție a se nota cu crayon roșu sau albastru în cruci scrisorile militarilor, fără să le încărcați cu porto cînd au adresa de militari inferiori or vor purta pe dos ștampila oficială a corpului din care face parte.

Și, mai departe, circulara 11 612 din 7 august:

Scrisorile însă adresate militarilor stătători sau provenind din aceștia adică între pompierii și jandarmii din orașe care nu sînt trimiși la resbel nu sînt în categoria celor scutiți de taxe.

Circulara 11 893 din 11 august:

Sunt informat însă că unele oficiuri încarcă prin faturi la porto pe birourile de destinație și cu scrisorile ce sunt investite cu formalitățile de mai sus.

Pe viitor cînd se vor mai sosi încărcate cu porto asemenea scrisori, după ce le veți preda destinatarilor, veți lua de la dînșii anvelopele acelor scrisori și le veți înainta direcțiunei spre a se constata de către cine se fac asemeni neregularități spre a se lua măsuri de îndreptare, supunîndu-i la amendă pe cei ce le încarcă cu porto.

În fine, circulara nr. 12 952 din 29 august, semnată de directorul general C.F. Robescu:

Cu ocaziunea inspecției făcută biroului telegrafo-poștal Corabia constatînd cea mai mare neregulă în privința primirii și espedierii telegramelor și scrisorilor, neregulă ce există și la alte birouri dunărene stabilite cu ocazia concentrării trupelor atrag cu deosebire atențiunea Dv. asupra următoarelor:

Nu veți primi nici o depeșă sau scrisoare dacă adresa pe lîngă nume și pronume nu conține și numărul regimentului din care face parte militarul, cînd s-ar afla adrese ilisibile sau incomplecte le veți complecta ajutînd în acesta mai ales pe sătenii ce nu sciu carte.

Tote scrisorile pentru acelaș regiment le veți pune sub uă bandă cu numărul regimentului ca astfel adunîndu-se în biroul de schimb să se potă trimite imediat la corpurile respective. De asemenea la facerea gropurilor veți da sătenilor care le trimit ajutorul necesar în limita timpului de care veți dispune.

Concluziile ce se desprind din circularele mai sus amintite, pe care le-am reprodus cu ortografia lor arhaică, sînt următoarele:

a) atenție deosebită pentru ajutorarea primirii scrisorilor între cei de acasă și cei plecați pe front sau invers;

b) semne vizibile pentru recunoașterea scrisorilor trimise de pe front sau destinate acestora;

c) sancționarea celor ce nu s-ar conforma acestor directive;

d) excluderea scutirii pentru militarii ce nu s-ar găsi pe front;

e) posibilitatea de a trimite celor de pe front numerar în groupuri.

ÎN COLECȚIE
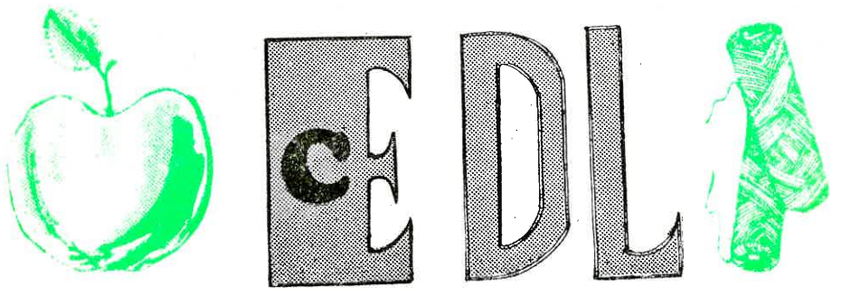
(Biverb: 5, 11)